

Ray Bradbury (1920-2012)

Fahrenheit 451

Fordította: Loránd Imre

(Gönczöl Kiadó é.n. – kb. 1990 körül)

*Fahrenheit 451 fok - az a hőmérséklet,
amelynél a könyvnyomó papír tüzet fog és elég.
Ha vonalazott papírt tesznek eléd - másra írj.
Juan Ramón Jiménez*

Első rész

A tűzhely és a szalamandra

Égetni: gyönyörűség volt. Különleges élvezettel nézte, hogyan égnek, feketednek meg, alakulnak át a tárgyak. Az óriáskígyóhoz hasonló fecskendő, amelynek sárgaréz végét öklében szorongatta, úgy köpte a világra a petróleumot, akár a mérget. A vér a fejébe tolult; s akár egy csodálatos karmester, aki a tűz és láng szimfóniáit vezényli, Kezével megsemmisítette a múlt cafatjait, szénné égette romjait. Lélektelen arccal viselte a 451-es számmal jelzett tűzoltósísakot, szemében sárga fény égett. A feladatára gondolt, és felkattintotta a gyújtószerkezetet. A falánk lángok körülnyaldosták a házat, és vörösre, sárgára, feketére festették az esti égboltot. Tűzbogarak raja zúdult a házra. Montag a megszokott látványra volt kíváncsi, arra, ahogy a könyvek - amelyek úgy égtek, akár a galambszárnyak - elhamvadnak a ház tornácán, udvarának gypén, és a tűzfészek tetején megjelennek a piros mocsári mályvához hasonló lángnyelvek.

Az égő könyvek csillogtak, szikráztak, majd elhaltak a szélben, amely uszályként vonszolta a fekete füstöt.

Vad vigyor ült Montag koromfüstös arcán. Tudta, ha beér a tűzörségre, a tükörből feketére mázolt bohócpofa néz rá vissza. Később, mikor nyugovóra tér, érezni fogja, hogy a sötétben is mosolyog, mindig mosolyog. S ez a mosoly - amióta az eszét tudja - sohasem tűnik el az arcáról.

Felakasztotta és megtisztította csótányszínű sisakját. Gondosan felakasztotta tűzbiztos kabátját; alaposan lezuhanyozott, majd zsebre tett kézzel, füttyörészve végigment a tűzörség felső emeletén, s már zuhant is a kivezető aknán lefelé. Az utolsó pillanatban, amikor már a szerencsétlenség elkerülhetetlennek látszott, kirántotta kezét a zsebéből, s elkapta az aranyrudat. Ezzel megtörte az esés lendületét, tenyere végigcsúszott a rúdon, fékezte a zuhanó test lendületét. Sarka mindössze egy araszra volt a földszinti betonpadlótól, amikor sikerült megállnia.

Montag kilépett az épületből, az éjfél utcán elsétált a földalatti vasúthoz, ahol léghajtásos vonat suhant zajtalanul, jól olajozott pályáján a föld mélye felé. A meleg légáramlat elkísérte a kijáráshoz, ahol a krémszínű csempés mozgólépcső felvitte a külvárosi negyedbe.

Füttyörészve vitette magát a mozgólépcsőn a csendes esti levegőbe. A sarok felé sétált, nem gondolt semmire. A sarok előtt azonban lassított; mintha szél kerekedett volna, vagy mintha valaki a nevéen szólítaná.

Az utóbbi néhány estén bizonytalan érzés fogta el a sarkot szegélyező, a csillagfényben a háza felé vezető járdán. Úgy érezte abban a pillanatban, mielőtt befordult volna, valaki volt ott. Úgy tűnt: a levegő sajátos nyugalom színezi, mintha valaki itt várakozott volna, s csak egy pillanattal ezelőtt változott volna árnyékká, hogy átengedje őt. Talán orra szimatolt halvány parfümillatot, talán kézfejének vagy arcának bőre érzett meg egy pillanatra néhány fokos légköri változást, amelyet egy olyan személy okozhatott, aki előbb azon a helyen állt. Érthetetlen dolog volt. Valahányszor hátrafordult, csak a fehér járdát látta, ahol nem járt senki; s talán egy ízben, egy éjszakán látott valamit eltűnni, gyorsan, a gyepréteg irányába, mielőtt megpillanthatta vagy megszólíthatta volna.

De ezen az estén annyira lelassított, hogy majdnem megállt. Mintha legbenső énjé elébe vágott volna, hogy helyette beforduljon a sarkon: nagyon-nagyon halk suttogást hallott. Lélegzés? Vagy csak nagyon nyugodtan várakozik valaki, és a jelenlététől összesűrűsödött atmoszferikus nyomást érezte meg? Befordult a sarkon.

Az őszi levelek úgy zörögtek a holdfényes járdán, mintha a lányt lassú sétájában a szél mozgása és a hulló levelek ragadták volna magukkal. Lehajtotta fejét, mintha azt figyelné, hogyan érintette cipője a kerengő leveleket. Keskeny, tejfehér arcán valami nemes vágy ült, s kedves, kiapadhatatlan kíváncsisággal figyelt mindent.

Tekintetében leplezetlen csodálkozás ült; fekete szeme úgy nézte a világot, hogy semmiféle mozgás nem kerülte el figyelmét. Ruhája fehér volt és suhogott. Montag szinte hallani vélte a lány kezének mozgását járás közben; aztán az alig hallható neszt, ahogy fehér arca megfordult, amikor észrevette, hogy lépésnyire van egy férfitől, aki a járda közepén várakozik.

Fejük fölött a fákról néma neszezéssel peregtek a levelek. A lány megállt. S első pillantásra úgy tetszett, meglepetésében hátrahököl, de azután életteljesen sugárzó fekete szemével úgy nézett Montagra, mintha a férfi valami csodálatosan szépet mondott volna. Montag azonban tudta, hogy szája mindössze egy "helló"-ra nyílt, s csak akkor szólalt meg újra, amikor látta, hogy a lányt szinte megbűvöli a szalamandra a karján és a korongba foglalt fönixmadár a mellén.

- Hát persze - mondta -, maga az új szomszéd, ugye?

- Maga pedig - elkapta tekintetét a férfi foglalkozásának hivatalos jelvényeiről - tűzör. - Hangja elhalkult.

- Milyen különösen mondja ezt.

- Én... én csukott szemmel is meg tudtam volna mondani.

- Miről? A petróleumszagról? A feleségem mindig panaszkodik - nevetett. - Sohasem tudom egészen lemosni.

- Nem, azt nem is lehet - mondta a lány megilletődötten.

Úgy érezte, a lány körülötte forog, maga után forgatja őt, csendesen megrázza, kiüríti zsebeit - anélkül, hogy megmozdulna.

- Petróleum - mondta, mert már túl hosszúra nyúlon a csönd - az én parfümöm.

- Igazán annak érzi? - Hát persze. Miért ne?

A lány egy kicsit elgondolkodott - Nem tudom. A házak irányába fordult. - Nincs ellene kifogása, ha magával tartok hazafelé? Clarisse McClellannak hívnak.

- Clarisse. Én Guy Montag vagyok. Jöjjön. Miért kóborol ilyen későn? Hány éves?

Mentek az ezüstös fényben csillogó járdán, az éjszaka hol meleg, hol hűvös levegőjében, amelybe alig észlelhető kajszibarack- és eperillat vegyült. Körülnézett, és megállapította, hogy az évek ebben a szakában ez lehetetlen.

Csak a lány ment mellette; arca úgy csillogott, mint a hó a holdfényben. Tudta, hogy az ő kérdéseinek gondolkodik, és hogy hogyan is válaszoljon.

- Nos - szólalt meg a lány -, tizenhét éves vagyok és bolond. Nagybátyám azt szokta mondani: a kettő mindig együtt jár. "Ha valaki kérdi, hány éves vagy - mondja -, csak azt feleld:

tizenhét és bolond.” Milyen szép sétaidő ez. Szeretem szagolgatni a dobokat, s nézni őket. néha egész éjjel fenn vagyok, sétálok, és a napfelkeltét nézem.

Csendben mentek tovább. Aztán a lány elgondolkodva így szólt:

- Tudja, én egyáltalán nem félek magától. A másik meglepődött:

- Miért is félne?

- Olyan sokan félnek. Úgy gondolom, a tűzörségtől. De hát végtére maga is csak ember...

A férfi meglátta magát a lány szemében, mint két csillogó-ragyogó vízcseppben; feketének és kicsinynek, igen ölesen: még a szája sarkában a redőket is, mindent, mintha a lány szeme ibolyaszínű csodálatos borostyánkő volna, amely magába foglalja és sértetlenül megőrzi őt. Feléje forduló arca most olyan volt, mint valami gyengéd és állandó fénnel csillogó tejkristály. Nem az elektromosság hisztérikus fénye volt ez, hanem micsoda? A gyertya különös-kellemes, halvány és hízelgő világa. Egyszer gyerekkorában áramszünet idején anyja megtalálta és meggyújtotta az utolsó szál gyertyát. Az újrafelfedezés rövid órája következett: ebben a világításban a tér elvesztette végtelen biterjedését, és nyugalmasan ölelte körül őket. Anya s gyermeke egyedül voltak, átváltoztak; abban reménykedtek, hogy a villany talán nem gyúl ki nagyon hamar...

S ekkor Clarissa így szólt:

- Nem haragszik, ha megkérdem? Hány éve dolgozik a tűzörségnél?

- Húszéves korom óta; tíz éve.

- Elolvastott valaha is egy olyan könyvet, amelyet aztán elégetett?

A férfi nevetett.

- Ez törvényellenes.

- Ó, persze.

- Szép munka. Hétfőn Millayt, szerdán Whitmant, pénteken Faulknert; hamuvá égetni őket, aztán a hamujukat is elégetni. Hivatásunknak ez a jelszava.

Továbbmentek, aztán a lány megszólalt:

- Igaz, hogy azelőtt a tűzörség oltotta és nem gerjesztette a tüzet?

- Nem. A házak mindig tűzbiztosak voltak, ezt elhiheti, ha mondom.

- Furcsa. Egyszer azt hallottam, hogy nagyon régen a házak véletlenül gyulladtak ki, s azért volt szükség tűzörségre, hogy eloltsák a tüzet.

A férfi nevetett.

A lány gyors pillantást vetett rá.

- Mit nevet?

- Nem tudom. - Újból elnevette magát, majd abbahagyta. - Miért?

- Maga akkor is nevet, amikor én nem is mondok semmi tréfásat. Kapásból válaszol, ahelyett, hogy előbb gondolkodna a kérdéseimen.

A férfi megállt.

- Fura egy szerzet maga - mondta, és a lányra nézett. - nincs magában egy szikra tapintat sem.

- Nem akartam megbántani. Csak szeretem megfigyelni az embereket. Azt hiszem, kicsit túlságosan is.

- Ez nem mond magának semmit? - Megérintette a koromfekete ruhaujjára tűzött 451-es számot.

- De igen - suttogta a lány, s meggyorsította lépteit. - Figyelte már a lökhajtásos kocsikat, amikor errefelé rohannak az úton?

- Maga másról beszél!

- Azt hiszem, a vezetők nem tudják, milyen a fű vagy a virág, mert sohasem hajtanak elég lassan, hogy megfigyelhessék a füvet és a virágokat mondta a lány. - Ha mutatna egy vezetőnek egy zöld foltot, azt mondaná: "Ó, igen, ez fű!" Egy piros foltot? Ez rózsakert! A fehér foltok - házak. Barna foltok - tehenek. A nagybátyám egyszer lassan hajtott az

országúton. Óránként negyvenmérföldes sebességgel, és két napra lecsukták. Nem furcsa ez? Nem szomorú?

- Maga túl sokat gondolkodik - mondta Montag kényszeredetten.

- Nem vagyok tv-rajongó, ritkán járok versenyekre vagy a Vidám Parkba. Így azt hiszem, sok időm jut bolond gondolatokra. Láttam már a hétszáz láb hosszú hirdetőtáblákat vidéken, a városokon túl? Tudja, hogy valaha a hirdetőtáblák csak húsz láb hosszúak voltak? De az autók olyan gyorsan haladtak, hogy ki kellett nyújtaniuk a hirdetéseket, hogy meg is lássák a vezetők.

- Ezt nem tudtam - mondta Montag, és élesen felnevetett.

- Fogadjunk, hogy tudok még valamit, amit maga nem tud. Reggel harmat van a fűvön.

Hirtelen nem emlékezett rá, tudta-e ezt vagy sem, s ez felingerelte.

- S ha felnéz - biccentett a lány az ég felé -, a holdban embert lát.

Már nagyon régen nem nézett fel.

Hátralevő útjukat csendben tették meg. A lány csendje elgondolkozó volt, a férfié szorongó és kényelmetlen. Közben vádló pillantásokat vetett a lány felé. Mikor Clarisse otthonához értek, a házban valamennyi lámpa égett.

- Mi történik itt? - Montag ritkán látott olyat, hogy egy házban felgyújtják az összes lámpákat. - Ó, csak anyám, apám és nagybátyám ülnek az asztal körül, és beszélgetnek. Olyan ez is, mint amikor valaki gyalog jár, csak ritkább. Nagybátyámat egy más alkalommal azért zárták be, mert gyalog járt. Mondtam ezt már magának? Ó, mi nagyon különösek vagyunk.

- És miről beszélgetnek?

A lány nevetett. - Jó éjszakát - mondta, és a bejárat felé indult. Aztán, úgy látszik, valami eszébe jutott, visszajött, s csodálkozva és kíváncsian nézett a szemébe:

- Maga boldog? - kérdezte.

- Hogy mi vagyok én? - kiáltott fel a férfi. De Clarisse már elfutott, s eltűnt a holdfényben. Az utcai kapu csendben becsukódott mögötte.

- Boldog! Micsoda képtelenség.

Abbahagyta a nevetést. Kezét bedugta a bejárat kesztyűnyílásába, amely az ismerős kéz nyomását felismerve, kaput nyitott.

- Hát persze hogy boldog vagyok. Mit gondol az a lány? Azt hiszi talán, hogy nem vagyok boldog? - kérdezte a csendes szobáktól. Ott állt, s a ventilátor rácsára felnézve hirtelen az jutott az eszébe, hogy valami rejtőzködik a rács mögött, és most rábámul. Hirtelen elkapta róla tekintetét.

Micsoda különös találkozás egy különös éjszakán! Semmi hasonlóra nem emlékezett, kivéve, amikor egy éve egy öregemberrel találkozott a parkban, és beszélgettek...

Montag megrázta fejét. Az üres falra nézett. A lány arcát látta: emlékezete gyönyörűnek őrizte meg. Olyan kicsi az arca, akár egy karóra számlapja, amely alig látszik éjszaka a sötét szobában, ha valaki felébred, hogy megnézzze, mennyi az idő, s az megmondja neki, hány óra, perc és másodperc; s a fehér csendben és ragyogásban teljes bizonyossággal tudja, hogy az éj további sötétségek felé siklik, de egyben új nappal felé is.

- Micsoda? - kérdezte Montag másik énjét, azt a tudat alatti idiótát, aki akarattól, szokástól, tudattól függetlenül néha motyogva előmerészkedett.

Visszapillantott a falra. Tükörré is emlékeztet a lány arca. Lehetetlenség; hány embert ismersz, aki tulajdon fényedet veri rád vissza? Hasonlat után kutatott, és végül a munkájában találta meg: az ember gyakran fáklya; ég, míg ki nem alszik. Mily ritkán fogadja be magába más emberek arca a te képedet, s veri vissza a te kifejezésedet, legbenső, remegő gondolatodat!

Az azonosításnak mily hihetetlen hatalmával rendelkezik ez a lány; olyan, mint a bábjáték éber nézője, aki előre látja a szempillák minden rebbenését, a kéz minden mozdulatát, az ujjak

minden csettintését - egy pillanattal azelőtt, hogy megtörtént volna. Mennyi ideig sétáltak együtt Három percig? Ötig? S most mily hosszúnak tetszik az az idő. Hogy betölti az arca képzeletének színpadát; mekkora árnyékot vet vékony alakja a falra! Úgy érezte, ha az ő szeme viszketne, a lány pislogna. S ha állkapcsának izmai észrevétlenül megfeszülnének, a lány jóval előbb ásítana, mint ő.

Ha jól belegondol, csaknem úgy látszott, ez a lány órá várt ezen az istenverte késő éjszakán az utcán...

Kinyitotta a hálószoza ajtaját.

Mintha egy mauzóleum márványfalú termébe lépett volna be a holdfényből. Teljes sötétség; a kinti, ezüstösen ragyogó világból ide nem jutott el jeladás, a szoroson zárt ablakokon a nagyváros egyetlen hangja sem hatolt be ebbe a síri világba.

Hallgatózott. A levegőben finom szúnyogzűmmögés hallatszott, a meleg, rózsaszín fészükben meghúzódó bogarak elektromos döngicsélése. A zene majdnem elég hangos volt ahhoz, hogy a dallamát is érzékelje.

Úgy érezte, mosolya előbb illanni kezd, aztán olvadni, majd összezsugorodik, mint a bőr, vagy mint egy leégett fantasztikus gyertya anyaga, amely egyszerre csak összeomlik s kialszik. Sötétség. Nem boldog. Nem boldog. Önmagához szólt. Felismerte a tényállást. Boldogságát álarcként viselte, s a gyepen végigszaladó leány magával vitte a maszkot; nincs mód arra, hogy bekopogjon az ajtón, és visszakerje tőle.

Felgyújtania sem kellett a villanyt, tudta, hogyan fog festeni a szobája. Felesége takaratlanul és hidegen fekszik az ágyon, akár egy holttest, amelyet közszemlére kitétek a sír fedelére. Az asszony tekintetét láthatatlan, acélfonál rögzíti mozdíthatatlanul a mennyezetre; fülében gyűszűnyi kis vádló, a "tengeri kagyló", s a kiáramló hang, zene, beszéd és beszéd és újra csak zene, mint valami elektronikus óceán, szüntelen csapkodja álmatlan agyának partjait. A hullámok minden éjjel behatoltak az üres szobába, hangjuk dagálya felemelte az asszonyt, s magával sodorta a reggel felé. Egyetlen éjszaka sem volt az utolsó két esztendőben. Amelynek során Mildred ne úszott volna ebben a tengerben, és már háromszor is megtörtént, hogy nagy boldogan alámerült benne.

A szoba hideg volt, s ugyanakkor úgy érezte, nem jut lélegzethez. Nem akarta elhúzni a függönyöket, kinyitni a franciaablakot. mert nem akarta, hogy a hold besüssön a szobába. Úgy érezte, egy órán belül megfullad, mert nem kap levegőt, míg elindult megvetett, különálló s ennél fogva hideg ágya felé.

Egy pillanattal korábban, mint hogy lába beleütközött volna a földön fekvő tárgyba, tudta már, hogy bele fog ütközni. Majdnem olyan érzés volt, mint amikor befordult a sarkon, s csaknem feldöntötte a lányt. Lába rezgéseket bocsátott ki, s egy kis akadály - miközben lépett - visszaverte ezeket a hullámokat. A láb rúgott, a tárgy pedig tompa hangot hallatva elgurult a sötétbe.

Mereven állt, és a feleségét figyelte, aki ebben az egészen jellegtelen éjszakában ott fekszik a sötét ágyon. Az orrán keresztül kifújt lélegzet oly erőtlen volt, hogy csak a legkönnyebb holmit tudta volna megmozdítani - vékony levelet, fekete tollat, egyetlen hajszálat.

Nem kívánta a külső világosságot. Előszedte gyújtószerkezetét - ezüst korongjában kitapintotta a szalamandra vésetet -, majd megpöccentette...

A kezéből áramló fény két holdkövet világított meg; tisztavízű patakban eltemetett két sápadt holdkövet, amely fölött érintés nélkül iramlik el az élet.

- Mildred!

A nő arca olyan volt, akár egy hóborította sziget, amelyre hullhat az eső, s nem érzi; amely felett elsuhanhat a fellegek mozgó árnya, de nem veszi észre a fellegeket. Csak a fülébe illesztett készülékben zűmmögtek a méhek; a szeme mintha üvegből lett volna; lélegzete halkan, alig érzékelhetően tódult be s ki orrlükam.

A tárgy, amelyet Montag a lábával elgurított, most felcsillant a férfi ágya mellett. Kis kristályüveg volt, amelyet reggel még harminc altatótabletta töltött meg. Most dugasz nélkül, üresen tátongett a kis készülék fényében.

Ahogy ott állt, a ház fölött felvijjogott az égbolt. Iszonyatos szakítás zaja hallatszott, mintha két óriás kéz húszezer mérföldnyi fekete vásznat hasított volna ketté. Montag úgy érezte, mintha kettévágták volna. Mintha feltépték volna a mellkasát. Sugárhajtású bombázók zúgtak el felettük, egy-kettő, egy-kettő... hat... kilenc... tizenkettő... megint egy... megint s megint... mintha valamennyi csak neki vijjogott volna. Kinyitotta a száját, belélegezte sívításukat, majd kiengedte fogai között. A ház remegett. A fény kialudt kezében. A holdkövek eltűntek. Érezte, hogy keze lecsap a telefonra. - Baleseti kórház! - Szörnyű suttogás.

Úgy érezte, a fekete lökhajtásos gépek zaja felrobbantotta a csillagokat, s reggelre a földet furcsa hólepelként elborítja hamujuk. Ez az ostobaság járt az eszébe, míg ott állt reszketve, s ajkai egyre csak mozogtak, mozogtak.

Fel voltak szerelve megfelelő gépekkel. Valójában két géppel. Az egyik becsúszik a gyomorba, akár egy fekete kobra holmi visszhangos kútba, meggyűlt régi víz és régi idők nyomában. Felszívta a lassan felszínre törő, fortyogó zöldes anyagot - de felissza-e vajon a sötétséget? Felszívja-e az évek során összegyűlt mérget? Csendben táplálkozik; csak néha hallatja a belső fulladás és vak keresés hangjait. Szeme is volt. A gép személytelen kezelője optikai sisakja segítségével beelátott annak az embernek lelkébe, akit kiszivattyúzott. Mit látott a Szem? A gépkezelő hallgatott. Tudta, de nem látta azt, amit a Szem látott. Az egész művelet arra emlékeztetett, mint amikor valakinek a földjén árkot ásnak. Az ágyon fekvő asszony: kemény márványréteg, amelyhez ásás közben értek el. Rajta csak, nyomjatók le a csövet, mossátok ki az ürességet, ha ugyan egy szívókiógyó képes ilyesmire. A gépész cigarettaáza állt. A másik gép is működött.

A másik gépet egy hasonlóan személytelen fickó kezelte, vegytiszta vörösesbarna overallban. Ez a gép kiszivattyúzta a testből a vért, és friss vérrel, valamint szérummal helyettesítette.

- Mindkét módszerrel kitisztítottuk - mondta csendesesen az asszony mellett álló gépkezelő. - Semmi értelme a gyomorral foglalkozni, ha nem tisztítjuk meg a vért. Ha bennhagyjuk az ártalmat a vérben, akkor az rácsap az agyra, akár egy kalapács... hang... ezerszer is rácsap, és az agy feladja... egyszerűen elmenekül.

- Hallgasson! - förmedt rá Montag.

- Csak úgy mondtam - vont vállat a gépkezelő.

- Befejezték? - kérdezte Montag.

Leállították a gépeket. - Befejeztük. - Montag haragja még csak nem is érintette őket. Ott álltak; a cigarettafüst orruk körül gomolygott, szemükbe ment, de nem pislogtak, nem hunyorogtak tőle. - Ötven dollár.

- Először: mért nem közlik velem, hogy a feleségem jól van-e?

- Egész biztosan oké lesz. Minden mérgező anyag a készülékünkben maradt; nem árt már neki. Ahogy mondtam: kivenni a régit, betenni az újat, és oké.

- Egyikük sem orvos. Miért nem jött magukkal orvos?

- Még mit nem! - mondta a gépész; a cigaretta fityegett a szájában. - Egy éjszaka folyamán kilenc-tíz ilyen esetünk van. Néhány éve most már olyan sűrűn fordul elő, hogy különleges gépeket kellett konstruálnunk. Persze csak az optikai lencse új rajta. A többi régi. Ilyen esetenél nincs szükség orvosra, csak két jártas emberre, akik félórán belül megoldják a problémát. Ide figyeljen - mondta, míg az ajtó felé indult -, mennünk kell. Újabb hívás érkezett a gyűszűkagylón át. Tíz saroknyira innen. Valaki bekapott egy egész fiola tablettát. Ha szükség van rá, hívjon.

Csillapítószert is beadtunk neki. Hagyja aludni az asszonyt. Éhesen fog ébredni. Viszlát.

S az emberek, kemény vonalú szájukban cigarettával, kidülledt, hullószemekkel, gépeik terhével, táskájukban a cseppfolyóssá vált melankóliával és a megnevezhetetlen anyag iszapjával, kibotorkáltak az ajtón.

Montag egy székbe zuhant, s az asszonyra bámult. Most gyengéden lezárult a szeme: s a férfi kinyújtotta kezét, hogy tenyerén érezze lélegzete melegét.

- Mildred - mondta végül.

“Sokan vagyunk - gondolta. - Milliárdnyian, s ez túl sok. Senki sem ismer senkit. Idegenek jönnek, s erőszakot tesznek rajtad. Idegenek jönnek, és kivágják szívedet. Idegenek jönnek, és véredet veszik. Istenem, istenem, kik voltak ezek az emberek? Soha életemben nem láttam még őket.”

Egy félóra telt el.

Új vérfolyam áramlott az asszony ereiben, s valami újat hozott létre benne. Arca kipirult, ajkai felfrissültek. Új színt kaptak: lágynak, ernyedtnak látszottak, valaki másnak a vére keringett benne. Bárcsak megkapná egy más ember húsát, agyát, emlékezetét is! Bárcsak azok az emberek el tudták volna vinni az agyát a vegytisztítóba, ahol kiürítik, zsebeit kigőzölik, kitisztítják, és reggel szépen becsomagolva visszahozzák Bárcsak...

Felállt, elhúzta a függönyt, kitérte az ablakot, s beengedte az esti levegőt. Hajnali két óra volt. Csak egy óra telt volna el azóta, hogy Clarisse MacClellannal járt az utcán, aztán belépett a sötét szobába, és belerúgott a kis kristályüvegbe? Csak egy óra. de azóta a világ szétmállott, hogy új, színtelen formát öltjön.

A holdfényes gyepen át nevetés hallatszott Clarisse, apja, anyja, nagybátyja házából, akik oly nyugodtan s komolyan mosolyogtak. S mindenkifölött: felszabadult, természetes, szívből jövő nevetés érkezett abból a házból, amely ily késő éjszaka is fényesen ki volt világítva, míg a többi ház magába zárkózva sötétségbe burkolódzott. Montag hallotta a hangokat beszéltek, beszéltek s beszéltek, elhallgattak, s újra beszéltek, szótték s újraszótték bódító hálójukat.

Montag kilépett a franciaablakon. s átvágott a gyepen, de meg sem gondolta, mit tesz. Megállt a beszélő ház árnyékában; arra gondolt bekopogtat az ajtón, s így suttog: “Engedjenek be. Nem akarok semmit se mondani. Csak hallgatni szeretném magukat. Hogy miről beszélnek!” De ehelyett ott maradt a hidegben (arca akár a jégcsap), s egy férfinak - talán a lány nagybátyjának? - tempós szavát hallgatta:

- Végteére is a papírzsebkendő korában élünk. Fújd bele az orrod valakibe, utána töröld bele, húzd le a véceben, fújd bele másvalakibe, töröld bele, húzd le. Mindenki a másikból él. Hogyan lehet szurkolni egy csapatnak, ha nem ismerjük a játékstílusát, a játékosokat? Ha még azt sem tudjuk, milyen színű mezt viselnek, mikor kifutnak a pályára?

Montag visszament a házába, nyitva hagyta az ablakot, megnézte Mildredet, gondosan megigazította a takaróját, aztán - miközben a hold arccsontjára és homlokának barázdáira sütött - lefeküdt. A hold tiszta fénye ezüst vízesésként csobogott a szemében.

Egy csepp eső. Clarisse. Még egy csepp. Mildred. A harmadik. A nagybácsi. A negyedik. A ma esti tűz. Egy: Clarisse Kettő: Mildred Három: nagybácsi. Négy: tűz. Egy: Mildred. Kettő: Clarisse. Egy, kettő, három, négy, öt. Clarisse, Mildred, nagybácsi, tűz, altatótabletták, emberek, papírzsebkendő, fújd bele, töröld meg. húzd le. Clarisse, Mildred, nagybácsi, tűz, tabletták, papírzsebkendő, fújd, töröld, húzd le. Egy, kettő, három; egy, kettő, három! Eső. A vihar. A nagybácsi nevet. Ránk tör a zivatar. Az egész egy felhőszakadás. A tűz feltör, akár a vulkán. körös-körül zuhatag, üvöltő ömlés. S az áramló folyam a reggelbe torkollik.

- Nem tudok én már semmiről semmit - mondotta, miközben egy altatótablettát feloldott a nyelvén.

Reggel kilenckor Mildred ágya üresen állt. Montag gyorsan felkelt, szíve zakatolt, lerohant a hallba, s megállt a konyhaajtóban.

Az ezüst kenyérpíró köpködte a pirítóst; egy pókhálóhoz hasonló fémkéz megragadta, és olvasztott vajjal itatta át. Mildred figyelte, hogy rakja át a pókláb a pirítóst tányérjába. Mindkét fülét eldugaszolta az elektromos méhecskékkal; zümmögésük elnyelte az időt. Hirtelen felnézett, meglátta a férfit. Bólintott.

- Jól érzed magad? - kérdezte Montag.

Mildred mesterien megtanult szájmozgásról olvasni, a "tengeri kagyló" használatával eltöltött tűz esztendő során. Újból bólintott. Egy kis kattánás, az asszony újabb kenyérszeletet rakott a pirítóba. Montag leült.

A felesége így szólt:

- Igazán nem tudom, miért vagyok ennyire éhes. - Te...

- Rettentő éhes vagyok. - Az éjszaka... - kezdte.

- Rosszul aludtam. Borzasztóan érzem magam - mondta Mildred. - Úristen, de éhes vagyok. Fogalmam sincs, miért.

- Az éjjel... - kezdte újra a férfi.

Mildred gépiesen az ajkára pillantott. - Mi történt az éjjel?

- Nem emlékszel?

- Mire? Talán mulattunk? Kicsit másnaposan érzem magam. Úristen, de éhes vagyok. Ki volt nálunk?

- Páran - mondta a férfi.

- Gondoltam. - Rágtam a pirítóst. - Érzem a gyomrom, de olyan üres, mintha mindent kiadtam volna. Remélem, nem követtem el semmi ostobaságot az este.

- Nem - mondta a férfi csendesen.

A pirító pókkarja elébe tett egy szelet vajjas pirítóst. Tartotta a kezében, és hálát érzett.

- Ami azt illeti, te sem vagy valami rózsás színben - mondta a felesége.

Alkonyattájban esett; az egész világ sötétszürkébe öltözött. Montag a hallban állt; feltette jelvényét, a tűzpiros szalamandrárt. Ott állt, s felnézett a légszabályozóra, amely már régóta megindult a hallban. Felesége a tv-szobában már jó ideje merengett egy sokszorosított kézirat felett, s most felpillantott: Nocsak - mondta. - Ez az ember töpreng valamin.

- Igen - felelt a férje. - Beszélni szeretnék veled. - Szünetet tartott. - Az éjszaka beszédted az összes tablettát az üvegből.

- Ugyan, én nem csinállok ilyesmit - mondta az asszony meglepetten.

- Az üveg üres volt.

- Márpedig én ilyet nem csinállok. Miért is tenném?

- Talán bevettél két tablettát, elfelejtetted, aztán újra bevettél kettőt, aztán újra elfelejtetted, és megint bevettél kettőt. Végül is olyan kábult lettél, hogy addig folytattad, amíg be nem szedtél harmincat vagy negyvenet.

- Mi a fenének csináltam volna ilyen ostobaságot? - Kérdezte az asszony.

- Nem tudom.

Nyilvánvaló volt, hogy az asszony azt várja, mikor megy már el Montag.

- Semmi ilyesmit nem csináltam - mondta Mildred. - Soha az életben nem csináltam ilyet.

- Jól van, ha mondod, elhiszem - hagyta rá Montag.

- Hát hidd is, ha mondom - s azzal újra belemerült a kéziratba.

- Mi megy ma délután a tv-ben? - kérdezte a férfi fáradtan.

Az asszony fel sem nézett a kéziratból.

- Egy színdarab. Tíz perc múlva kezdődik, a térhatású adásban. Reggel kaptam meg postán a szerepemet. A darabot úgy írták, hogy az egyik szerep hiányzik. Egészen új ötlet. "A háziasszony" - ez vagyok én. ez a hiányzó szerep. Ha a hiányzó szövegre kerül sor, akkor három falról lenéznek rám, s én mondom a szöveget. Például itt a férfi azt kérdi: "Mi a véleményed a dologról, Helen?" Rám néz; ugyanis most én a színpad közepén ülök, érted?

Erre én azt mondom... azt mondom... - Szünetet tartott, s közben ujjával követte a kézirat sorait: - "Szerintem remek." És akkor folytatódik a darab, amíg a férfi azt nem mondja: "Helyesled ezt, Helen?" Én pedig így szólok: "De még mennyire..." Ugye, milyen mulatságos, Guy?

Montag ott állt a hallban, s az asszonyra nézett. - Rendkívül mulatságos - mondta az asszony. - Miről szól a színdarab?

Most mondtam. Emberek vannak benne; úgy hívják őket: Bob, Ruth és Helen.

- Aha.

- Igazán szórakoztató. Csak az lenne még mulatságosabb, ha arra is telne, hogy felépíttessük a negyedik falat. Mennyit kell még félretennünk, mit gondolsz, amíg lebontathatjuk a ház negyedik falát, és a helyébe tv-falat állíthatunk? Mindössze kétezer dollárba kerülne.

- Évi fizetésem egyharmada.

- Mindössze kétezer dollár - ellenkezett a nő. Elvárhatnám, hogy reám is gondolj. Ha meglenne a negyedik falunk, akkor ez nem is a mi szobánk lenne, hanem mindenféle érdekesnél érdekesebb embereké. Van más, amit nélkülözhetünk,

- Már így is eleget nélkülözünk, mivel a harmadik falat fizetjük. Hiszen alig két hónapja, hogy felépítették.

- Még csak két hónapja...? - Az asszony hosszasan nézte Montagot. - Hát akkor... Isten veled, drágám.

- Isten veled - mondta a férfi; majd megfordult: - Happy end-es a darab?

- Odáig még nem jutottam.

Montag odalépett, elolvasta az utolsó oldalt, összehajtotta a kéziratot, s visszaadta az asszonynak. Aztán kiment a házból az esőbe.

Az eső már csak szemerkélt, s a lány a járda közepén ment, emelt fővel, hogy jobban érje arcát az eső. Amikor meglátta Montagot, elmosolyodott.

- Helló!

- Helló - köszönt a férfi is, aztán megkérdezte: - Mit művel itt?

- Még mindig bolond vagyok. Szeretem az esőt. Szeretek esőben sétálni.

- Én nem hiszem, hogy szeretném - mondta a férfi.

- Ha megpróbálná: szeretné...

- Sose próbáltam.

A lány megnyalta a szája szélét. Az esőnek még az íze is jó.

- Maga mindig mindent kipróbál?

- Néha kétszer is. - Valamit nézegetett, ami a kezében volt.

- Mit szedett fel? - kérdezte a férfi.

- Azt hiszem, idén ez az utolsó pitypang. Nem hiszem, hogy talállok még egyet ilyen későn a fűben. Hallott már arról, hogy az ember eldörzsöli az álla alatt...? Nézzen ide!

Nevetve dörzsölte meg az állát a virággal. - Mire jó ez?

- Ha eldörzsölsz, az azt jelenti: szerelmes vagyok. Eldörzsölsz?

A férfi nemigen tehetett mást, figyelte a lányt. - Nos?

- Sárga lett az álla.

- Nagyszerű! Most próbálja meg maga.

- Nekem nem fog sikerülni.

- Nézze... - Mielőtt még a férfi mozdulni tudott volna, a lány az álla alá dugta a pitypangot.

Montag visszahúzódott, és a lány elnevette magát:

- Maradjon csak...

Clarisse az álla alá nézett, majd elkomorodott:

- Szégyen-gyalázat - mondta -, maga senkit sem szeret.

- Dehogyan!

- A pitypang nem azt mutatja.

- Én nagyon szeretek valakit? - A férfi igyekezett a szavaknak megfelelő arckifejezést ölteni, de sehogyan sem sikerült. - Igenis szeretek valakit!

- Ne nézzen így, kérem.

- Ugyanaz a pitypang - mondta a férfi. - Maga már elhasználta. Azért nem sikerült nálam...

- Persze, persze. Ejnye, most kihoztam a sodrából. - A lány megérintette Montag könyökét.

- Ó - mondta gyorsan a férfi -, semmi baj... - Mennem kell, hát mondja, hogy megbocsátott. Nem szeretném, ha haragudna reám.

- Nem haragszom, csak kijöttem a sodromból. Igaz.

- Most pedig a pszichiáteremhez megyek. Kényszerítenek rá. Ki kell találnom, mit mondjak. Nem tudom, mit gondolhat rólam a pszichiáter. Azt mondja, olyan vagyok, mint a hagyma. Hát az igaz, elég dolga lesz, míg lehántja rólam valamennyi réteget!

- Az az érzésem: magának csakugyan szüksége van pszichiáterre - szölt Montag.

- Ezt nem gondolja komolyan!

A férfi mélyet lélegzett, aztán lassan kieresztette a levegőt, és nagy sokára megszólalt:

- Nem, nem gondoltam komolyan...

- A pszichiáter tudni akarja, miért megyek el hazulról, miért kóborlok az erdőben, miért figyelem a madarakat, s miért gyűjtök pillangókat. Egyszer majd megmutatom a gyűjteményemet.

- Jó.

- Azt akarják tudni: mire használom fel az időmet. Azt mondom nekik: néha csak ülök és gondolkodom. De azt, hogy min gondolkodom, nem kötöm az orrukra. Hadd találgassák. Néha elmondom nekik, hogy szeretem a fejemet hátravetni... így... s hagyni, hogy az eső behulljon a számba. Olyan íze van, akár a bornak. Megpróbálta már?

- Nem, én...

- Megbocsátott már nekem?

- Igen. - Elgondolkodott. - Igen. Isten tudja, miért. Maga különös, bűnös dolgokat mond, és mégis... magának könnyű megbocsátani. Azt mondta, tizenhét éves?

- Igen. Jövő hónapban leszek.

- Milyen furcsa. Milyen különös. A feleségem harmincéves, és maga néha sokkal idősebbnek tűnik. Nem értem.

- Maga is különös ember, Mr. Montag. Néha elfelejtem, hogy tűzör. Most újra megharagítottam?

- Folytassa csak.

- Hogy kezdődött? Hogy került oda? Hogy jutott ehhez az álláshoz, s hogy jutott eszébe, hogy vállalja azt, amit most csinál? Maga nem olyan, mint a többi. Láttam egypárat közülük; tudom. Amikor beszélek: rám néz. Amikor az este mondtam valamit a holdról: maga felnézett rá. A többiek soha nem tennének ilyesmit. Mondat közben faképnél hagynának. Vagy megfenyegetnének. Senkinek sincs már ideje más számára. Maga azon kevesek közé tartozik, akik elviselnek engem. Azért különös, hogy tűzör; ez valahogy nem illik magához.

A férfi úgy érezte, hogy teste egy hideg és egy meleg, egy lágy és egy kemény, egy remegő és egy szilárd részre oszlik, s a két fél egymást őrli.

- Inkább siessen, mert elkésik a pszichiátertől - mondta a férfi.

A leány el is futott, s otthagyta a férfit az esőben. Az hosszú idő múltán mozdult csak meg. Aztán lassan, járás közben hátrabillentette fejét az esőben, egy pillanatra csak, és kinyitotta a száját... A Gépkutya a tűzország egy sötét szögletében felállított, csendesen zümmögő, halkán remegő, halványan megvilágított óljának mélyén aludt, s nem aludt, élt, és élettelen volt. Egy óra tájt a halvány hajnali fény, a felhőtlen égről sugárzó holdvilág beszűrődött a nagy ablakon, s megcsillantotta a finoman remegő bestia hátán a sárga- és vörösreztet meg az acélt,

rubin üvegszemét, a nylonkefeszert, érzékeny hajszálakat orrlyukában. A szörnyeteg teste vibrált, miközben gumival bélelt mancsait pókszerűen a hasa alá húzta.

Montag lecsúszott a sárgaréz póznán. Kiment, hogy egy pillantást vessen a városra: a felhők már eltűntek. Cigaretára gyújtott, és visszatért, aztán lehajolt, és megnézte a Kutyát. Olyan volt az, mint egy nagy méh, amely olyan mezőről tért vissza, ahol a méz kegyetlenséggel, örültséggel s lidércnyomással telített. Most ezzel a túl gazdag nektárral telezabált teste kialussza magából a gonoszsgot.

- Helló - suttogta Montag. Mint mindig, most is valósággal megigézte ez az élő-élettelen bestia. Unalmas éjszakákon - tehát minden éjszaka - a legénység lecsúszott a sárgaréz póznán, bekapcsolták a Kutya szaglószerének hetyegő gépezetét; patkányokat, néha csirkéket, néha meg macskákat, amelyeket amúgy is vízbe fojtottak volna, engedtek szabadon a tűzország területén, s fogadásokat kötöttek arra, hogy melyik macskát, csirkét vagy patkányt fogja el a Kutya legelőször. Három másodperc múlva a játék véget ért; a patkányt, macskát vagy csirkét a térség közepén megragadták a finom mancsok. míg egy négyarasznyi üreges acéltű nyúlt ki a Kutya orrából, és nagy adag morfiumot vagy prokaint fecskendezett ki. A döglött állatot azután a szemétegetőbe dobták. Kezdődhetett újra a játék.

Azokon az éjszakákon, míg ezt játszották, Montag többnyire fenn maradt az emeleten. Két évvel azelőtt még sorra fogadott a legénység tagjaival, s el is vesztette egyheti keresetét; otthon azután szembenézhetett Mildred tébolyult dühével: az asszony arcán szederjes foltokban ült ki az eszeveszett harag. De mostanában éjszakánként hálólhelyén hevert, a fal felé fordulva hallatta lenről az üvöltöző röhejt, a patkánylábak mintha zongorahúrokon futkosnának. hegedűszó az egércincogás, és mindent árnyékba borít a csend, amikor a Kutya zajtalan pilléként szökken az éles fényben, elkapja áldozatát, beleszúrja a tüt, aztán visszatér óljába, s mintegy gombnyomásra újra életteleenné válik.

Montag megérintette a bestia orrát. A Kutya morgott.

Montag visszahőkölt.

A Kutya felemelkedett óljában; ránézett. Kék neonfény csillant megelevenedett szemgolyóiban. Újra morgott; furcsa vegyülete volt ez a morgás a reszelő hangjának, az elektromosság sistergésének, a zsír sercegésének, a fém dörzsölésének, régi, rozsdás fogaskerekek csikorgásának.

- Nono, öreg... - szólt rá Montag, miközben szíve hevesen dobogott.

Látta, hogy az ezüst tű egy arasznyira kinyúlik, majd visszahúzódik, kinyúlik, visszahúzódik. A bestia halkán morgott, és ránézett.

Montag hátrált. A Kutya egyet lépett felé. Montag megragadta a sárgaréz póznát. A pózna automatikusan felemelkedett vele, át a mennyezeten. A gyengén világított emeleten kiszállt. Reszketett, arca zöldesre sápadt. A Kutya elképesztő rovarlábán visszacsúszott fekvő helyzetébe, s magában zümmögött. Finoman csiszolt szeme békét tükrözött.

Montag ott állt; félelmét leeresztette a lejáró nyíláson át a mélybe. Mögötte négy ember ült a kártyaasztalnál, ernyőzött, zöld fényben. Futólag rápillantottak, de nem szóltak semmit. Csak egy főnixjelvényes, kapitányi sapkát viselő férfi, vékony kezében kártyákkal, szólt át hozzá a hosszú szoba végéből: - Mi az, Montag?

- Nem szeret engem! - szólt Montag.

- Kicsoda? A Kutya? - A kapitány kártyáit tanulmányozta. - Ne törődjön vele. Nem szeret; nem gyűlöl. Csak funkcionál. Akár egy ballisztikai lecke. Általunk meghatározott röppályán halad. Célba talál, visszatér, kikapcsolódik. Nem egyéb, mint vörösrézdrót, akkumulátor és elektromosság.

Montag nyelt egyet:

- A benne levő számológép mindenféle kombinációra beállítható, ennyi meg ennyi aminosav, szulfur, tejzsír és alkalin. Igaz?

- Ezt mindnyájan tudjuk.

- Valamennyiünk kémiai összetételéről, százalékarányáról ott a kimutatás a földszinten, a kartotékokban. Játszi könnyedséggel bárki beállíthatja megfelelő kombinációra a Kutya "memóriáját". Például egy kis aminosavval. S ezért viselkedett úgy az imént az állat, ezért reagált úgy a közeledésemre.

- A fenébe is... - kezdte a kapitány.

- Nem volt még igazán dühös, csak ingerült. Valaki csak éppen annyira piszkálta fel a "memóriáját", hogy morogjon, amikor hozzáérek.

- Ki tett volna ilyesmit? - kérdezte a kapitány. - Magának nincsenek itt ellenségei.

- Tudtommal nincsenek.

- Technikusainkkal holnap ellenőriztetjük a Kutyát.

- Nem az első eset, hogy fenyegetően viselkedik velem szemben. A múlt hónapban kétszer is megtörtént.

- Majd elintézzük. Ne törődjön vele.

- Montag nem mozdult. Ott állt, s a ventilátor rostélyára gondolt, otthon, a hallban, s arra, amit a rostély mögé rejtett. Ha valaki itt a tűzörségen rájött volna a ventilátor titkára, nem "közölné" a Kutyával?

A kapitány odalépett a bejárati nyíláshoz, s kérdő pillantást vetett Montagra.

- Csak azon töprengtem - szólt Montag -, mire gondol éjszakánként a Kutya. Oly élőnek látszik, nem? S ez ijesztő.

- Semmi olyanra nem gondol, amit nem mi diktálunk neki.

- Ez szomorú - szólt Montag csendesen -, mert mi azt oltottuk belé, hogy vadásszon, becserkéssze és megölje áldozatát. Micsoda szégyen, hogy csak ennyit tudhat, semmi mást.

Beatty kapitány felhorkant:

- A pokolba is! Mesterember remekműve ez. Jó puska, amely maga jelöli ki a céltáblát, s telibe találja.

- Ezért nem szeretnék a következő áldozata lenni.

- Miért? Talán rossz a lelkiismerete?

Montag hirtelen felnézett rá.

Beatty ott állt, és kitartóan nézte. Aztán nagyon halkán elnevette magát.

Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét nap. Ahányszor kijött házából, Clarisse is ott volt valahol. Egyszer látta, amint megráz egy diófát, máskor a fűben ült, s egy kék szvettert kötött, némelykor Montag kései virágokból kötött csokrot talált a tornácán, egy kis zacskó gesztenyét, vagy fehér papírra szépen feltűzve és ajtajához támasztva néhány őszi levelet. Clarisse mindennap elébe ment a sarkon. Egyszer esett, másnap tiszta idő volt, azután heves szél fúj, következő nap csendes és nyugodt volt a levegő, aztán újra lángolt a nyár kemencéje, s Clarisse arcát barnára sütötte a délutáni napfény.

- Miért van az - kérdezte egyszer a férfi a földalatti lejáratánál -, hogy úgy érzem, mintha sok-sok éve ismerném magát?

- Mert kedvelem - felelte a lány -, s mert nem akarok magától semmit. Meg azért is, mert ismerjük egymást.

- Nagyon öregnek érzem magam, ha magával vagyok; mintha az apja lennék.

- Akkor magyarázza meg, miért nincsen egy olyan lánya, mint én, ha annyira szereti a gyerekeket?

- Nem tudom. - Tréfál!

- Úgy gondolom... - abbahagyta, s megrázta a fejét. - Nos, a feleségem, ő... soha nem akart gyereket.

A lány már nem mosolygott.

- Sajnálom. Igazán azt hittem, csak gúnyolódik velem. Buta vagyok.

- Nem, nem - mondta a férfi -, helyes kérdés volt. Régóta nem törődött velem senki annyira, hogy megkérdezze. Jó kérdés volt.

- Beszéljünk másról. Szagolt már valaha száraz falevelet? Ugye fahéjszagú? Itt van. Szagolja meg. - Igen, valahogy emlékeztet a fahéj szagára. Fekete szemének tiszta pillantásával rátekintett: - Már megint megdöbbsentetem?

- Nem, csak eddig sohasem volt időm ahhoz... - Látta azokat a nyújtott hirdetőtáblákat, melyekről beszéltem?

- Azt hiszem, igen. - Nevetnie kellett.

- A nevetése sokkal kedvesebben hangzik, mint azelőtt.

- Igazán?

- Sokkal felszabadultabban.

A férfi nyugodtnak s könnyűnek érezte magát. - Miért nincs iskolában? Mindennap látom kóborolni.

- Ó, nem hiányzom nekik - mondta a lány. Antiszociálisnak tartanak. Nem keveredek középük. Pedig valójában nagyon szociális lény vagyok. Minden azon fordul, mit értenek azon, hogy "szociális", nem? Szociálisnak lenni számomra azt jelenti, hogy úgy beszéljek magával mindenféléről, ahogyan beszélek. - Néhány gesztenyét csörgetett, amelyek az utcára hajló fáról hullottak le. - Vagy arról, milyen különös világban élünk - folytatta. - Emberekkel együtt lenni, az jó. De azt már nem tartom szociális valaminek, ha összeterelnek egy csomó embert, s nem hagyják őket beszélgetni. Tv-óra, kosárlabda, baseball vagy atlétika... Egy kis társalgás a folytatásos tv-darabról, egy kis rajzolatás, megint sport... mi sohasem kérdezzük, vagy legalábbis a legtöbben nem kérdezzük; csak egyszerűen nyakon öntenek minket a válaszokkal, miközben ott ülünk, és további négy óra hosszat bámuljuk a vásznon a tanárt. Ebben szerintem nincs semmi szociális. Ez olyan, mintha tölcserén vizet öntenének a pohárba. s azt mondanák nekünk, hogy bor, pedig nem az. Mire eltelik a nap, oly rongyul érezzük magunkat, hogy képtelenek vagyunk másra, mint hogy aludni menjünk, vagy a Vidám Parkba, ahol kitombolhatja magát az ember; az Ablakzúzdában üveget tör, az Autórombolóban nagy acélgolyóval kocsikat zúz össze; egyesek autóval rohannak az utcán, s azon versenyeznek, ki milyen közel tud kerülni egy lámpaoszlophoz. Azt hiszem, mindenben igazuk van, amit rólam mondanak. Nincsenek barátaim. Ez a szemükben annak bizonyítéka, hogy nem vagyok normális. De akit csak ismerek, ordít, rohan, vadul és verekszik. Nem figyelte meg, hogyan bántják az emberek egymást manapság?

- Nagyon régmódián hangzik, amit mond.

- Néha öregnek is érzem magam. Félek a korombeli gyerekektől. Gyilkolják egymást. Mindig így volt ez? Nagybátyám szerint nem. Barátaim közül csak a múlt esztendőben hatot lőttek agyon. Tízen autószerencsétlenség következtében pusztultak el. Félek tőlük, ők pedig nem szeretnek: mert félek. Nagybátyám meséli, hogy az ő nagyapja emlékezett még olyan időkre, amikor a gyerekek nem gyilkolták egymást. De ez régen volt, s akkor minden másképp volt. Akkor hittek a felelősségben... mondotta a nagybátyám. Én tudom, mi az, hogy felelősség. Évekkel ezelőtt jó párszor elnászpángoltak. Én vásárolok be az egész családnak, és saját kezűleg takarítok. De amit mindenekfölött szeretek - mondta a lány -, az: megfigyelni az embereket. Néha egész nap a földalattin utazom, nézem s hallgatom őket. Töröm a fejem, kicsodák, mi a vágyuk, merre mennek. Néha még a Vidám Parkba is elmegyek, s felülök egy léglökéses autóra, amikor éjfél tájt a város szélén lehet száguldozni, s a rendőrség nem törődik velem, amennyiben az ember biztosítva van. Amíg mindenki be van biztosítva tízezerre, addig mindenki boldog. Néha kémkedek. A földalattin hallgatózom, meg a talponállókban. S tudja, mit hallok?

- Mit?

- Azt, hogy az emberek semmiről se beszélnek. - Ez lehetetlen... lehetetlen!

- Nem, nem igaz, hogy semmiről. Főleg az autókról beszélnek, ruhákról, uszodákról, arról, hogy melyik klasszabb, elegánsabb. De mind ugyanazt hajtja; amit az egyik mond, semmiben sem különbözik attól, amit a másiktól hallok. A kávéházakban többnyire a játékautomaták előtt nyüzsögnek, s mindegyik ugyanazt játssza... vagy a kivilágított zenélő fal, a vibráló színes minták... De mind csak szín és minden absztrakt. S a múzeumok: járt-e valaha múzeumban? Ott is minden absztrakt. Ez van ma. Nagybátyám meséli, hogy régen másképpen volt. Valamikor réges-régen a képeknek volt mondanivalója; még embereket is lehetett látni rajtuk!

- Nagybátyám meséli... nagybátyám meséli. A nagybátyja bizonyára jelentékeny ember.

- Az is. De még mennyire! No, mennem kell. Isten vele, Mr. Montag.

- Isten vele... - Isten vele...

Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét nap a tűzörségen.

- Montag, maga úgy kúszik azon a póznán, mint a mókus a fán.

Harmadik nap.

- Montag, láttam, hogy a hátsó ajtón jött be. Talán idegesíti a Kutya?

- Nem, dehogy.

Negyedik nap.

- Montag, különös dolgot hallottam reggel. Egy seattle-i tűzör beállította a Kutyát a saját kémiai összetételére, majd szabadon engedte. Az öngyilkosság milyen módjának nevezné ezt? Öt, hat, hét nap.

S aztán Clarisse eltűnt. Nem tudta, mi van azzal a délutánnal, de bizonytalansággal attól volt, hogy nem látta őt sehol. A gyepek üresek voltak, a fák is, az utca is; s míg eleinte maga sem tudta, hogy hiányzik a lány vagy keresi: mire a földalattihoz ért, valami homályosan kellemetlen érzés fogta el. Üzemzavar a megszokott napirendben. Egyszerű megszokás; néhány napja alakult ki, s máris...? Kis híja sarkon fordult, hogy újra végigmenjen az útszakaszon, s ezzel módot adjon a lánynak, hogy felbukkanjon. Biztos volt abban, ha végigjárja ugyanazt az utat, minden rendbe jön. De késő volt, a vonat befutott, és megghiúsította terveit.

Kártyacsapkodás, kezek, szemhéjak mozgása, az időjelző mormogása a tűzörség mennyezetén: "November negyedik, csütörtök... egy óra harmincöt perc... egy óra harminchat perc... egy óra harminchét perc..." A kártyák percegése a zsíros asztalon. Függszerűen lebecsült szemhéján át jutott el Montag tudatáig a zaj. Így azt érezte, hogy a tűzörség csupa fény, ragyogás és csend; csillogó sárgaréz, és a pénzdarabok arany-ezüst csillogása. Láthatatlan emberek gusztálták lapjaikat, s vártak; "... egy óra negyvenöt..." A beszélő óra gyászos szava egy hideg reggel óráját jelentette, egy még hidegebb esztendőben.

- Mi baj, Montag?

Montag kinyitotta a szemét.

A rádió valahol azt duruzsolta: "Bármely percben bekövetkezhet a hadüzenet. Az ország készen áll arra, hogy megvédje a..."

A tűzörség épületét remegtették a sugárhajtású gépek, amelyek egyhangú, éles sivítással hasították a hajnali eget.

Montag pislogott. Beatty úgy nézett rá, mintha múzeumban kiállított szobor lett volna. Beatty bármely pillanatban felállhat, s odaléphet hozzá, hogy leleplezze bűnét, a lelkében támadt nyugtalanságot. Bűn? Miféle bűn ez?

- Te jössz, Montag.

Montag nézte a társait. Arcukat ezer valódi és tízezer képzelte tűz fénye barnította, munkájuk hevében kipirult az arcuk, s a szemük lázasan csillogott. Szüntelen bámulták platina öngyújtójuk lángját, míg örök fekete pipájuk tüzeit élesztették. Mindnek szénfekete a haja, koromszínű a szemöldöke, kiborotvált arcuk pedig hamukék. Megannyi öröklődő vonás. Montag ámulatlan felugrott. Hisz minden egyes tűzörnek fekete a haja, fekete a szemöldöke,

lángol az arca, s a bőre borotváltan is borotvátlanoknak látszik! Ezek az emberek - megannyi tükörképe saját magának! Arc szerint válogatják talán a tűzőröket, csakúgy, mint hajlam szerint? Színük a kihunyt parázsé, hamué, szagukat az égő pipa szüntelen búze adja. Ott van például Beatty kapitány, ahogy előbukkan a füstgomolyból. Beatty kinyit egy pakli pipadohányt, s még az összegyűrt celofán sercegése is a tűz pattogását idézi.

Montag a kártyákba nézett.

- Csak... elgondolkodtam. Az a múlt heti tűz jár az eszemben. Az az ember, akinek elintéztük a könyvtárát. Mi történt vele?

- Üvöltött, amikor az örültekházába szállították.

- Nem volt örült.

Beatty nyugodtan rendezgette a lapjait.

- Mindenki örült, aki azt hiszi, hogy kijátszhatja a kormányt és minket.

- Megpróbáltam magam a helyébe képzelni szóló Montag. - Úgy értem, hogy milyen érzés volna, ha a tulajdon házunkat, könyveinket kellene felgyújtanunk.

- Nekünk nincs könyvünk. - De ha lenne.

- Miért, magának talán van? - kérdezte hunyorogva Beatty.

- Nincs. - Montag keresztülnézett rajtuk. A falat látta, a tiltott könyvek millióinak gépelt jegyzékével. A tömérdek címet, melyeket az évek során körülöleltek a lángok, s elégték fejszéje és víztömlője alatt, amelyből nem víz lövellt, hanem petróleum...

- Nincs. - De agyán hideg szélroham söpört végig... az otthoni ventilátor rostélya!... s lassan megdermesztette arcát. Újra látta magát, ahogy a parkban egy öreg, nagyon öreg emberrel beszél, és a park felől fújó szél is nagyon hideg volt.

Montag habozott.

- Ez mindig... mindig így volt? A tűzőrség, a munkánk? Úgy gondolom, valamikor réges-régen...

- Valamikor réges-régen! - horkant fel Beatty. - Miféle beszéd ez?

“Bolond - gondolta Montag -, kiszolgáltattad magad.” A legutóbbi tűznél elolvasott egy sort egy mesekönyvből.

- Úgy gondolom - mondta -, akkoriban, mikor a házak még nem voltak tűzbiztosak...

Hirtelen úgy tűnt, mintha egy sokkal fiatalabb hang beszélne helyette. “Igaz, hogy azelőtt a tűzőrség oltotta és nem gerjesztette a tüzet?” Ő nyitotta ki a száját, s Clarisse MacClellan hangja szólalt meg.

- Hát ez remek! - Stoneman és Black elővették szolgálati könyvüket, amely egyben az Amerikai Tűzőrség rövid történetét is tartalmazta, s Montag elé tették, aki különben régen ismerte a művet.

“Alapítva 1790-ben, az angol befolyást tükröző könyvek elégetésének céljából. Első tűzőr: Benjamin Franklin.

SZABÁLYOK

1. Riadójelre azonnal indulj.

2. Gyorsan gyűjtsd meg a tüzet.

3. Égess el mindent.

4. Munka után azonnal jelentkezz a tűzőrségen.

5. Állj készen az újabb riadóra.”

Mindenki Montagot figyelte. Az nem mozdult.

Megszólalt a riadó.

A mennyezet önműködő csengője veszettül berregett. Egyszerre üres lett négy szék. A kártyák, mintha hirtelen hóvihar kerekedett volna, úgy repültek szerteszét. A rézpózna megremegett. Az emberek elmentek.

Montag még a székében ült. Alul a sárga sárkány életre köhögte magát. Montag úgy csúszott le a póznán, mint az alvajáró.

A Kutya előkészített óljából, szemét elborította a zöld fény.

- Montag, otthagytad a sisakodat!

Lekapta a háta mögül a falról, nekiiramodott, ugrott, és már indultak is. Az éjszakai szél zúgott felettük, ahogy gépük, a hatalmas vasszörnyeteg, szirénázva, mennydörögve tovarobogott.

Ócska, háromemeletes ház volt a város legrégebbi negyedében, lehetett vagy százéves; de mint minden házat évek óta, ezt is vékony, tűzálló műanyagburkolat védte. Úgy tűnt, csak ez a burkolat őrizte meg az összeomlástól.

- Itt vagyunk!

A kocsis zökkent s megállt. Beatty, Stoneman és Black átrohant a járdán. Tűzbiztos köpenyükben undorító kövérnek látszottak. Montag követte őket.

Betörték az utcára nyíló ajtót, s hirtelen megragadtak egy asszonyt, pedig az nem futott el, meg sem kísérelte a menekülést. Csak állt, s ide-oda ingott, tekintete a falra, a semmibe bámult, mintha föbe kólintották volna. Ajka hangtalanul mozgott: úgy látszott. emlékezni akar valamire. Aztán mégis eszébe juthatott az a valami, mert megszólalt:

- "Légy férfi, Ridley mester; Isten kegyéből ma olyan gyertyát gyújtunk Angliában, hogy bízást többé ki nem oltja senki."

- Elég ebből - mondta Beatty. - Hol vannak? Meglepő szenvtelenséggel arcul ütötte az asszonyt, majd megismételte a kérdést.

Az öregasszony tekintete Beattyre szegeződött.

- Nagyon jól tudják, hol vannak, különben nem jöttek volna el!

Stoneman megmutatta a telefonjelentést, amelynek hátlapján ez állt: "Gyanús padlás. Elm Street 11. E. B."

- Ez Mrs. Blake, a szomszédasszony - mondta az asszony, amikor elolvasta a kezdőbetűket.

- Rendben; emberek, kezdjük!

Máris fönt voltak a penészszagú sötétben, fényes baltáikkal feltörték az ajtókat, amelyek nem is voltak bezárva, úgy bukdácsoltak át raktuk, mint a viháncoló kamaszok. Mintha forrás fakadt volna fel egyszerre: könyvek zuhantak Montagra, amint borzongva kapaszkodott felfelé a meredek lépcsőkön. Milyen kincs ez! Munkájuk ezelőtt nem volt nehezebb, mint egy gyertya elkoppintása. A rendőrség érkezett elsőnek, beragasztotta az áldozat száját, s megkötözve elcipelték riadóautójukon; úgyhogy mire ők megérkeztek, üres házra találtak. S így senkinek sem okoztak fájdalmat, csak a tárgyoknak. Mivel pedig a tárgyak érzéketlenek, nem rikoltanak, és nem nyüszítenek. Így hát semmi sem gyötörte később a lelkiismeretüket. Voltaképpen csak takarítottak; alapjában véve egy házmester munkáját végezték el. Mindent a maga helyére; gyerünk azzal a petróleummal, kinél van egy szál gyufa?

De most, ezen az éjszakán valami nem ment rendben. Ez az asszony elrontotta a szertartást. Az emberek túl nagy zajt csaptak, nevettek, mókáztak, hogy ne hallják letről, az öregasszonyból áramló szörnyű. vádló csendet. Ő volt az oka annak, hogy az üres falak vádat visszhangoztak, s a szorongás finom porfelhőként szállt a házban, s megülepedett orrikaikban, ahogy körbe rohangáltak. Ez szabályellenes játék. Montag szörnyen kellemetlenül érezte magát. Ennek az öregasszonynak nem volna szabad itt lennie, s mindennek tetejébe: itt maradnia!

Könyvek bombázták vállát, karját, felfelé fordított arcát. Egy könyv olyan engedelmesen szállt nyitott szárnyakkal a kezébe, akár egy fehér galamb. A tompa, ide-oda lobbanó világításban kiesett egy lap, akár egy hófehér toll, rajta finom pettyek a betűk. A nagy buzgalom s kapkodás közepette Montagnak csak egy pillanatnyi ideje volt arra, hogy elolvasson egy sort, de az a következő percekben lángbetűkkel íródott agyába, mintha tüzes vassal vésték volna bele; "Az idő elszunnyadt a délutáni napban." Eldobta a könyvet. Abban a pillanatban egy másik esett a karjába. - Montag, gyere fel!

Montag keze becsukódott, akár egy száj; a könyvet vad áhítattal, a meggondolatlanság örültségével melléhez szorította. Fent az emberek képes újságok záporosójét hajigálták a poros levegőbe. Hullottak a lapok, mint a lelődözött madarak, s az asszony úgy állt tetemük felett, akár egy kisleány.

Montag nem csinált semmit. Mindent a keze csinált; a keze lett tolvajjá, a keze, amelynek külön agya volt; s minden egyes ujjban lelkiismeret remegett és kíváncsiság. De aztán hóna alá csapta a könyvet, magához szorította, majd üres kézzel rohant ki, egy bűvész büszke tekintetével. Ide nézzetek! Ártatlan vagyok! Ide nézzetek!

Remegve nézett arra a fehér kézre. Kinyújtotta, mintha messzelátó, majd testközelben tartotta, mintha vak lett volna.

- Montag!

Odébb ugrott.

- Ne állj meg, hülye!

A könyvek halomban heverték, akár a szárítani tett halak. Az emberek rajtuk táncoltak, csúszkáltak; el is estek. A könyvcímek még egyszer felvillantották arany szemüket, aztán eltűntek.

- Petróleumot rá!

A vállukra szíjazott, 451-es számmal jelölt tartályból szivattyúzták ki a hideg folyadékot. Valamennyi könyvet átittatták vele, bőségesen fecskendezték szét a szobában.

Aztán lerohantak a földszintre. Montag petróleumgőzben botorkált utánuk.

- Gyerünk!

Az asszony ott térdelt a könyvek között, az átázott bőrt s kartont fogdosta, ujjaival tapogatta a tiltott címeket, míg szeme Montagot vádolta.

- Az én könyveimet nem vihetik el - mondta az asszony.

- Ismeri a törvényt - mondta Beatty. - Hol a józan esze? Ahány könyv, annyiféle beszéd. Évek óta bámul egy istenverte Babel tornyára. Feledkezzék meg róla! Azok, akik ezekben a könyvekben szerepelnek, sosem éltek. Gyerünk, de azonnal!

Az asszony a fejét rázta.

- Felgyújtjuk a házat - mondta Beatty.

Az emberek esetlenül indultak az ajtó felé. Onnan néztek vissza Montagra, aki az asszony mellett állt. - Csak nem akarjátok itt hagyni?

- Ha egyszer nem jön...?

- Akkor kényszerítsétek!

Beatty felemelte kezét, benne a rejtett öngyújtóval. - Várnak már a tűzörségen. Ezek a fanatikusok egyébként mindig öngyilkosságot kísérelnek meg; ezt a figurát már ismerjük.

Montag megérintette az asszony könyökét. - Velem jöhet.

- Nem megyek - mondta az asszony -, de azért köszönöm.

- Tízíg számolok - mondta Beatty. - Egy, kettő...

- Kérem! - szólt Montag.

- Folytassa csak - mondta az asszony. - Három, négy...

- Erre! - Montag magával húzta az asszonyt, aki nyugodtan megszólalt:

- Itt maradok.

- Öt, hat...

- Abbahagyhatja a számolást - szólt az asszony. Felemelte kezét. A tenyerében egyetlen kis tárgy volt. Közönséges konyhai gyufa.

Láttára az emberek hanyatt-homlok kirohantak a házból. Beatty kapitány, megőrizve méltóságát, lassan kihátrált az utcai ajtón. Vörös arcát ezernyi tűz s éjszakai izgalom égette fényesre. "Mindig éjszaka van riadó - gondolta Montag. - Sohasem nappal! Talán a tűz éjszaka szebb? Nagyobb, érdekesebb látványosság?" Beatty arcán az ajtóban némi jele

látszott az ijedelemnek. Az öregasszony egyetlen gyufát gyújtott meg. Petróleumfüst szállt fel körülötte. Montag úgy érezte, hogy az elrejtett könyv úgy dobog a mellén, akár a szíve.

- Menjen! - mondta az asszony. Montag érezte, hogy egyre jobban távolodik, kilép az ajtón Beatty után, majd lefelé a lépcsőn, az udvaron át, amerre petróleumsáv vezetett, akár egy gonosz csiga nyoma.

A tornácon mozdulatlanul állt az asszony. Nyugodtan végigmérte őket - nyugalma ítélet volt.

Beatty csettintett, hogy meggyújtsa a petróleumot. Elkésett. Montag levegő után kapkodott.

A tornácon az asszony előrehajolt, s valamennyiüket sújtó megvetéssel meggyújtotta a gyufát a korláton. Utcahosszat kirohantak a házakból az emberek.

A tűzország felé vezető úton senki sem szólt egy szót sem. Nem néztek egymásra. Montag Beattyval és Blackkel az első ülésen ült. Még csak pipára sem gyújtottak. Nézték a hosszú szalamandrákat, ahogy élesen befordult a sarkon. Csendben ültek tovább.

- Ridley mester - mondta végül Montag.

- Micsoda? - kérdezte Beatty.

- Az asszony mondta: "Ridley mester." Egy csomó bolondságot mondott, amikor beléptünk. "Légy férfi, Ridley mester" - valami ilyesmit, igen, valami ilyesmit.

- "Isten kegyelméből ma olyan gyertyát gyújtunk Angliában, hogy bizvást többé ki nem oltja senki" mondta Beatty. Stoneman és Montag elképedten bámult a kapitányra.

Beatty az állát dörzsölte. - Egy Latimer nevű ember mondta ezt egy Nicholas Ridley nevű embernek, amikor 1555. október 16-án, Oxfordban, eretnekségért megégették őket.

Montag és Stoneman újból az utat nézték, ahogy a kerekek végiggördültek rajta.

-Tele van a fejem ilyen mondatfoszlányokkal mondta Beatty. - Akár a legtöbb tűzörkapitánynak. Néha magam is meglepődöm. Vigyázzon, Stoneman!

Stoneman fékezett.

- Az istenfáját! - mondta Beatty. - Elkerülte a sarkot, ahol be kellett volna kanyarodnunk a tűzország felé.

- Ki az?

- Ki volna? - válaszolta Montag, miközben a sötétben a csukott ajtónak vetette hátát.

Felesége végül megszólalt!

- Jól van, gyűjtsd fel a villanyt. - Nincs szükségem világosságra. - Gyere lefeküdni.

Hallotta, amint az asszony türelmetlenül forgolódik, s az ágy rugói nyikorognak.

- Részeg vagy? - kérdezte az asszony.

A keze volt az oka mindennek. Most is, mintha nem az ő keze lenne, úgy vetette le a kabátot. Nadrágját is az tartotta, mint valami szakadék fölött, s ejtette le aztán a sötétbe. Keze fertőzött volt, hamarosan az lesz a karja is. Úgy érezte, a méreg csuklójáig, majd könyökéig, válláig, hatol, aztán egyik lapockájáról a másikra ugrik, mint a két pólus közt átpattanó villamos szikra. A feze vadul dolgozott. Szeme megtelt mohó látni vágyással; látni akart valamit, akármit, mindent.

Az asszony megszólalt: - Mit csinálsz?

A férfi izzadó, hideg ujjai meglebegtették a térben a könyvet. Egy pillanat múlva az asszony rászólt:

- Mondd, mit állsz ott a szoba közepén?

Montag halk hangot hallatott.

- Micsoda? - kérdezte a felesége.

A férfi tovább nevetett. Az ágy felé botladozott, és esetlen mozdulattal a hideg párna alá dugta a könyvet. Bezuhant az ágyba, s felesége meglepett kiáltást hallatott. A férfi távol feküdt tőle, egy fagyos szigeten, amelyet kiapadt tenger választott el az asszonytól. Mildred, legalábbis úgy tetszett, hosszan beszélt hozzá erről meg arról: de ezek csak szavak voltak, amilyeneket

egyszer valahol a gyermekszobában hallott egy létéves gyerektől, összefüggéstelen, selypegő szavak, kedves gügyögés. De mivel Montag nem válaszolt, s hosszú idő után is csak halkan neszezett, hallotta, hogy Mildred lépked a padlón, odajön ágyához. fölötté áll, s ráteszi kezét az arcára. Tudta, amikor az asszony elveszi kezét, az nedves lesz.

Később megnézte, mi van Mildreddel. Az asszony ébren volt. A levegőben halk melódiák táncoltak, a "tengeri kagylók"-at újra bedugta a fülébe, ismeretlen, távoli világok embereit hallgatta, tágra nyílt szemmel bámult a sötét mennyezetre.

Eszébe jutott a régi vicc az asszonyról, aki annyit beszélt telefonon, hogy kétségbeesett férje kiszaladt a legközelebbi üzletbe, s felhívta, hogy megkérdezze, mi lesz ebédre. Voltaképpen miért nem vásárol egy "tengeri kagyló" - leadóállomást, amelyen át késő éjszaka beszélne, morogna, suttogna, kiabálna, ordítana, üvöltene a feleségéhez? De mit suttoghatna, mit üvölthetne?? Mit mondhatna?

S egyszerre az asszonyt annyira idegennek érezte, hogy szinte el sem hitte, hogy egyáltalán ismeri. Idegen házban volt, mint az a bizonyos úriember az anekdotában, aki részegen tért haza késő este, rossz ajtót nyitott ki, rossz szobába ment be, idegennel hált együtt, majd reggel munkába ment - s egyikük sem vette észre.

- Millie...? - suttogta a férfi.

- Tessék.

- Nem akarlak megijeszteni. Azt akarom tudni...

- Nos?

- Mikor találkoztunk mi össze? És hol?

- Hogyhogy mikor találkoztunk? - kérdezte a nő.

- Úgy gondolom... leelőször.

Tudta, hogy az asszony a sötétben összeráncolja homlokát.

Világosabban akarta magát kifejezni:

- Mikor és hol találkoztunk először?

- Mikor is...? - elhallgatott. - Nem tudom mondta végül az asszony.

A férfi valami hideget érzett. - Nem emlékszel?

- Régen volt.

- Tíz éve, mindössze tíz éve.

- Ne idegeskedj, megpróbálok gondolkodni. Különös kis nevetést hallatott; egyre magasabb hangon. - Milyen furcsa, milyen nagyon furcsa, hogy az ember elfelejti, mikor ismerte meg a férjét vagy a feleségét!

A férfi fektében lassan dörzsölgette szemét, szemöldökét, nyakszirtjét. Kezét a szemére szorította, s egyre fokozta a nyomást, mintha így akarná helyreigazítani emlékezetét. Most egyszerre az látszott a legfontosabbnak, hogy megtudja: hol találkozott Mildreddel először.

- Nem fontos. - Az asszony a fürdőszobában volt; hallotta a víz csobogását, és hogy az asszony lenyel valamit.

- Nem, valóban nem fontos - mondta férfi.

Megpróbálta megszámolni, hányszor nyelt a felesége, s eszébe jutott a két cinkoxid képű ember látogatása, keskeny szájukban a cigaretta; az elektronikus szemű kígyó, amint átkúszik az éj, a kő és a tavaszi állóvizek rétegein.

Meg akarta kérdezni Mildredtől, hány tablettát nyelt le ma éjszaka. Hányat fog gépiesen lenyelni nemcsak ma éjszaka, hanem holnap, holnapután, minden órában. Önmagára gondolt, akit ugyancsak elkerül az álom, ma is, holnap is, amióta ez elkezdődött. Az asszonyra gondolt, amint az ágyán fekszik, mellette a két közönyös, összefonott karú technikus. Arra gondolt: ha az asszony meghal, ő egész biztosan nem fogja megsiratni. Mert ismeretlen ember lesz, aki meghal; csak látásból ismeri: az utcáról, vagy csak a képét látta az újságban. S ez oly rossz volt, hogy sírni kezdett; nem a halál gondolatára, hanem azért, mert nem siratja meg

asszonya halálát. Ostoba, üres ember egy ostoba, üres asszony mellett, akit az éhes kígyó még jobban kiürített.

Arra volt kíváncsi, hogyan lesz valaki ilyen üres? Ki üríti ki az embert? S az az átkozott virág a múltkor: a pitypang. Ez mindennek a teteje, nem? “Szégyen-nyalázat! Maga senkit sem szeret.” És vajon miért nem?

Vajon - ha jobban meggondolja - nem volt-e közte s Mildred között fal? A szó szoros értelmében nem is egy fal, hanem egyszerre három. Méghozzá igen drága falak! S aztán a sok nagybácsi, nagynéni, unokatestvér, akik ott mozognak, élnek ezeken a falakon, fán ülő majmok fecsegő hordája, egyik sem mond semmit, semmit az égvilágon, de azért csak hajtogatja a magáét. Montag kezdettől fogva Mildred rokonságának csúfolta őket. - Hogy van ma Louis bácsi? - Kicsoda? - És Maude néni? - Mildredre leginkább mint kisleányra emlékezett, aki eltévedt egy fátlan, csupasz erdőben - milyen különös! Vagy inkább, mint aki eltévedt egy fennsíkon, ahol valaha fák voltak, s még ott sejlik most is az árnyuk. Mildred mindig ott ült a társalgó közepén. Társalgó: milyen jó címke mindarra, ami van. Nem számít, hogy mikor jön haza: a falak állandóan társalognak Mildreddel.

- Valaminek történnie kell!

- Igen, valaminek feltétlenül történnie kell!

- Akkor ne álljunk és beszéljünk!

- Tenni kell valamit!

- Olyan dühös vagyok, hogy majd szétpukkadok! Mit jelent mindez? Mildred nem tudta megmondani. Ki volt dühös, kire? Mildred nem tudta. Mit akartak tenni? - Nem kell türelmetlenkedni - mondta Mildred -, várjuk ki, hogy mi következik.

Montag úgy vélte, éppen eleget várt már.

A falakból a zajok özöne áradt. A zene olyan tömegben zúdult rá, hogy csontjait csaknem elválasztotta inaitól; úgy érezte, állá reszket, szeme lötyög üregében. Agyrázkódás érte. Mikor mindezen túl volt, úgy érezte, mintha letaszították volna a szikláról, kerékre kötözték, megforgatták, utána behajították egy vízesésbe, amely a semmibe hullatta alá és... többé... soha... nem... ért... feneket... soha... nem... ért... egészen... fenékre... s olyan gyorsan zuhant, hogy még a szakadék falát sem tudta érinteni... nem tudott... semmit... megérinteni.

A mennydörgés hangja elgyengült. A zene elhalt.

- Tessék! - mondotta Mildred.

Valóban figyelemre méltó volt. Valami történt. Annak ellenére, hogy az emberek a szoba falain alig moccantak, s valójában semmi sem rendeződött, az volt az érzése, hogy valaki megnyomta egy mosógép gombját, és az beszívta őt egy óriási vákuumba. Belefulladt a zenébe, a hangzavarba. Izzadva, reszketve támolygott ki a szobából. Mildred nyugodtan ült a székén, és a társalgás folytatódott.

- Minden jóra fordul - mondta egy “nagynéni”.

- Nem olyan biztos! - vélte egy “unokatestvér”.

- Ne dühöngj!

- Ki dühöng? - Te!

- Én?!

- Bolond vagy!

- Miért volnék bolond? - Azért.

- Ez mind szép - kiáltotta Montag - de miért dühöngenek? Kik ezek az emberek? Ki az a férfi, és ki az az asszony? Férj és feleség, elváltak vagy jegyesek? Istenem - semminek sincs értelme!

- Ezek... - mondta Mildred - hát szóval ezek veszekszenek, érted? Egész biztosan sokat veszekszenek. Hallgasd csak. Azt hiszem, házasok. Igen, házasok. Miért?

És amíg nem volt rá mód, hogy a harmadik falhoz egy negyediket is szerezzenek, és így az álom beteljesüljön, Mildred nyitott kocsiban százmérföldes sebességgel száguldott a városon

keresztül; Montag odakiabált neki, az asszony visszakiabált valamit, mindketten megpróbálták, hogy megértsék egymás szavát, de csak az autó sivítását hallották. "Lassíts!"-üvöltött a férfi. "Micsoda" - ordított a nő. "Lassíts ötvenötre, a minimumra!" - bömbölt a férfi. "Mi?" - visított a nő. "A sebességet!" - üvöltött a férfi. Mildred óránként százöt mérföldes sebességre váltott, és a férfinak elállt a lélegzete.

Mire kiléptek az autóból, Mildred már újra bedugta fülébe a "tengeri kagylók"-at.

Csend. Csak a szél fúj csendesesen.

- Mildred. - A férfi megfordult ágyában.

Az asszony felé nyúlt, s kiszedte az egyik kicsiny, muzsikáló rovar a füléből.

- Mildred. Mildred?

- Tessék. - A hangja gyenge volt.

Montag úgy érezte, ő is csak afféle teremtmény, amelyet elektronikus szerkezet jelenít meg a színes, beszélő falon, de hangja nem hatol át a kristályrácson. Csak némajátékra képes, abban a reményben, hogy az asszony egyszer csak feléje fordul és meglátja. Az üvegfal közékük állt.

- Mildred, ismered azt a leányt, akiről beszéltem?

- Miféle lányt? - kérdezte Mildred félálomban.

- A szomszéd leányt.

- Miféle szomszéd leányt?

- Tudod, azt a középiskolás lányt. Clarisse-nak hívják.

- Ja, igen - mondta az asszony.

- Egypár napja, pontosan négy napja nem láttam. Te láttad?

- Nem.

- Azt hittem, beszélünk már róla. Furcsa.

- Ja, az. Tudom már, kire gondolsz.

- Gondoltam, hogy tudod.

- Az a lány... - mondotta Mildred a sötét szobában.

- Mi van azzal a lánnyal? - kérdezte Montag.

- Azt hittem, mondtam neked. Elfelejtettem.

- Mondd meg hát! Mi van vele? - Azt hiszem, eltűnt.

- Eltűnt?!

- Az egész család elköltözött valahová. De neki jobb. Azt hiszem, meghalt.

- Nem ugyanarról a lányról beszélünk.

- De igen. Ugyanarról. MacClellan. Elütötte egy autó. Négy napja. Nem vagyok benne biztos. De úgy tudom, meghalt. A család mindenképpen elköltözött. Nem tudom. Azt hiszem, meghalt.

- Nem vagy benne biztos?!

- Nem, nem egészen biztos. Csak úgy rémlik.

- Miért nem mondtad mindjárt?

- Elfelejtettem.

- Négy napja!

- Elfelejtettem az egészet.

- Négy napja - mondta a férfi csendesesen.

Ott feküdtek a sötét szobában, s egyikük se moccant.

- Jó éjszakát - szólt az asszony.

A férfi halk susogást hallott. Az asszony keze megmozdult. Az elektromos kagyló, ahogy megérintette, úgy mozgott a párnán, akár egy ájtatos manó. Aztán újra ott volt Mildred fülében, és zümmögött.

Montag figyelt: felesége halkan dúdolt.

Kint az udvaron egy árnyék mozdult. Őszi szél támadt, azután elült. De a csendben még valami mást is hallott: mintha valaki rálehel volna az ablakra. Olyan volt ez a hang, mintha

zöld, foszforeszkáló füst szállna lágyan, mintha egyetlen óriási októberi levelet hajtana a szél a gyepen át a semmibe.

A Kutya - gondolta. Ma este szabadon engedték. Most itt van. Ha kinyitom az ablakot... Nem nyitotta ki.

Montag reggelre belázasodott, meghűlt.

- Csak nem betegedtél meg? - kérdezte Mildred. A férfi behunyta égő szemét.

- De igen.

- Este még jól érezted magad.

- Nem éreztem jól magam. - A "rokonság" kiabálása kihallatszott a társalgóból.

Mildred kétkedő tekintettel állt az ágy mellett. Montag érezte, hogy ott van, lehunyta szemmel is látta. Haja a vegyszerektől olyan már, mint a szalma, vizenyős szemén hályog, amit látni ugyan nem, csak sejteni lehetett a pupillák mögött; vörösre festett ajka duzzadt; bőre petyhüdtlen lötyög a sok fogyókúrától; húsa akár a szalonna, fehér. Mindig ilyennek látta.

- Légy szíves, hozz egy aszpirint és vizet.

- Fel kellene kelned - mondta az asszony. - Dél van. Öt órával tovább aludtál, mint rendszeren.

- Kérlek, kapsold ki a televíziós falat. - De hiszen a család beszélget!

- Egy beteg ember kedvéért se zárnád el?

- Inkább lehalkítom.

Kiment a nappaliba, aztán visszajött anélkül, hogy hozzányúlt volna a készülékhez.

- Jobb így? - kérdezte. - Köszönöm.

- Ez a kedvenc programom - mondta az asszony. - Mi lesz az aszpirinnal?

- Sohasem voltál még beteg. - Megint távolodott az ágytól.

- De most az vagyok. Ma este nem megyek munkába. Telefonálj Beattynek.

- Furcsán viselkedtél az éjszaka. - Az asszony dudorászva tért vissza.

- Hol az aszpirin? - Az üveg pohárra nézett, amit az asszony odanyújtott.

Mildred kísértelt a fürdőszobába.

- Történt valami? - kérdezte. - Egy tűz, más semmi.

- Kellemes estém volt - mondta az asszony a fürdőszobában.

- Mit csináltál?

- Néztam a tv-falat. - Mit adtak?

- A szokásos műsort.

- Miféle műsort?

- Az utóbbi időben nem is láttam ilyen jót.

- Kik szerepeltek?

- Ó, tudod: ugyanaz a társaság.

- Ó, igen, a társaság, a társaság, a társaság. - Kezét sajgó szemére szorította; a petróleumszagtól hirtelen hányingere támadt.

Mildred dudorászva jött be. Meglepetten nézte férjét.

- Mi van veled?

A férfi undorral nézett a padlóra.

- A könyvekkel együtt egy öregasszonyt is elégettünk.

- Nincs jobb, mint a mosható szőnyeg. - Hozta a felmosóröngyöt, törölte a szőnyeget. - Az este Helennél voltam.

- Nem nézhetted volna a tv-t a saját társalgódban?

- De igen, csakhogy látogatóba menni kellemes. Kiment a társalgóba. A férfi hallotta, hogy énekel.

- Mildred! - hívta.

Énekelve, ujjával halkán csettintgetve visszajött. - Nem kérdezel semmit az elmúlt éjszakáról?

--kérdezte a férfi.

- Mi történt?

- Elégettünk ezer könyvet. Meg egy asszonyt.

- Igen?

A társalgót majdnem szétvetette a zaj.

- Dante, Swift és Marcus Aurelius műveit égettük el.

- Az európai volt?

- Valami olyasféle.

- Nem volt radikális?

- Nem olvastam tőle soha semmit.

- Biztosan radikális volt. - Mildred a telefont babrálta. - Csak nem kívánod igazán, hogy felhívjam Beatty kapitányt?

- Fel fogod hívni!

- Ne kiabálj.

- Nem kiabáltam. - Felült az ágyban, egyszerre elfogta a düh. Elvörösödött és remegett. A társalgó meleg levegőjéből ordítás hallatszott. - Nem hívhatom én fel. Nem mondhatom, hogy beteg vagyok!

- Miért?

“Mert félek” - gondolta Montag. Betegséget színlelő gyerek, nem mer telefonálni, mert egy perces párbeszéd után a diskurzus oda lyukad ki, hogy: “Igenis, kapitány, már jól érzem magam. Este tízkor ott leszek.”

- Te nem vagy beteg - mondotta Mildred.

Montag visszafeküdt az ágyba. A párna alá nyúlt. Az elrejtett könyv még ott volt.

- Mi lenne, Mildred, ha esetleg egy időre otthagynám az állásomat?

- Mindent fel akarsz adni? Annyi évi munka után, azért, mert egy éjszaka egy asszony és a könyvei...

- Ha láttad volna, Millie!

- Semmi közöm hozzá, minek rejtegetett könyveket! Saját felelősségére tette; ezt meg kellett volna gondolnia. Utálom azt a nőt. Annyira hatott rád, hogy ha nem vigyázol, odatesz a ház, az állásod, minden.

- Nem voltál ott, nem láttad őt - mondta a férfi. - Egész biztosan van valami a könyvekben, amit mi el sem tudunk képzelni; valami, ami arra készítet egy asszonyt, hogy benn maradjon az égő házban; valaminek kell lennie bennük. Semmiért nem maradt volna ott.

- Bolond volt.

- Épeszű volt, akár te vagy én; talán még értelmesebb. És mi elégettük.

- Volt, elmúlt!

- Nem, ez nem múlik el, tovább ég. Láttál valaha leégett házat? Napokig parázslík. Ez a tegnap esti üszök, amíg élek, ki nem alszik bennem. Istenem! Egész éjszaka azon próbálkoztam, hogy kioltsam az emlékezetemből. Majd beleőrültem a próbálkozásba!

- Miért nem gondoltál erre, mielőtt beálltál tűzörnek?

- Gondoltam?! - horkant fel a férfi. - Volt is nekem választási lehetőségem! Nagyapám is, apám is tűzör volt. Beleszülettem ebbe a foglalkozásba.

A társalgóból tánczene hallatszott.

- Ma a korai műszakba kellett volna menned mondta Mildred. Két órája el kellett volna indulnod. Csak most vettem észre.

- Nem igazság, hogy az az asszony meghalt - szólt Montag. - Az éjjel eszembe jutott az összes petróleum, amelyet az utolsó tíz esztendőben elhasználtam. Eszembe jutottak a könyvek. S most először értettem meg, hogy minden könyv mögött egy ember rejlik. Egy ember, akinek gondolatai támadtak, aztán hosszú idejébe telt, amíg papírra vetette őket. S én eddig sohasem gondoltam végig. - Felkelt az ágyból. - Némely ember szinte haláláig azon

fáradozik, hogy lejegyezze mindazt, amit életében tapasztalt, aztán jövök én, és két perc alatt, püff neki... mindennek vége.

- Hagyj békén - mondta Mildred. - Én nem tehetek róla.

- Hagyjalak békén! Ez rendben volna, de hogyan béküljek meg én? Soha, soha nem volna szabad megbékélnünk! Arra van szükség, hogy törődjünk a dolgokkal. Mikor fordult elő, hogy gondot csináltunk valamiből? Valami fontos, létező dologból?

Aztán elhallgatott, mert eszébe jutott az elmúlt hét, a mennyezetre meredő két fehér kő, a szivattyúzó kígyó kémlelő szeme s a két szappanképű ember, akiknek beszéd közben mozgott a cigaretta a szájában. De az egy másik Mildred volt, aki ennek a Mildrednek a bensőjében lakik, valahol legbelül, akit a dolgok valaha izgattak, igazán izgattak. De ez a két asszony sohasem találkozott egymással. Montag elfordult feleségétől.

- Na, ezt aztán megcsináltad - mondta Mildred. - Nézd csak, ki van odakint.

- Füttyölök rá.

- Egy főnix autó most állt meg a ház előtt, és egy fekete inges férfi jön befelé, tűzkígyós karszalaggal. - Beatty kapitány? - kérdezte Montag.

- Beatty kapitány.

Montag nem mozdult, csak bámulta a szemközti fehér falat.

- Kérlek, nyiss ajtót! És mondd meg neki, hogy beteg vagyok.

- Mondd meg neki magad.

Az asszony riadtan futkosott, aztán kimeredt szemmel megállt, amikor az utcai kapu megafonja halkán szólította: "Mrs. Montag, Mrs. Montag, valaki van itt, valaki van itt, Mrs. Montag, Mrs. Montag, valaki van itt." Aztán a hang elhalkult.

Montag megbizonyosodott arról, hogy a könyv jól el van rejtve a párna alatt, aztán lassan visszamászott ágyába, hátradőlt, és magára húzta a takarót. Mildred végre megszabadult, és kiment a szobából. A következő percben Beatty kapitány csebre dugott kézzel besétált szobába.

- Hallgattassa el a családot - mondta a kapitány. Körülnézett, mindent szemügyre vett, kivéve Montagot s a feleségét.

Ezúttal Mildred rohant. A társalgóban a nyafogó hangok felsikoltottak és elhallgattak.

Beatty kapitány pirosposztag arcán békés tekintettel leült a legkényelmesebb székbe. Szép lassan előkészítette s meggyújtotta rézpipáját, és nagy füstkarikákat eregetett belőle.

- Gondoltam, eljövök, s megnézem, hogy van a beteg.

- Honnan tudta...?

Beatty mosolygott; elővillant rózsaszínű ínye, hófehér fogsora. - Tudtam. Telefonálni akart, hogy ma estére szabadságot kérjen.

Montag csak ült az ágyban.

- Jól van - mondta Beatty -, szabadságot kap ma estére. - Örökgyújtóját nézegette, amelynek hátán ott díszelgett a védjegy: "GARANTÁLTAN MILLIÓSZOR GYÚJT", és szórakozottan játszott vele, meggyújtotta, eloltotta, újra meggyújtotta, eloltotta, meggyújtotta, néhány szót szólt, megint meggyújtotta. A lángot nézte. Eloltotta, belebámult a füstbe.

- Mikor lesz egészséges?

- Holnap. Holnapután. A jövő héten.

Beatty kifújta a pipafüstöt.

- Előbb-utóbb minden tűzör eljut ideig. Csak azt kell megérteniük, hogyan forog a verkli. Meg kell ismerniük hivatásunk történetét. Ma már erre nem tanítják meg az újoncokat, mint azelőtt. Elég baj. Füstöt fúj ki. - Már csak a vezérkar emlékszik rá. - Újabb füstkarika. - Én majd felvilágosítom.

Mildred nyugtalanul izgett-mozgott.

Teljes percig tartott, míg Beatty elrendezte gondolatait.

- Mikor kezdődött el, hogyan lett a munkánk olyan, amilyen, hol, mikor, kérdezhetné? Nos, azt hiszem, az úgynevezett polgárháború idején kezdődött. Bár szolgálati szabályzatunk szerint hivatásunk még korábbi eredetű. Azonban a mi időnk csak akkor jött el igazán, amikor feltalálták a fényképezést. Aztán a huszadik század elején a filmet... rádiót... televíziót... Amikor a kultúra tömegcikké vált.

Montag mozdulatlanul feküdt az ágyban.

- Ahogy nőtt a tömeggyártás, úgy csökkent a színvonal - mondta Beatty. - Valaha a könyvek... itt, ott, mindenütt... kevés emberhez szóltak. Megengedhették maguknak azt, hogy különbözzenek egymástól. Még elég tágas volt a világ. Később aztán megtelt szemekkel, könyökökkel, szájakkal. A népszerűség kétszeresére, háromszorosára, négyszeresére nőtt. A filmek, a rádió, a képeslapok és könyvek színvonalát le kellett szállítani a pudingporgyártás szellemi szintjére. Érti?

- Azt hiszem.

Beatty mereven bámulta füstkarikáit.

- Képzeld el a tizenkilencedik század emberét lovaival, kutyaival, kocsijaival, csigamozgásával. Aztán vetítse maga elé a huszadik század emberét. Rövid Könyvek, kivonatok, digestek, pirulák. Minden az ötletre, a csattanóra épül.

- A csattanóra - bólintott Mildred.

- A klasszikusokat lerövidítették, hogy beszoríthassák őket egy tizenöt perces rádiójátékba, aztán újra megkurtították, hogy beleférjenek valami tömegkönyv két percre kimért hasábjába, amíg el nem nyerték végső formájukat egy tíz- vagy tizenkét soros lexikon címszóban. Természetesen eltúlzom a dolgokat. A lexikonok tulajdonképpen kézikönyvek voltak. De sokan csak annyit tudtak a Hamletről (maga, Montag, biztosan ismeri ezt a címet; Mrs. Montag számára viszont aligha több röpke szónál) mondom, annyit, tudtak a Hamletről, amennyit egyoldalnyi terjedelemben sűrítve olvashattak egy könyvben, amelynek ez volt a mottója: "Tartson lépést szomszédaival olvassa a klasszikusokat." Érti? A bölcsödétől a főiskoláig, s onnan vissza a bölcsödébe - íme, ez nagyjából az elmúlt öt évszázad szellemi fejlődése.

Mildred felállt, ide-oda járkált a szobában: felvett valamit, aztán újra letette. Beatty ügyet sem vetett az asszonyra, s folytatta mondókáját:

- Forgassuk még gyorsabban a filmet, Montag. Fogd. Olvasd. Hallgasd. Tempó! Ide. Oda. Gyorsan. Lépés. Fel. Le. Ki, miért, hol, merre? Hé! Hó! Csattanás. Cuppanás. Ütés. Bim-bam-bumm! Kivonat a kivonatból. Kivonat a kivonat kivonatából. Politika? Előbb egy hasáb, két mondat, címfej. Aztán menet közben még ez is eltűnik. A kiadók, vállalkozók, bemondók csak megzavarják az ember agyát, míg aztán az óriási gépi forgatag elsöpör minden fölösleges, időpocsékoló gondolkodást.

Mildred végigsimította az ágyneműt. Ahogy a párnához ért, Montag úgy érezte, egyre inkább úgy érezte, szíve majd kiugrik helyéből. Egyszerre csak megemelte a férje vállát, hogy kihúzza alóla a párnát, s annak rendje és módja szerint megveregesse, aztán visszategye. Talán majd felkiált, vagy csak egyszerűen kezébe veszi az eldugott könyvet, azt kérdi: "Mi ez?", és megható ártatlansággal a magasba tartja.

- Rövidebb a kötelező iskolaidő, lazább a fegyelem, elmarad a filozófia, történelem, az idegen nyelvek, fokozatosan háttérbe szorul az angol meg a helyesírás, aztán már szinte el is felejtette mindenki. Az élete a ma. Csak a munka, meg utána a szórakozás. Minek tanulni? Hisz elég, ha megnyom az ember egy gombot, felkattint egy kapcsolót, elfordít egy csavart.

- Hagyd, hogy megigazítsam a párnát - szólt Mildred.

- Nem! - suttozta Montag.

- A cipzár felváltotta a gombot, s az embernek már az az idő sem áll rendelkezésére, a gondolkodásra, amikor hajnalban... a filozófia, tehát a melankólia órájában... felöltözködik.

- A párna... - mondta Mildred.

- Hagyd békében... - szólt rá Montag.
- Az élet: egyetlen nagy hasra esés lesz. Piff-paffpuff.
- Puff! - vert rá Mildred a párnára.
- Az Isten szerelmére, hagyj békén! - kiáltott fel Montag szenvedélyesen.

Beatty szeme tágra nyílt.

Mildred keze megdermedt a párna mögött. Ujjai a könyv kötésén matattak, s miután kitapogatta a formáját, arca előbb meglepetést, aztán megdöbbenést tükrözött. Szája kérdésre nyílt...

- A színházakban már csak bohóctréfákat játszanak, a szobákat üvegfalakkal rakják ki, amelyekben a ragyogó színek úgy kavarnak, akár a konfetti, a vér, a sherry vagy a pezsgő. Szereti maga a baseballt, Montag?

- A baseball szép sport.

Beatty csaknem eltűnt a füstgomolyban, csak a hangja hallatszott.

- Mi ez? - kérdezte Mildred csaknem élvezettel. Montag egész súlyával rádőlt az asszony karjára. Mi ez itt?

- Ül le! - ordított Montag. Az asszony riadtan, de üres kézzel félreugrott. - Ne zavarj minket!

Beatty, mintha mi sem történt volna, folytatta: - Montag, szeret maga tekézni?

- Tekézni? Ó, hogyne. - És golfozni?

- A golf is szép Sport. - Kosárlabdázni?

- Az is szép sport.

- Biliárd? Pingpong? Futball? - Szép sport valamennyi.

- Ahogy mondja. Minél több sport, zshivaj, társas élet, szórakozás, annál kevésbé kell gondolkodni, nem? Újabb és újabb sportversenyeket rendezünk, még nagyobbakat, még látványosabbakat. Képregényeket nyomunk könyvek helyett; még több filmet gyártunk. Az agy egyre kevesebb táplálékot kap. Türelmetlenség. Az országút tele tömegekkel, akik valahová, valahová, valahová - sehová indulnak. A benzin - menekülés. Városok tódulnak a motelokba, az emberek nomád csordákba tömörülve vándorolnak egyik helyről a másikra; éjszaka ott hálnak, ahol maga délben, és én tegnap.

Mildred kiment a szobából, s becsapta az ajtót. A nagynénik megint a nagybácsikra kacagtak a társalgóban.

- Vagy nézzük csak a kisebbségek helyzetét a mi civilizációnkon belül! A mi civilizációnk is mindenféle kisebbségekre bomlik. Minél nagyobb a lakosság, annál több lesz a kisebbség. Ne lépünk a macska- és kutyabarátok, az orvosok, ügyvédek, kereskedők. Főnökök, mormonok, baptisták, unitáriusok, második nemzedékhez tartozó kínaiak, svédek, olaszok, németek, texasiak, brooklyniak, írek, oregoniak vagy mexikóiak tyúkszemére. Ennek a könyvnek, annak a színdarabnak, amannak a tv-játék sorozatnak a személyei semmiképpen sem lehetnek azonosak egyetlen élő festővel, térképrajzolóval vagy műszerésszel. Gondoljon arra, Montag: minél nagyobb a piac, annál kevésbé szabad piacra dojni ellentéteket szító gondolatokat. Ügyelni kell a köldöknéző kisebbségek legkisebb kisebbségeinek érzékenységre is. Rossz gondolatokkal telített szerzők, zárjátok el írógépeteket! El is zárták. A képeslapok édeskés giccsel vannak tele. A könyvek, így mondták a felfújt sznob kritikusok, akár a mosogatólé. Nem csoda, mondták a kritikusok, hogy a könyveket nem lehet eladni. A közönség tudja, mire van szüksége; a közönségnek képregények kellenek, és természetesen háromdimenziós szépségmagazinok. Hát így volt, Montag. Mindez nem parancsszóra történt, nem rendeletek útján vagy cenzúrával; nem. Nem a kormányzattól indult ki, felülről lefelé. Technika, tömegtermelés, a kisebbségek nyomása hozta létre... hál istennek. Ma az ő jóvoltukból semmi sem zavarja boldogságunkat, nyugodtan olvashatjuk a képregényeket, önvallomásokat, szaklapokat.

- Igen, de hát a tűzörség...?

- Aha, a tűzörség. - Beatty arca elötűnt pipájának ritkuló füstfelhői mögül. - Ezt aztán igazán könnyű megmagyarázni. Az iskolából kutatók, kritikusok, tudósok, a szellem emberei helyett futók, ugrók, zsokék, csatárok, kapusok, repülők és úszóbajnokok kerültek ki. Az "intellektuel" szóból szitok lett, úgy, ahogy megérdemelte. Az ember retteg a szokatlantól. Bizonyára emlékszik iskoláskorában a túl okos fiúra, aki mindenre tudott felelni, míg a többiek úgy ültek, akár a sóbálvány, s gyűlölték őt. Óra után aztán éppen őt, a túl okost kínozták és verték. Nem így volt? Persze hogy így volt. Egyformának kell lennünk. Nem mindenki születik szabadnak és egyenlőnek, ahogy azt az Alkotmány mondja, de mindenkit egyformává idomítanak. Ha mindenki hasonmása a másiknak, akkor mindenki boldog, megelégedett, akkor nincs többé kiváló, akitől félni kell, vagy akihez a másikat mérni lehet. Az ám! Tehát a könyv a szomszéd házban olyan, akár a töltött puska. El kell pusztítani! Ártalmatlanná kell tenni ezt a fegyvert. Ki tudja, ki lesz a célpontja egy olvasott embernek? A magam részéről egy pillanatra sem tudom elviselni őket. Amióta a házak végül az egész világon tűzbiztosak lettek, a maga tegnapi feltételezése helytálló: nem volt többé szükség tűzörökre. Új munkaként azt a feladatot hapták, hogy lelki nyugalmunk órei legyenek, hogy megvédjenek a kisebbségtől való érthető és jogos félelemtől. Mint cenzorok, bírák és végrehajtó közegek. Ez maga, Montag, és ez vagyok én.

A társalgó ajtaja kinyílt; Mildred állt ott. A férfiakat nézte; előbb Beattyt, aztán Montagot. Háta mögött a szoba falát átvilágította a zöld, sárga és narancsszínben sziporkázó, sístergő görögtűz, amelyet tamtam, üstdob és cimbalom egyvelegéből alakult muzsika kísért. Az asszony szája szólásra nyílt, mondott is valamit, de a zajtól nem lehetett hallani.

Beatty kiverte pipáját tenyerébe, s úgy vizsgálta a hamut, mintha az valami jelkép lett volna, amelyet meg kell fejtenie.

- Meg kell értenie: civilizációnk oly roppant terjedelmű, hogy nem nyugtalaníthatjuk kisebbségeinket, nem zördülhetünk össze velük. Kérdezze meg önmagát: mit óhajtunk ebben az országban legelsősorban? Az emberek boldogok akarnak lenni; nincs igazuk? Egész életén át ezt hallhatta: boldog akarok lenni, mondják az emberek. S nem azok? Nem adunk nekik mozgási lehetőséget, szórakozást? Ezért élünk, az örömeért, e bizsergető izgalmakért. El kell ismernie: kultúránk bőségesen ellát minket mindezekkel.

- Igen.

Montag le tudta olvasni Mildred szájáról, amit az ajtóban állva mond, de igyekezett nem odanézni, nehogy Beatty is megforduljon, s ő is leolvassa az asszony szavait.

- A színes bőrűek nem szeretik a Kis Fekete Sambó-t. El kell égetni. A fehérek szemében szállka a Tamás bátya kunyhója. Azt is el kell égetni. Valaki írt egy könyvet arról, hogy a dohányzás tüdőrákot okoz. Sírnak a cigarettagyárosok? El kell égetni ezt a könyvet. Fő a jó kedély, Montag. Csak semmi bosszúság, a szemébe minden gonddal, vagy még jobb, ha elégetjük a kemencében. A temetés szomorú és pogány dolog? Szüntessük meg. Öt perccel halála után a halott már úton van a Nagy Hamvasztó felé; országszerte helikopterek állnak a hamvasztószolgálat rendelkezésére. Tíz perccel halála után az ember már csak egy kis fekete füstgomolyag. Ne emeljünk emlékoszlopokat. Mindent el kell égetni. Csak a tűz ragyog, csak a tűz tiszta.

A nappaliban, Mildred háta mögött kihuny a görögtűz. Ugyanabban a pillanatban - csodás véletlenként - Mildred is elhallgatott. Montag visszafojtotta lélegzetét.

- A szomszédban lakott egy lány - mondta lassan. - Eltűnt, azt hiszem, meghalt. Nem is emlékszem már az arcára. Valahogy más volt. Mi történt vele?

Beatty elmosolyodott:

- Mindenfelé előfordul az ilyesmi. Clarisse MacClellan? Nyilvántartottuk a családot. Gondosan figyeltük őket. Átöröklés és környezet... furcsa dolgok. Néhány év alatt senki sem szabadulhat meg a régi nyűgöktől. Az otthoni környezet gyakran szinte megsemmisítheti az iskola munkáját. Azért kellett egyre kisebb korban elkezdni az óvodai nevelést, egészen

addig, hogy most már jóformán a bölcsőből szedjük ki a gyerekeket. Néhány hamis feljelentést kaptunk MacClellanéről, amikor még Chicagóban éltek. Sohasem találtunk náluk könyvet. A nagybácsiról szóló jelentésben sok minden volt, az is, hogy antiszociális. A lány? Az időzített bomba volt. A család táplálta a tudattalanját. Abból, amit az iskola jelentésében láttam, biztos vagyok ebben. Nem azt akarta tudni, hogyan csinálnak valamit, hanem azt, hogy miért. Ez nem vezet jóra. Ha valaki következetesen érdeklődik bizonyos dolgok miéértje után, a végén halálosan boldogtalan lesz. Jobb annak a szegény lánynak, hogy meghalt.

- Igen, meghalt.

- Szerencsére ritkán bukkannak fel olyan különcök, mint amilyen ő volt. Tudjuk, hogyan kell őket korán, csírájukban elfojtani. Szög és gerenda nélkül nem lehet házat építeni. Ha nem akarjuk, hogy a ház felépüljön: el kell dugni a szöget és a gerendát. Ha meg akarjuk akadályozni a politikai elégedetlenséget: nem kell megmutatni az embereknek a kérdés két oldalát, nehogy ez nyugtalanítsa őket. Csak az egyiket kell megmutatni; de lehetőleg egyiket sem. Felejtsük el vele, hogy van olyasmi is, mint háború. Egy tehetetlen, nehézfejű, adónyúzó kormány még mindig inkább elviselhető, mint az, hogy az embereknek ez gondot okozzon. Béke, Montag. Adjunk az embereknek "ki mit tud" vetélkedőket, amelyeket az nyer meg, aki a legtöbb slágerszövegre emlékszik, vagy az államok fővárosainak nevére, esetleg arra: mennyi búza termett tavaly Iowában. Tömjük tele az agyukat érdektelen adatokkal; verjük a fejükbe annyi tényt, hogy telítettnek s ragyogóan informáltak érezhessék magukat. Akkor majd gondolkodó lénynek álmodják magukat, azt hiszik, messzire jutnak a tudományukkal, holott meg se tudnak vele moccanni. De boldogok lesznek, hiszen az ilyen "tények" sohasem változnak. Ne adjunk a kezükbe olyan veszedelmes játékszert, mint a filozófia meg a társadalomtudomány, melyek segítségével a tényeket esetleg kapcsolatba hozhatnák egymással. Ez az út vezet a búskomorság felé. Bárki, aki szét tud szedni és össze tud rakni egy tv-falat, s erre ma már majdnem mindenki képes, boldogabb annál, aki a világmindenséget méregeti, és egyetlen képletbe akarja sűríteni, aminek az ára az embertelen egyedüllét. Tudom, mert megkíséréltem... a pokolba az egésszel! Inkább szervezzünk klubokat, járjunk társaságba, akrobatákat és bűvészeket nekünk, vakmerő fickókat, léglökéses autót, motorkerékpáros helikoptert, nemiséget és heroint; mindazt, aminek pusztán az automatikus reflexekkel van dolga. Ha a darab szürke, a film unalmas, a komédia lapos: csiklandozz meg, s én elhiszem, hogy a látvány nevette, és nem csak a reflex. Füttyülök rá, fő a vidámság!

Beatty felállt.

- Mennem kell. A leckének vége. Remélem, sikerült megértetnem magam. A legfontosabb, amire emlékeznie kell, Montag, az, hogy mi vagyunk a Boldogság őrei, maga meg én s a többiek. Mi szállunk szembe azokkal a kevesekkel, akik ellentmondó elméleteikkel és gondolataikkal mindenkit boldogtalanná akarnak tenni. Kiállunk a gátra! Rendíthetetlenek vagyunk! Nem hagyjuk, hogy a melankólia s a kopár filozófia özöne elöntse a világot. Számítunk magára. Nem tudom, megérti-e, milyen fontos maga, milyen fontosak vagyunk mi a fennálló boldog világ szempontjából.

Beatty megrázta Montag erőtlen kezét. Az úgy ült ott az ágyban, mintha a ház összedőlt volna a feje fölött, s ő moccanni sem volna képes. Mildred eltűnt az ajtóból.

- Végezetül még egyet - fűzte hozzá Beatty. Pályája során legalább egyszer minden tűzörre rájön a viszketegség. Azon töpreng: mi is lehet azokban a könyvekben? De mi lenne, ha az ember engedne a kísértésnek? Nos, Montag, higgyen nekem, egy időben el kellett olvasnom néhányat az ócskaságok közül, hogy tudjam, miről is szólnak, de hát tudja meg, hogy a könyvekben nincs semmi! Sem tudást, sem hitet nem kaphat tőlük. Ha regények: nemlétező személyekről szólnak; megannyi agyrém. A szakirodalom még ennél is rosszabb; valahány tudós, mind leszamarazza és túlharsogja a másikat, zűrzavaros elméletekkel dobálóznak, kioltják a csillagok fényét, letörlik a napot az égről. Az ember tisztára megbolondulhat a

végén. Nos, mi történik akkor, ha egy tűzör véletlenül, minden rossz szándék nélkül hazavisz egy könyvet?

Montag arcizmai megrándultak. A nyitott ajtó nagy, üres szemével rátekintett.

- Emberi hiba; puszta kíváncsiság - mondta Beatty. - Nem izgatjuk magunkat különösebben, nem is dühöngünk. Huszonnégy óráig a tűzörnél hagyjuk a könyvet. Ha nem égeti el magától, elégetjük helyette mi.

- Persze. - Montag ínye teljesen kiszáradt.

- Jól van, Montag. Bejön a későbbi műszakra? Látjuk még ma este?

- Nem tudom - felelte Montag.

- Micsoda? - Beatty kissé meglepődött. Montag lehunyta szemét.

- Talán később.

- Ha nem jön el, bizonyosan hiányozni fog nekünk - mondotta Beatty; és gondosan zsebre rakta pipáját.

“Soha többé nem megyek el” - gondolta Montag.

- Minden jót, gyógyulást - mondta Beatty. Sarkon fordult, és kiment a szobából.

Montag az ablakon át figyelte, hogyan száll be Beatty ragyogó, tűzpiros kis kocsijába, hogy kezdenek el forogni a koromfekete kerekek.

Szemben az utcán s végig az egész úton sima homlokzattal álltak a házak. Mit is mondott Clarisse egyik délután: “Nincs szükség verandákra. Nagybátyám azt mondta: azelőtt minden háznak volt tornáca. Az emberek kiültek esténként, beszélgettek, ha ahhoz volt kedvük, s székeikben hintáztak, és nem beszélgettek, ha nem volt kedvük hozzá. Néha csak ott ültek, és mindenfélére gondoltak. Nagybátyám azt mondta, az építészek azzal indokolták, hogy nem építenek több verandát, hogy rontják az utcaképet. De nagybátyám azt is mondta: ez csak ürügy volt, a mögötte rejlő valódi ok az lehetett, hogy nem akarták, hogy az emberei csak üljenek ott; hintázzanak, beszélgessenek, ne csináljanak semmit. A társadalmi élet helytelen formája volt ez. Az emberek túl sokat beszéltek. Volt idejük arra, hogy gondolkodjanak. Abba hagyták a tornácépítést. Kerteket sem csináltak, kevés kertet látni manapság, ahol az ember elüldögélhet. S nézze a bútorokat. Nincsenek többé hintaszékek. Túlságosan kényelmesek. Fel kell állítani az embereket, hogy állandóan siessenek. Nagybátyám mondta... nagybátyám... a nagybátyám.” A lány hangja elnémult.

Montag megfordult, és feleségére nézett, aki a társalgó közepén ült, s egy bemondóval beszélgetett. “Mrs. Montag...” - szólította amaz. Még mást is mondott, ezt, azt, mindenfélét.

A pótkészülék - száz dollárjukba került - automatikusan bemondta az asszony nevét, valahányszor a bemondó névtelen hallgatóságához szólott, és éppen a megszólításnak kihagyott üres részhez ért. Csak be kellett állítani a megfelelő betűkre. Egy másik különleges készülék meg a bemondó ajkát mozgatta úgy, hogy mindenki a maga nevét olvashatta le róla hadd legyen tökéletes az illúzió. A bemondó kedves ismerős volt, igaz jó barátja a nézőnek. - Mrs. Montag, figyeljen csak ide...

Az asszony csakugyan szemmel láthatóan nem figyelt a készülékre.

Montag így szólt:

- Ha ma nem megyek be, onnan a következő lépés, hogy holnap sem, utána pedig az, hogy nem dolgozom többé a tűzörsegen.

- De ugye bemégy ma este

- Még nem döntöttem. Olyan borzasztó érzés fogott el, hogy legszívesebben mindent és mindenkit összezúznék.

- Ül be a kiskocsiba.

- Köszönöm, inkább nem.

- A kulcsa az éjjeliszekrényen van. Ha engem is elfog az ilyen rossz érzés, szeretek veszettül hajtani. Kilencvenöt mérföldes sebességgel nagyszerűen érzed magad. Néha egész éjszaka

vezetek, aztán hazajövök, és te nem is tudsz róla. Nagyszerű dolog vidéken vezetni. Sorra gázolni a nyulakat, kutyákat. Menj, vidd el a kiskocsit.

- Nem, most nincs kedvem hozzá. Tudni szeretném, mi ez a furcsa hangulat, amely így elhatalmasodott rajtam. Nem tudom, mi lehet. Szörnyen boldogtalan vagyok, dühös is, csak nem tudom, miért. Úgy érzem, mintha meghíztam volna. Kövérnek érzem magamat. Mintha egy csomó dolgot magamba szívtam volna, csak nem tudom, mit. Még arra is kedvem támadt, hogy könyveket olvassak.

- Azért börtönbe zárnak! - Az asszony úgy nézett rá, mintha üvegfal volna közöttük.

A férfi öltözködni kezdett, s nyugtalanul járkált fel-alá a szobában.

- Nem is lenne rossz, mielőtt még ártanék valakinek. Hallottad Beattyt? Figyelted? Mindenre megvan a kész válasza. Igaza is van. A boldogság, a fontos; a szórakozás mindenekfölött. S mégis, én itt ülök, s azt mondom magamban: nem vagyok boldog... nem vagyok...

- Én igen - mondta sugárzó arccal Mildred -, büszke is vagyok rá.

- Tenni fogok valamit! - szölt Montag. - Nem tudom, mit, de valami éktelen nagyot!

- Unom a számságaidat - mondta Mildred, és újra a bemondó felé fordult.

Montag megérintette a falon a hangszabályozót, s belefojtotta a szót a bemondóba.

- Millie! - Majd egy kis szünet után: - Ez a ház éppen úgy a tied, mint az enyém. Úgy hiszem, a tisztesség azt kívánja, hogy megmondjak neked valamit. Régebben meg kellett volna mondanom, de még önmagamnak sem vallottam be. Van itt a házban valami, amit látnod kell, valami, amit egy év óta ide hordok és dugdosok, újra és újra, s magam sem tudom, miért, de sohasem mondtam el neked.

Megragadott egy széket, lassan, mereven kivitte a hallba; a bejárat mellett felállt rá, s egy pillanatra mozdulatlaná dermedt, akár egy szobor a talapzaton. Felesége alatta állt és várt. Montag felnyúlt, és hátrtolta a ventilátor rostélyát, benyúlt a nyílásba, és elmozdított egy vékony, eltolható fémlapot. Végül kivett egy könyvet, és ledobta a padlóra. Újra visszanyúlt, kivett még két könyvet, azokat is a padlóra ejtette. Keze mozgott, hulltak a könyvek: kicsik, nagyobbak, sárgák, pirosak, zöldek. Mire befejezte, vagy húsz könyv hevert a felesége lábánál.

- Sajnálom - mondta a férfi. - Nem is gondoltam rá. Most olyan, mintha cinkosok lennének. Mildred úgy hőkölt hátra, mintha egy farka egérrel találta volna szembe magát, amelyek valahonnan elősereglettek. Montag hallotta az asszony gyors lélegzetvétélét, látta, hogy szeme tágra nyílik. Kétszer, háromszor is elismételte a férfi nevét. Majd felnyögött, a földön heverő halomra vetette magát, megragadott egy könyvet, s a konyhai szemétegető felé iramodott vele.

Montag elkapta feleségét, aki sikított, karmolt, úgy igyekezett kiszabadítani magát a szorításából.

- Ne, Millie, ne. Várj, állj meg... nem tudod... állj meg! - Arcul ütötte, újra elkapta s megrázta az asszonyt, az meg egyre a férfi nevét ismételte, és sírva fakadt.

- Millie - mondta a férfi -, ide figyelj, csak egy pillanatra figyelj ide! Semmit sem tehetünk. Nem égethetjük el ezeket. Csak beléjük akarok nézni, csak egyszer akarok beléjük nézni. Ha a kapitány igazat mondott: együtt égetjük el őket; higgyél nekem, együtt égetjük el őket. Segítened kell nekem! Mildred arcába nézett, megfogta az állát, s szorosan tartotta az asszonyt. Nemcsak őt nézte; arcában saját magát is akarta látni, s azt is: mit tegyen.

- Ha tetszik nekünk, ha nem: benne vagyunk. Évek során át nemigen kértem tőled semmit, de most kérek, könyörgök. Valamerre irányt kell keresnünk, meg kell tudnunk, hogyan jutottunk kátyúba... te az altató tablettáiddal... az autós száguldozással... én meg a munkámmal... Egyenesen a szakadék felé rohanunk, Millie. Meg akarom akadályozni, hogy oda jussunk. S ez nem megy könnyen. Nem tudom, merre kellene mennünk, de talán ki tudjuk számítani, ki tudjuk gondolni, és segíthetünk egymáson. El sem tudom mondani, milyen szükségem van rád most. Ha szeretsz, hagysz nekem huszonnégy... mondjuk negyvennyolc órát, csak ennyit

kérek, s akkor ígérem neked, túl leszünk rajta. Esküszöm! És ha ebből az egész szeméthalomból valami csekélységet kibányászunk, talán másnak is továbbadhatjuk.

Az asszony nem dulakodott már, hát elengedte.

Mildred eleresztette magát, s a falnak támaszkodva lecsúszott a padlóra, aztán a könyvekre meredt. Lába hozzáért az egyikhez, s amikor meglátta ezt, elhúzta a lábát.

- Te nem voltál ott az éjjel, Millie, nem láttad annak az asszonynak az arcát. Clarisse-ét sem. Sohasem beszéltél vele. Én igen. S az olyan emberek, mint Beatty, félnek tőle. Ezt nem tudom felfogni. Miért félnek olyasvalakitől, mint ő? De én azt az asszonyt az éjszaka összehasonlítottam a tűzörökkel, s hirtelen rájöttem, hogy nem szeretem őket. Önmagamot sem szeretem többé. S arra gondoltam: az volna a legjobb, ha tűzöröket égetnék el.

- Guy!

A bejáratnál halkán megszólalt a hang:

- Mrs. Montag, Mrs. Montag, valaki van itt, Mrs. Montag.

Megfordultak, és az ajtóra meredtek. A könyvek szanaszét heverték a földön.

- Beatty! - mondotta Mildred. - Lehetetlen.

- Visszajött! - suttogta az asszony. A készülék újra megszólalt:

- Valaki van itt...

- Nem törődünk vele. - Montag a falnak támaszkodott, aztán lassan leereszkedett guggoló helyzetbe. Mutatóujjával zavartan bökdöste a könyveket. Borzongott. Elsősorban arra gondolt, hogy vissza kell dugni a könyveket a ventilátorba, de tudta, hogy többé nem tud Beatty szemébe nézni. Előrehajolt és leült. Az ajtónálló készülék hangja egyre áthatóbban szólt. Montag egyetlen kis kötetet vett fel a padlóról.

- Hol kezdjük? - Felvett egy könyvet, kinyitotta s rámeredt. - Véleményem szerint az elején kell kezdenünk.

- Bejön - mondta Mildred. - Eléget minket a könyvekkel együtt.

Végül a hang elhallgatott. Csend lett. Montag érezte, hogy valaki ott áll az ajtó mögött, vár s hallgatózik. Aztán elhaladó, a gyepen keresztül távolodó lépéseket hallott.

- Nézzük meg, mi ez - mondta Montag. Akadozva, iszonyú elfogódottsággal ejtette ki e szavakat. Ide-oda lapozgatott a könyvekben, beleolvasgatott, amíg erre a mondatra nem talált: "Kiszámították, hogy különböző időkben tizenegyezer ember szenvedte el inkább a halált, semhogy a hegyesebb végénél törje fel a tojást."

Mildred, aki a hall túlsó végében ült, megkérdezte: - Mi értelme van ennek? Semmi. A kapitánynak igaza volt.

- Dehogy - szólt Montag. - Az elején kell kezdeni. Az elején.

Második rész

A szita és a homok

Az egész hosszú délutánon olvastak, mialatt a hideg novemberi eső verte a csendes házat. A hallban ültek, mert a társalgó üresnek, kopárnak tetszett, minthogy a fal nem ragyogott a sárga s narancsszínű fényben, a tűzijáték rakéták sem világítottak, s eltűntek az aranyruhás nők is meg a fekete bársonykabátos férfiak, akik száz font súlyú nyulakat varázsoltak elő ezüst cilinderekből. A társalgó halott volt, Mildred hiába nézett be, merev, üres tekintettel, mialatt Montag fel s alá járkált a szobában, aztán újra leguggolt, hogy egyetlen oldalt tízszer is felolvasson.

“Nem lehet pontosan meghatározni; mikor kezdődik a barátság. Ha egy edényt csöppenként megtöltünk, végül az utolsó csöpptől csordul ki. Ugyanúgy sok-sok baráti szó után elhangzik egy, amely csordultig megtölti a szívet.”

Montag ott ült, s az esőt hallgatta.

- Így volt ez a szomszéd lánnyal? Milyen nehéz felfogni!

- Az a lány meghalt. Az Isten szerelmére: beszéljünk olyasvalakiról, aki él.

Montag nem nézett hátra a feleségére, amikor a hallon keresztül reszketve a konyha felé ment, ahol aztán hosszú ideig állt, s nézte, hogyan csapdossa az eső az ablakot. Később visszatért a hall szürke fényébe. Arra várt, hogy megszűnjön testében a remegés.

A férfi egy másik könyvet nyitott ki. “Legkedvesebb témánk: önmagunk.”

A falra sandított. “Legkedvesebb témánk, önmagunk.”

- Ezt értem - mondta Mildred.

- De Clarisse legkedvesebb beszédtemája nem önmaga volt. Hanem bárki más, én. Hosszú évek óta az első lény volt, akit igazán kedveltem. Hosszú idő óta az első olyan ember, aki komolyan érdeklődött irántam. - Két könyvet emelt fel. - Ezek az írók már régen meghaltak, de tudom, hogy amit mondanak, az valahogy Clarisse-ra vonatkozik.

Az esőben halk kaparászás hallatszott az utcai ajtón.

Montag megdermedt. Mildred a falnak dőlt, s lélegzet után kapkodott.

- Valaki az ajtónál... de miért nem... jelenti a bejelentő?

- Elzártam.

A küszöb felől halk, vizslató szaglászás, villamos lélegzet hallatszott.

Mildred felnevetett:

- Csak egy kutya! Kergessem el? - Maradj a helyeden!

Csend volt; csak a hideg eső zuhogott, s a zárt ajtó mögül elektromos égés szaga érzett.

- Térjünk vissza a dolgunkhoz - szólt Montag csendesen.

Mildred belerúgott egy könyvbe.

- A könyvek nem emberek. Te olvasol, és hiába nézek körül, nem látok senkit.

A férfi a társalgóra meredt, amely oly halott és szürke volt, mint egy óceán vize, amelyben azonnal nyüzsögni kezd az élet, mihelyt bekapcsolják az elektronikus napot.

- Az én “családom”, a tv-család, létező személyekből áll. Nevetek azon, amit beszélnek, és ők is nevetnek. Nem szólva a színekről...

- Tudom.

- És ha Beatty kapitány tudomást szerezne ezekről a könyvekről... - az asszony elgondolkozott ezen; arca töprengést, majd rémületet tükrözött. Ide jöhet, felgyújthatja a házat a “családdal” együtt. Iszonyatos! Gondolj arra, mennyit fektettünk bele. Miért olvassak én könyveket? Minek?

- Minek? Miért? - ismételte Montag. - Egy éjszaka láttam egy iszonyatos kígyót, élettelen volt, s mégis élt. Vak volt, és mégis látott. Akarod-e látni azt a kígyót? Ott van a Baleseti Kórházban, ahol írásban rögzítették, hogy miféle szennyet pumpált ki belőled az a kígyó. Szeretnél odamenni, és megnézni a kartotékokat? Megnézheted Mrs. Guy Montag avagy Félelem, esetleg Háború címszó alatt. Szeretnél látni a házat, amelyet az elmúlt éjszaka gyújtottak fel? Össze akarod gereblyézni az asszony csontjainak hamvait, aki magára gyújtotta a házát? És Clarisse MacClellan? Őt merre keressük? A hullaházban! Hallod? Bombázók búgtak át az égen, elhúztak a házuk felett, az óriási, láthatatlan légcsavarak zihálva, morogva, füttyülve pörögtek az űrben.

- Úrjézus! - kiáltott Montag. - Nem múlik el egyetlen óra sem, hogy ezek az átkozott masinák ne búgnának a fejünk felett. Honnan az ördögből kerülnek ezek elő? Egy percre sem hagyják nyugton az embert! Miért nem tiltakozik senki? 1960 óta két atomháborút indítottunk el s nyertünk meg. Azért, mert olyan jól szórakozunk otthon, elfeledkeztünk arról, mi történik a világban. Azért van ez, mert mi olyan gazdagok vagyunk, a világ többi része meg olyan szegény, és inkább nem is törődünk velük? Olyan híreket hallottam, hogy a világ éhezik, ám mi jól táplálunk vagyunk. Igaz-e az, hogy a világ keményen dolgozik, mi pedig dőzsölünk? Régen, évekkal ezelőtt hírből hallottam említeni a gyűlöletet. Te tudod, miért van mindez? Én nem, annyi bizonyos. A könyvek talán félig-meddig kihúzhatnak minket a sírból. Talán megakadályozhatnak abban, hogy újra ugyanazokat az örült hibákat kövessük el. Azt az ostoba társaságot a te televíziós faladon még sohasem hallottam erről beszélni. Istenem, Millie, hát nem érted? Naponta egy óra, két óra ezekkel a könyvekkel, és talán...

A telefon megszólalt. Mildred felemelte a hallgatót.

- Ann! - Az asszony nevetett. - Igen, ma este a Fehér Bohóc megy!

A férfi eldobta a könyvet, s a konyha felé indult. - Ostoba vagy, Montag - szólt önmagához. Hová vezet mindez? Szolgáltassuk be a könyveket, s feledjük el őket? - Kinyitotta a könyvet, belelapozott, közben felesége nevetése csengett a fülében.

“Szegény Millie - gondolta. - Szegény Montag, ugyancsak benne vagy a kátyúban. De honnan kaphat segítséget, hol találhat tanítómestert ily késő este?”

Várjunk csak. Behunyta a szemét. Hát persze... Ismét a parkra gondolt; arra, ami egy évvel ezelőtt történt. Az utóbbi időben többször is felötlött benne az emlék, de most pontosan visszaidézte, hogyan is volt az, amikor a városi parkban meglátta a fekete inges öregembert, amint hirtelen a kabátja alá dug valamit.

...Az öreg felugrott, hogy elrohanjon.

- Várjon! - szólt Montag.

- Én nem csináltam semmit! - kiáltotta remegve az öregember.

- Senki sem mondta, hogy csinált.

Ott ültek az enyhe, zöld fényben. Egy percig egyikük sem szólt. Aztán Montag az időjárásról kezdett beszélni, s az öregember halkán válaszolt. Különös, nyugodt találkozás volt ez. Az öreg elmondta, hogy nyugalomba vonult angol tanár, és negyven esztendeje - amikor az utolsó szellemtudományi fakultást diákok és pártfogók hiányában bezárták csak teng a világban. Fabernek hívták, s amikor már nem félt Montagtól, dallamos hangon beszélt, miközben az eget, a fákat s a zöld parkot nézegette, s ahogy eltelt még egy óra, mondott valamit Montagnak, Montag pedig felfogta, hogy ez egy rímtelen vers. S aztán még jobban nekibátorodott, és valami mást mondott, ez is vers volt. Faber bal oldali kabátzsebére tette kezét, s ezeket a szavakat oly gyengéden ejtette ki, hogy Montag tudta, ha kinyújtaná a kezét, egy verseskötetet húzhatna ki az öregember kabátja alól. De nem nyúlt oda. Keze térdén maradt, dermedten, dologtalanul.

- Én nemcsak úgy beszélgetek a dolgokról, általában, uram - mondotta Faber. - A dolgok értelméről beszélek. Itt ülök, és tudom, hogy élek!

Ennyi volt csupán. Egyórás monológ, egy költemény, egy vallomásféle, s aztán - anélkül, hogy tudomásul vette volna azt, hogy Montag tűzör - Faber kissé remegve felírta címét egy darab papírra.

- Az ön kartotékja számára - mondta -, arra az esetre, ha elhatározná, hogy megharagszik rám.
- Nem haragszom - nézett rá Montag meglepetten.

Mildred visítva nevetett a hallban.

Montag lement a hálósobában levő kis faliszekrényéhez, s addig lapozott iratrendezőjében, míg ehhez a címhez nem ért: Kivizsgálendő ügyek. Faber nevét itt találta meg. Nem jelentette, de nem is törölte ki a nevét.

Odament a másik telefonhoz, s tárcsázni kezdett. Vagy tucatszor kiáltotta Faber nevét, mire a professzor halkán válaszolt. Hosszú hallgatással felelt arra, amikor Montag megnevezte magát.

- Igen, Mr. Montag.

- Faber professzor, furcsa kérdést intézek magához. Hány példány maradt meg a bibliából ebben az országban?

- Nem tudom, miről beszél!

- Azt szeretném tudni: maradt-e belőle egyetlen példány is?

- Ez valamiféle csapda! Nem beszélek bárkivel csak úgy, telefonon!

- Hány példány Shakespeare és Platón?

- Egyetlenegy sem. Éppen olyan jól tudja, mint én. Egyetlenegy sem!

Faber letette a kagylót.

Montag is. Egyetlenegy sem. Ezt a tűzörség jegyzékéből is tudta. De valahogyan Fabertől is akarta hallani.

A hallban Mildred arcán eluralkodott az izgatottság. - Nagyszerű! A hölgyek eljönnek. Montag megmutatta neki a könyvet: - Ez az ó- és újtestamentum...

- Ne kezd újra!

- Lehet, hogy a világnak ezen a részén az utolsó példány!

- Még ma vissza kell adnod. Beatty kapitány tudja, hogy nálad van, nem?

- Nem hiszem, hogy tudná, milyen könyveket hoztam el. De mit szólnál hozzá, ha helyette mást adnék oda? Mondjuk Mr. Jeffersont? Mr. Thoreau-t? Melyik ér kevesebbet? De ha én más könyvet adok vissza, és Beatty véletlenül tudja, melyiket hoztam el, akkor azt fogja hinni, hogy egész könyvtárral rendelkezünk.

Mildred szája megrándult. - Elment a józan eszed? Tönkretesz bennünket! Mi fontosabb: én vagy a biblia? - sikoltotta. De közben úgy ült, mint egy viaszbaba, amely lázában olvadni kezd.

Montag szinte hallotta Beatty hangját:

- "Üljön le, Montag. Figyeljen. Gyengéden, mint a virágszirmokat. Gyűjtsa meg az első oldalt, gyűjtsa meg a másodikat. Fekete pillangóvá válik mindkettő. Gyönyörű, ugye? Gyűjtsa meg a harmadik oldalt a másodikkal, és így tovább. Láncreakció, fejezetről fejezetre elégeti a szavakban rejlő ostobaságokat, hamis ígéreteket, másodkézből vett véleményeket, elavult bölcséletet."

Beatty ott ült, kissé izzadva. A padlón csupa-csupa fekete pille, amelyek életét egyetlen vihar oltotta ki. Mildred oly hirtelen hagyta abba a sikítást, ahogyan rákezdett. Montag nem törődött vele.

- Csak egyet tehetünk - mondta. - Mielőtt visszaadnám a könyvet Beattynek, lemásolom.

- Itthon leszel? A Fehér Bohóc megy, és a hölgyek átjönnek! - kiáltotta Mildred.

Montag, háttal az asszony felé, megállt az ajtónál.

- Millie?

Csend. - Tessék?

- Millie, szeret téged a Fehér Bohóc? Semmi válasz.

- Millie - a férfi megnyalta ajkát -, szeret téged a te családod, igazán szeret téged, teljes szívvel és lélekkel?

Érezte az asszony pillantását nyakszirtjén.

- Miért kérdezel ilyen ostobaságot?

Úgy érezte, sírni szeretne, de sem a szeme, sem a szája nem engedelmeskedett.

- Ha kint meglátod azt a kutyát - mondta Mildred -, rúgj bele a nevemben.

A férfi habozva, hallgatózva állt az ajtóban; majd kilépett. Már nem esett, a nap éppen lebukott a derült esti égen. Az utca, a pázsit s a kapualj üres volt. Fellélegzett.

Becsapta maga mögött az ajtót. A földalattin utazott.

Mintha egész testemben elzsibbadtam volna, gondolta. Mikor kezdődött valójában az érzéketlenség? És hol? A testemben? Akkor éjjel, amikor belerúgtam a tablettás üvegbe, s ez olyan volt, mintha rejtett aknába botlottam volna?

Az érzéketlenség majd elmúlik, gondolta. Eltart egy ideig, de csak kikászálódok belőle, vagy pedig Faber segít rajtam. Valaki, valahol visszaadja régi arcomat, régi kezemet, olyannak, amilyen voltam. Még a mosolyt, az arcomra égetett mosolyt is elvesztettem. Elveszett ember vagyok anélkül.

Az alagút falai elsuhanak előtte... sárga és szurokfekete csempék... feketeség és sárgaság, feketeség... számok és sötétség... még több sötétség, mindez egyre jobban összerosódott.

Egyszer, gyerekkorában, tiszta kék egű, tűző nyári napon a tengerparton ült egy sárga homokdombon, s azzal kísérletezett, hogy megtöltsön egy szitát homokkal, mert valamelyik kegyetlen unokatestvére azt mondta "Ha megtöltöd a szitát, kapsz egy tízcentest!" Minél gyorsabban töltötte bele a homokot, az annál gyorsabban hullt át rajta meleg sustorgással. Keze elfáradt, a homok szinte felforrt a melegben, a szita üres maradt. Ott ült, a júliusi hőségben, hangtalanul. Érezte, hogy könnyek gördülnek alá az arcán.

Most, ahogy a robogó csővonal végigzötyögte, rázta a város dermedt pincéin, eszébe jutott a szita szörnyű logikája. Lenézett, s látta, hogy nyitott Bibliát tart a kezében. A léghajtásos vonaton emberek voltak, de ő a könyvet a kezében tartotta, és az a bolond gondolata támadt, ha gyorsan olvasná, s mindent elolvasna, talán akkor egy kevés homok megmaradna a szitában. Olvasott, de a szavak áthullottak a szitán. Arra gondolt: néhány óra múlva megjelenik Beatty előtt, hogy átadja neki a kért könyvet. Egyetlen mondatot sem feledhetek, minden sort meg kell tanulnom kívülről. Meg is tanulom.

Ökölbe szorított kezében tartotta a könyvet. Trombiták sikoltottak.

- Denham fogkrém!

"Fogd be a szád - gondolta Montag. - Vegyétek eszetekbe a mező liliomait."

- Denham fogkrém! Nem munkálkodnak...

- Denham...

A mezők liliomait, fogd be a szád, fogd be a szád.

- Fogkrém!

Szinte feltépte a könyvet, s mintha vak volna, ujjával tapogatta ki az oldalakat, a betűket az alakjuk nyomán próbálta felismerni, anélkül, hogy akár egyet is hunyorított volna.

- Denham, ejtendő Dé... E... en...

... Nem munkálkodnak, és nem fonnak... A forró homok pergett, pergett át a szitán.

- Denham a fogak álma!

Vegyétek eszetekbe a mező liliomait. A mező liliomait.

- Denham a fogak őre!

- Fogd be a szád, fogd be, fogd be!... - Segélykérés volt ez, szörnyű jajkiáltás. Montag azon vette észre magát, hogy talpra ugrott, és a kocsí ijedt utasai rémülten nézik, elhúzódnak előle; hogy tébolyult arccal, összefüggéstelenül kiáltozik, szája kiszáradt, és az öklével ütögeti a kezében tartott könyvet. Ugyanazok az emberek, akik még egy pillanattal előbb lábukkal

verték a ritmust... Denham fogkrém... a legjobb... fogpor... fogkrém csak Denham; tam-tam, tam-tam, csak Denham...; ugyanazok az emberek, akiknek nemrég még a szája is erre az ütemre rándult; fogkrém... fogkrém... csak Denham... A vonat rádiója megtorlasként tonna számra okádta Montag a zenét, valamiféle vörösréz-, ezüst-, króm- és sárgarézhangú muzsikát. Az emberek megadásra kényszerültek, nem futhattak el, nem is volt hova, a csővonat pedig egyre gyorsabban száguldott utasával a föld mélye felé.

- A mezők liliomai.

- Denham-féle...

- Azt mondtam: liliom! Az emberek rámeredtek.

- Hívják a kalauzt!

- Ez az ember megőrült!

- Knoll View!

A vonat sziszegve megállt.

- Knoll View! - kiáltás.

- Denham... - suttogás.

Montag szája alig mozgott: - Liliom...

A vonatajtó nyikorogva kinyílt. Montag csak állt. A vonatajtó nagyokat fújtatva kezdett becsukódni. Montag csak ekkor mozdult meg, és törtetett az utasok sűrűjén; az ajtó kis híja rácsukódott. A fehér csempékre taposva rohant az alagutakon keresztül, nem használta a mozgólépcsőt, mert érezni akarta lába mozgását, karja lendületét, a tüdejébe tóduló, torkát reszelő levegőt. Egy hang utána üvöltött: "Denham... Denham... Denham...", a vonat sziszegett, akár a kígyó, s eltűnt az üregben.

- Ki az?

- Montag.

- Mit óhajt?

- Engedjen be.

- Nem csináltam semmit!

- Egyedül vagyok, az istenfáját!

- Megesküszik rá?

- Esküszöm!

Az utcai ajtó lassan kinyílt. Faber kinézett; a fényben nagyon öregnek, nagyon törékenynek és nagyon ijedtnak látszott. Mintha évek óta nem tette volna ki a lábát a házból. Arcszíne, akár odabent a meszelt fal. Még a szája is fehér volt, a haja is, szeme bizonytalan kétségét fehér árnyalat tompította. Aztán megpillantotta Montag hóna alatt a könnyvet, s ettől a pillanattól kezdve nem látszott már olyan öregnek s olyan töpörödöttnek. Félelme is lassan eltűnt.

- Sajnálom, de óvatosnak kell lennünk.

Montag a hóna alá szorított könyvre nézett, s nem állhatta meg, hogy ezt ne mondja:

- Tehát igaz.

Montag belépett. Az ajtó becsukódott.

- Üljön le! - Faber támogatta, mintha attól tartott volna, hogy a könyv eltűnik, ha leveszi a szemét róla. Mögötte a hálósobába vezető ajtó nyitva állt, a szobában az asztalon gépalkatrészek és szerszámok heverték szanaszét. Montag csak egy pillantást vetett arrafelé, mivel Faber, mihelyt észrevette, hogy látogatója odanéz, gyorsan becsukta a hálósobaaajtót, s reszkető kézzel szorongatta a kilincset. Habozva nézett Montagra, aki most ölében a könyvvel leült.

- A könyvet... hol...?

- Loptam.

Faber most először emelte fel tekintetét, s egyenesen Montag arcába nézett.

- Maga bátor.

- Nem - mondta Montag. - A feleségem halódik. Egy barátom már meg is halt. Valaki, aki talán barátom lehetett volna, huszonnégy órával ezelőtt elégett. Maga az egyetlen ismerősöm, aki segíthet raktam. Hogy lássak, hogy lássak...

Faber keze görcsösen megrándult a térdén. - Szabad?

- Bocsánat... - Montag átnyújtotta a könyvet.

- Régen volt. Nem vagyok vallásos. De régen volt a kezemben. - Faber lapozott, helyenként beleolvasott. - Éppen olyan, mint amilyennek emlékezetemben megőriztem. Úristen, mennyire megváltoztatta a televízió. Azt hiszem, maga az Úristen sem ismerné fel egyszerűen fiát ebben a maskarában. Mézeskalács-Megváltót csináltak belőle, csupa szaharin és szirup, és finom célzásokat tesz bizonyos árucikkekre, amelyek nélkülözhetetlenek a hi vők lelki üdvösségéhez.

Faber beszívta a könyv illatát.

- Tudja-e, hogy a könyveknek olyan a szaguk, akár a szerecsendiónak, nagy valamiféle külhoni fűszernek? Gyerekkoromban nagyon szerettem ezeket a szagokat. Istenem, milyen gyönyörű könyveink voltak, egészen addig, amíg hagytuk, hogy elvigyék valamennyit!

Faber lapozgatott a könyvben.

- Egy gyáva embert lát maga előtt, Mr. Montag Annak idején láttam, milyen irányba fejlődnek a dolgok, és hallgattam. Egyike voltam az ártatlanoknak. akik hallathatták volna szavukat, amikor a vétkesekre már senki sem hallgatott. Minthogy nem beszéltem, én magam is vétkessé váltam, S amikor végezetül a tűzörség bevetésével intézményesítették a könyvégetést, morogni kezdtem, de hamarosan lecsillapodtam, mert senki sem volt hajlandó arra, hogy velem együtt morogjon vagy ordítson. Most pedig már késő. - Faber becsukta a bibliát. - Talán elmondaná, miért jött ide?

- Senki sem hallgat meg. A falakhoz nem szólhatok, mert azok rám ordítanak. A feleségemhez sem. Mert ő csak a falakat hallgatja. Pusztán arra vágyom, hogy valaki végighallgassa, amit mondani akarok. S talán, ha hagyják, hogy kibeszéljem magam, értelme is lesz annak, amit mondok. Azonfelül szeretném, ha megtanítana arra, hogy értsem is, amit olvasok.

Faber fürkésző pillantást vetett Montag keskeny, kékesre borotvált arcára. - Mi rázta fel magát? Mi ütötte ki a kezéből a tűzfecskendőt?

- Nem tudom. Mindenünk megvan, ami csak kell a boldogsághoz. Valami mégis hiányzik. Körülnéztem a világban. Amiről biztosan tudom, hogy volt, és ma nincs, az a könyv, amit most már tíz vagy tizenkét éve állandóan gyűjtögetek. Így azt gondoltam, a könyvek talán segítenek.

- Reménytelenül romantikus lény maga - mondta Faber. - Tréfának venném, ha az egész nem lenne olyan komoly. Nem könyvekre van szüksége, hanem azokra a dolgokra, amelyek valaha benne voltak a könyvekben. Ugyanazok a dolgok benne lehetnének a tv-család műsorában is. Ugyanazt elmondhatná a rádió és a televízió is, de nem teszi. Nem, nem a könyveket keresi maga! Keresse ott, ahol megtalálhatja: régi gramofonlemezekon, régi filmekon, régi barátoknál. Keresse a természetben, keresse önmagában. A könyv: csak egyike volt azoknak a tartályoknak, amelyekbe felhalmoztuk azt, ami annyira fontos volt, hogy féltünk attól, hogy elfelejtjük. Nincs bennük semmi varázs, a varázs abban van, amit a könyvek mondanak, ahogy a világmindenség darabjaiból ruhát varrnak nekünk. Maga persze nem tudhatja ezt, még nem értheti, mit akarok mindezzel mondani. Ösztönösen bukkant rá az igazságra, és ez a fontos. Három dolog tűnt el az életünkből.

Először: tudja-e, miért olyan fontosak a könyvek, mint például ez itt? Mert színvonaluk van. S mit jelent ez a szó: színvonal? Nekem ez a könyv váza, a lelke. Ennek a könyvnek is pórusai vannak, arca van; ha nagyító alá tesszük, végtelenül gazdag életet fedezünk fel benne. Minél több pórusa van, minél több életszerűen megragadott részlet kerül egy arasznyi papírra, annál inkább irodalom. Legalábbis nekem ez a véleményem. Valóságghú megfigyeléseket közölni,

mindig új megfigyeléseket. A jó írók meg tudják ragadni az életet. A közepesek elsiklanak a felszínén, a rosszak pedig megerőszkolják, és ott hagyják a legyeknek.

Most már érti: miért gyűlölik a könyveket, miért félnek tőlük? Mert bemutatják az életet minden pórusával. A kényelmes embereknek csak holdképű viaszbabákra van szükségük, pórusok, haj és kifejezés nélkül. Korunkban a virág virágból akar élni, ahelyett, hogy a termékenyítő eső, a fekete föld növelné. A tündöklő tűzijátékot is a föld kémiaja hozza létre. Mégis valahogy azt gondoljuk, hogy virágokkal és tűzijátékkal táplálkozva felnővekedhetünk anélkül, hogy ezt a ciklikus folyamatot visszavezetnénk a valósághoz. Ismeri Herkules és Anteus legendáját: Anteus az óriási birkózó, hihetetlenül erős volt mindaddig, míg szilárdan állt a földön. De amikor Herkules a levegőbe emelte; gyökértelessé vált, és elpusztult. Ha ez a legenda nem tartalmaz valami olyan tanulságot, amely ránk, mai emberekre, városlakókra is vonatkozik, akkor én teljesen bolond vagyok. Íme, mint mondtam, ez az első dolog, amire szükségünk van; színvonalra és sűrű szövetű tájékoztatásra.

- S a második dolog? - A szabad idő.

- Hiszen annyi szabad időnk van.

- Szabad időnk van, de van-e időnk arra, hogy gondolkodjunk? Ha éppen nem száguld óránként százmérföldes sebességgel, amikor másra sem tud gondolni, mint a veszélyre, akkor valamiféle játékot játszik, vagy egy szobában ül, ahol nem vitatkozhat a négyfalú televízióval. Miért? Hiszen a televízió – “valóság”. Érzékelhető, dimenziókkal rendelkező valóság. Közli magával, mit gondoljon, méghozzá harsogva közli. Biztosan igaza van. Úgy lerohanja a nézőt, hiszen annyira igaznak látszik minden következtetése, hogy az ember értelmének nincs is ideje arra, hogy tiltakozzék: “Micsoda képtelenség!”

- Csak a “család” áll valóságos emberekből.

- Bocsánat, nem értem...

- Feleségem szokta mondani, hogy a könyvek nem tartoznak a “valósághoz”.

- Hála istennek. A könyvet be tudja csukni, mondván: “Várj egy kicsit.” Isteni hatalom van a kezében felettük. De ki tudja magát kiragadni, ha egyszer leült mellé, a televízió markából? Azt csinál magából, amit csak akar. Olyan reális környezetet teremt maga köré, mint a világ. Igazsággá válik: ő maga lesz az igazság. Az értelem győzhet könyvek felett. De minden tudással, kételyemmel együtt sohasem voltam képes arra, hogy vitába szálljak a száztagú szimfonikus zenekarral, amely minden elképzelhető színben és három dimenzióban jelenik meg, s részévé válik ezeknek az elképesztő társalgóknak. Amint látja: társalgóm négy vakolt falból áll csupán. S íme... - Két kis gumidugót mutatott. - A fülembe rakom, ha a léglökéses földalattin utazom.

- Denham a fogak álma; nem munkálkodnak, és nem fonnak. - Montag szeme lecsukódott. - Van-e innét kiút? Segítenek-e rajtunk a könyvek?

- Csak abban az esetben, ha a harmadik szükséges dolog is megadatik nekünk. Amint mondtam, az első: a színvonalas tájékoztatás. A második: a szabad idő, hogy megemésszük azt. A harmadik: hogy a kettő egymásra hatásán alapuló tetteinket jogunk legyen végrehajtani. Alig hiszem, hogy egy nagyon öreg ember és egy kijózanodott tűzör ily későn valami sokat tehetne...

- Én tudok könyveket szerezni.

- Kockázatot vállal.

- Szép halál. Amikor az embernek nincs már veszténivalója, vállal minden kockázatot.

- Érdekes dolgot mondott - nevetett Faber -, pedig nem is olvasta sehol.

- Ilyesmi is van a könyvekben? Hiszen csak éppen eszembe jutott.

- Annál jobb. Nem nekem vagy másnak találta ki, még saját magának sem.

Montag előrehajolt.

- Délután arra gondoltam, ha bebizonyosodik, hogy a könyvek megérdemlik, szerzünk egy nyomdát, s mi kinyomtatunk néhány példányt...

- Mi?
- Maga meg én.
- Azt nem! - Faber felállt.
- De engedje meg, hogy elmondjam a tervemet...
- Ha ragaszkodik hozzá, hogy elmondja, arra kell kérnem, hagyjon magamra.
- Nem érdeklí?
- Nem, ha beszélgetésünk következményeként vesztőhelyre kerülhetek. Talán csak akkor hallgatnám meg, ha olyasmit javasolna: hogyan lehetne magát a tűzörséget felgyújtani. Például, ha azt indítványozná, hogy nyomtassunk könyveket, s azokat aztán rejtjük el a tűzörök házaiban, szerte az országban, hogy ezáltal elveszük a gyanú magvait e gyújtogatók között... arra azt mondanám: bravó!
- Úgy gondolja: becsempésszük hozzájuk a könyveket, aztán feljelentjük őket, és nézzük, hogyan gyújtják fel a tűzörök házait?
- Faber tágra nyílt szemmel bámult újdonsült barátjára, mintha egy egészen új embert látna maga előtt.
- Tréfáltam.
- Ha azt gondolja, hogy érdemes ezzel a tervvel megpróbálkoznom, akkor viszont adja szavát arra, hogy ez segíteni fog.
- Ezt nem lehet garantálni. Amikor megvoltak a szükséges könyveink, akkor sem mondtunk le arról, hogy ne kapaszkodjunk fel a legmagasabb csúcsra, ahonnan tovább rugaszkodhatunk. Szükségünk van a lélegzetvételnél pihenőre. Szükségünk van a tudásra, és talán ezer év múlva már tartunk valahol. A könyveknek az a feladatuk, hogy emlékeztessenek minket, milyen szamarak és hülyék vagyunk. Mintha Caesar testőrsége, miközben a győzelmi felvonulás végigharsog a főúton, azt suttogná: "Ne feledd, Caesar, hogy halandó vagy!" A legtöbb embernek nem áll módjában ide-oda utazgatni, mindenkivel beszélni, a világ valamennyi városát megismerni. Nincs ennyi időnk, pénzünk, ennyi barátunk. Azok a dolgok, amelyeket maga, Montag, keres, léteznek a világban, az emberek kilencvenkilenc százaléka azonban csak a könyvekben fogja megtalálni őket. Ne kérjen garanciát! S ne higgye, hogy egy dolog, személy, gép vagy könyvtár, meg tudja váltani. Tegye meg a kötelességét, s ha mentés közben maga is vízbe fullad, legalább tudja, hogy a part irányába tartott.
- Faber felállt, s ide-oda kezdett járkálni a szobában. - Nos? - kérdezte Montag.
- Komolyan gondolta?
- Komolyan.
- Álnok egy terv, azt meg kell hagyni. - Faber ideges pillantást vetett a hálószoobaajtóra: - Látni, ahogy a tűzörségek, mint az árulás melegágyai, az egész országban lángra lobbannak. A szalamandra leharapja a saját farkát! Ó, Istenem.
- Van egy jegyzékem az összes tűzörök lakcíméről. Valami földalatti szervezettel...
- Az emberekben nem lehet bízni; ez a mocskos része a dolognak. Maga meg én... nincs más, aki ebben részt vehet.
- Nincsenek már olyan professzorok, mint maga, egykori írók, történészek, nyelvészek...?
- Vagy meghaltak már, vagy öregek...
- Minél öregebb, annál jobb, annál inkább járhatunk feltűnés nélkül. Maga bizonyosan ismer jó néhányat, vallja csak be.
- Sok színész van, akik évek óta nem játszhattak Pirandellót, Shaw-t, vagy Shakespeare-t, hiszen ezek a drámaírók túlságosan is megértették a világot. Felhasználhatjuk a színészek gyűlöletét. S felhasználhatjuk azoknak a történészeknek jogos felháborodását, akik negyven éve egyetlen sort sem írhattak le. Gondolkodó s olvasó tanfolyamokat is szervezhetnénk.
- Igen!
- Ezzel azonban a dolgoknak csak a szélét súrolnánk. Kultúránk a velejéig elrothadt; alapjaiban kellene átformálni. Istenem, Istenem; nem olyan egyszerű a dolog, hogy az ember

felvesz egy könyvet, amelyet fél évszázaddal ezelőtt letettek. Gondoljon arra: a tűzörökre alig van szükség. A tömeg a maga elhatározásából hagyta abba az olvasást. Maguk, tűzörök. Hébe-hóba csinálnak egy kis ingyencirkuszt, felgyújtanak néhány házat, mire a tömeg összecsődül. hogy megbámulja a tűzijátékot. Azonban ez csak olyan mellékes kis szórakozás; aligha van rá szükség a dolgok menetének fenntartásához. Már csak nagyon kevesen láznak. S a kevesek közül sokan, mint jómagam is, könnyen bejajdanak. Tud-e gyorsabban táncolni a Fehér Bohócnál, túl bírja-e kiabálni a tv-családot? Ha tud: ügye diadalt arat, Montag. Maga azonban mindenképpen bolond. Hiszen az emberek mégiscsak jól szórakoznak.

- Csupa gyilkos és öngyilkos!

Az egész idő alatt, amíg beszéltek, bombavető repülőgépek húztak el kelet felé, s a két férfi csak most hagyta abba a beszélgetést, hogy figyeljen. Úgy érezték, a sugárhajtású gépek zaja bennük remeg.

- Nyugalom, Montag. A háború majd beszünteti a tv-családok műsorát... Maga az egész civilizációnk hullik darabokra. Ne legyünk ott a robbanás centrumában.

- Valakinek készen kell állnia arra az esetre, ha bekövetkezik a robbanás.

- Kinek? Miltont idéző embereknek? Olyanoknak, akik azt mondják: "Emlékszem Szophoklész drámáira?" Vagy olyanoknak, akik felhívják a túlélők figyelmét arra, hogy az embernek jó oldala is van? A túlélők azzal fognak majd foglalkozni, hogy köveket gyűjtenek, amelyekkel megdobálják egymást. Menjen haza, Montag, s feküdjön le. Miért pocsékolja végórát arra, hogy ketrecében fel-alá rohangáljon, megfélemlítve arról, hogy csak egy mókus?

- Magát már nem izgatja semmi?

- Annyira izgat, hogy abba betegedtem bele.

- Nem akar rajtam segíteni?

- Jó éjszakát... jó éjszakát...

Montag keze felemelte a bibliát. Meglátta, mit tesz a keze, és elcsodálkozott.

- Kell ez magának?

- Odaadnám érte a jobb kezemet - mondta Faber.

Montag ott állt, és várta, mi történik. Két keze, mint két összeszokott munkás, lapokat tépett ki a könyvből. Kiszakították az előzéklapot, majd az első, aztán a második lapot.

- Mit csinál, maga örült! - Faber úgy ugrott fel, mint akit megütöttek. Nekiesett Montagnak, de az elhárította, és tovább tépkedte a lapokat. Most hat lap hullott a padlóra. Montag felemelte a lapokat, és Faber orra előtt összegyűrte őket.

- Jaj, ne tegye, ne tegye! - rimánkodott az öregember.

- Ki tud engem megállítani? Tűzör vagyok. El is égethetem magát.

Az öregember ott állt, és nézte Montagot.

- Nem tenné meg!

- De megtehetem!

- A könyvre gondoltam. Ne tépje tovább!

Faber egy székbe zuhant, arca falfehér volt, szája remegett. - Ne tegyen engem még nyomorultabbá. Mit akar?

- Szükségem van arra, hogy tanítson.

- Rendben van, rendben van.

Montag letette a könyvet. Az összegyűrt lapokat kiegyengette, kisimította. Az öregember fáradt tekintettel nézte, úgy rázta fejét, mintha most ébredt volna fel.

- Van magának pénze, Montag.

- Valamennyi. Négy-ötszáz dollár. Miért?

- Hozza el. Ismerek egy embert, aki ötven esztendővel ezelőtt az egyetemi lapunkat nyomtatta. Ez abban az évben volt, amikor az új szemeszter kezdetén már csak egy hallgató vette fel A dráma Aiszkhülosztól O'Neillig című előadást. Érti? Mint amikor a nap elolvast

egy gyönyörű jégszobrot! Akkor kezdtek az újságok kipusztulni, úgy haltak el, mint az óriási éjjeli lepkék. Senki sem kívánta őket vissza; senkinek sem hiányoztak. A kormány pedig látta, mily előnyös számára, hogy olyan polgárai vannak, akik csak szenvedélyes ajkokról és gyorsan csattanó ökölről óhajtanak olvasni. Nos, Montag, itt van ez a munka nélküli nyomdász. Néhány könyvvel kezdjük el, de megvárjuk, míg a háború szétveti a kereteket, és megadja a szükséges lökést. Néhány bomba, s a házak összes falain szereplő családok és bohócok elhallgatnak. A csendben talán meghallják a mi suttogásunkat. Nézték a könyvet az asztalon.

- Meg akartam tanulni betéve - mondta Montag. - De egy pillanat alatt kiröppen a fejből. Ó, Istenem, hogy szeretnék valamit mondani a kapitánynak. Olyan olvasott, hogy minden válasz valójában vagy látszatra, készen áll nála. Olyan sima a hangja, akár a vaj. Attól félek, levesz a lábamról. Hiszen nincs még egy hete, és én is kezemben tartottam a petróleumfecskendőt, és azt gondoltam: "Ez aztán a multság!"

Az öreg bólintott:

- Aki nem épít, annak rombolnia kell. Régi dolog ez, akár a történelem vagy a fiataikorú bűnözők.

- Akárcsak én.

- Valami kevés mindannyiunkba szorult ebből. Montag a kijárat felé indult:

- Tudna nekem segíteni valamilyen módon a kapitánnyal szemben? Esernyőre van szükségem, hogy a zápor ellen kifeszítsem. Átkozottul félek, hogy összeroppanok, ha megint találkozom vele.

Az öregember nem szólt semmit, csak újra idegesen nézett a hálószoobaajtó felé. Montag elfogta a pillantását.

- Nos?

Az öregember mély lélegzetet vett.

- Jöjjön velem. Kis híja, hogy így elengedtem. Gyáva, öreg bolond vagyok.

Faber kinyitotta a hálószoobaajtót. Egy kis szobába vezette be Montagot, amelyben egy asztal állt, rajta zürzavaros összevisszaságban hajszálvékony dróthálók, fémszerszámok, kis tekercek, csévék, kristályok.

- Mi ez? - kérdezte Montag.

- Szörnyű gyávaságom bizonyítéka. Sok évet töltöttem egyedül azzal, hogy képzeletem rémképeket vetített a falra. Elektronikával, rádióadással játszadoztam, ez volt a hobbym. A gyávaság annyira eluralkodott fölöttem, hogy árnyékában megbúvó szellemem ennek a feltalálására ösztönzött.

Egy kis zöld fémtárgyat emelt fel, amely nem volt nagyobb egy huszonkét milliméteres puskagolyónál. - Hogyan tudtam mindezt megvásárolni? Természetesen a tőzsdén játszottam, amely az egész világon utolsó menedéke a munka nélküli, veszedelmes intellektueleknek. Igen, játszottam a tőzsdén, megalkottam mindezt... és vártam. Reszketve vártam fél életemben azt, hogy valaki megszólítson. Én nem mertem senkihez sem közelíteni. Attól a naptól kezdve, amikor a parkban együtt ültünk, tudtam, hogy el fog jönni. Tűzzel vagy barátsággal - azt nehéz lett volna akkor megsejteni. Ez a kis dolog már hónapok óta készen van. De annyira félek, hogy most csaknem hagytam, hogy maga elmenjen.

- Szemre olyan, mint a "tengeri kagyló"-rádió. - És még valamivel több is annál. Adó és vevő egyszerre. Ha az ember ezt beteszi a fülébe, akkor nyugodtan ülhet itthon; megrémített csontjaimat melegítve veszélytelenül behallgatózhatom a tűzörök világába, lehallgathatom, s kielemezhetem gyenge pontjaikat. Olyan vagyok, mint a méhkirálynő, amely biztonságban ül kaptárjában. Maga lesz a portyára küldött dolgozó méh; a vándorló fül. Végül is a város minden pontján elhelyezhetnék ilyen füleket, hallgatóznék, s értékelném a hallottakat. Ha a dolgozó méh meghal, én akkor is biztonságban lennék, maximális kényelemmel és minimális

kockázattal, idehaza dajkálva a félelmet. Nem megvetésre méltó, hogy ennyire csak a biztonságom foglalkoztat?

Hontag elhelyezte fülében a zöld golyót. Az öregember egy hasonló tárgyat dugott a fülébe, s száját mozgatta.

- Hontag!

A hang Hontag agyában szólalt meg.

- Hallom magát!

Az öregember nevetett:

- Én is jól hallom magát. - Az öregember suttogott, de hangja tisztán szólt Hontag fejében.

- Menjen be a tűzörségre, ha itt az ideje. Magával leszek. Hallgassuk ki ezt a Beatty kapitányt. Lehet, hogy közénk tartozik... Isten tudja. Én majd megmondom, hogy miről beszéljen vele. Alaposan próbára tesszük. Nem gyűlöl engem ezért az elektronikus gyávaságért? Hiszen elküldöm magát az éjszakába, míg én a front mögött állok, hallgatózom, míg maga a bőrét viszi vásárra.

- Valamennyien azt tesszük, amit tehetünk - felelte Hontag. A bibliát az öregember kezébe tette.

- Tessék. Megpróbálok helyette mást beadni. Holnap...

- Megkeresem a munka nélküli nyomdászt; én ennyit tehetek.

- Jó éjszakát, professzor.

- Ne köszönjünk el egymástól. Magával maradok egész este. Mint egy szúnyog, zümmögök a fülében, ha szüksége lesz rám. De azért jó éjszakát és jó szerencsét.

Az ajtó kinyílt, és újra bezáródott. Hontag a sötét utcán találta magát, szemben a világgal.

Ezen az éjszakán szinte érezni lehetett, hogy a háború ugrásra készen lapul meg az égbolt mélyén. A fellegek elúsztak, majd visszatértek, a csillagok milliói, akár az ellenséges repülő csészealjok, feltűntek a fellegek között, s mindez együtt járt azzal az érzéssel, hogy az ég rászakadhat a városra, és krétaporrá zúzza majd szét. A hold vörös fényben emelkedett fel. Különös éjszaka volt.

Montag a földalatti állomásról jött, zsebében a pénzzel; a bank egész éjszaka nyitva volt, robotpénztárosok álltak a közönség rendelkezésére. Járás közben hallgatta a fülében elhelyezett "tengeri kagyló" rádiót. "Egymillió embert mozgósítottunk. A háború kitör, gyors győzelmet aratunk..." De egy zenehullám gyorsan elsöpörte a híreket.

- Tízmillió embert mozgósítottak - suttogta Faber hangja a másik fülébe. - De csak egymilliót mondanak. Ez kevésbé zavarja az általános boldogságot.

- Faber?

- Igen.

- Én nem gondolkodom. Azt csinálom, mint mindig, amit mondanak nekem. Azt mondta: szerezzem meg a pénzt. Megszereztem. Ez nem az én gondolatom volt. Mikor megyek majd a magam feje után?

- Már az előbb is ezt tette, amikor megkérdezte, hogy mikor fog önállóan gondolkodni. De most higgyen nekem.

- Eddig is hittem valakinek.

- Igen, és látja, mire jutott vele. Egyelőre azonban behunyt szemmel kell engem követnie. Itt a kezem, kapaszkodjék bele.

- Nem akarom, hogy továbbra is más mondja meg, mit tegyek. Semmi értelme sincs annak, hogy csupán irányítót cseréljek.

- Maga már most is okos.

Montag úgy érezte, lába akaratától függetlenül hazafelé viszi a járdán.

- Beszéljen még!

- Szeretnék, ha felolvasnék valamit? Felolvasok magának, s a hallottakat nem fogja elfelejteni. Csak öt órát alszom éjjel. Ráérek... Így tehát majd, ha magának is úgy tetszik, éjjelente

olvasással fogom magát elaltatni. Azt mondják, az emberi emlékezet akkor is megőrzi a tudást, ha alszunk, s valaki közben a fülünkbe suttog.

- Igen.

- Megvan... - A lapizgatás hangja messze távolból, az egész városon, az egész éjszakán át füléig hatolt. - Jób könyve.

A hold magasan járt az égen. Montag szája alig észrevehetően mozgott menet közben.

Montag este kilenc órakor könnyű vacsoráját fogyasztotta, amikor megszólalt az ajtóban a bejelentő készülék, s Mildred úgy rohant ki a társalgóból, mintha vulkánkitörés elől menekülne. Az utcai ajtón Mrs. Phelps és Mrs. Bowles léptek be, s kezükben egy pohár Martinivel eltűntek a vulkán gyomrában. Montag abbahagyta az evést. Olyan volt ez a három asszony, mint valami óriási kristálycsillár, amely ezernyi harangjáték erősségével csilingelt. Montag látta megkövült mosolyukat, amint az a falon keresztül is átsüt, s a zenebonán keresztül is hallotta, hogy visítoznak egymással.

Montag egyszerre a társalgó ajtajánál találta magát. Az étel még a szájában volt.

- Istenien néztek ki!

- Te is, édesem!

- Remek a ruhád. Millie!

- Kitűnően áll!

- De te is nagyon elegáns vagy, drágám!

- Elegáns? Ugyan. Ebben a tavalyi rongyban?

Montag csak állt, és hallgatta őket.

- Türelem! - suttogta Faber.

- Nem szabadna itt lennem - suttogta Montag csaknem önmagának -, el kellett volna vinnem magához a pénzt.

- Holnap is jókor lesz. Csak óvatosan!

- Remek ez a műsor! - kiáltott Mildred. - Csodálatos!

Az egyik falon egy nő viháncolt, s egyidejűleg narancslevet ivott. Montag zaklatott fejében az járt: hogyan csinálhatja a kettőt egyszerre. A többi falon ugyanennek az asszonynak a röntgenképe jelenítette meg az üdítő ital útját, egészen a gyomráig. Aztán hirtelen a szoba egész terjedelmében rakétaútra indult a felhők közé, majd leereszkedett a zöldessárga tengerbe, ahol kék halak vörös és sárga halakat faltak fel. Egy perccel később rajzfilm következett, amelyen harsogó kacagásorkán közepette a Három Bohóc levagdosta egymás végtagjait. Két perc, s a szoba kiviharzott a városból az autóversenypályára, ahol az arénában sugárhajtású kocsik köröztek, vadul egymásnak rohantak, majd szétpattantak, és újra egymásnak rohantak. Montag holttesteket látott repülni a levegőben.

- Láttad ezt, Millie?

- Láttam, láttam!

Montag benyúlt a nappali falának üregébe, s lecsavarta a főkapcsolót. A képek elúsztak, mintha egy óriási kristály akváriumból, amelyben egy hisztérikus hal úszkált, kiengedték volna a vizet.

A három asszony lassan megfordult, s előbb leplezetlen haraggal, majd gyűlölettel nézett Montagra.

- Mit gondolnak, mikor tör ki a háború? - kérdezte. - Úgy veszem észre, a férjük nélkül jöttek ma este.

- Ó, ők jönnek és mennek, hol itt vannak, hol ott! - felelte Mrs. Phelps. - Pete-et tegnap behívták. A jövő héten már itthon is lesz. A hadseregnél mondták. Villámháború. Negyvennyolc óra múlva mindenki otthon lesz. Azt mondták a hadseregnél. Villámháború. Pete-et tegnap hívták be, s azt mondták: a jövő héten hazajön. Villám...

A három asszony nyugtalanul izgett-mozgott, s idegesen bámulták az üres, iszapszínű falat.

- Én nem izgulok - mondta Mrs. Phelps. - Izguljon Pete! - Felvihogott. - Az aggodalom a jó öreg Pete dolga! Én nem aggódom.

- Bizony - mondta Millie -, izguljon csak a jó öreg Pete.

- Azt mondják, mindig a más férje hal meg.

- Ezt én is hallottam. Nem ismertem soha olyan embert, aki háborúban halt volna meg. Meg lehet halni, ha valaki leesik egy épület tetejéről, mint Glória férje a múlt héten, de háborúban...? Soha.

- Háborúban nem lehet meghalni - mondta Mrs. Phelps. - Mindenesetre Pete és én mindig azt mondjuk: semmi könny, semmi bánat. Mindkettőnknek ez a harmadik házassága, és függetlenek vagyunk. Légy független: ezt szokták mondani. Ő azt mondja: ha meghalok, csak fel a fejjel, semmi sírás; menj férjhez újra, ne is gondoldj rám.

- Erről jut eszembe - mondta Mildred. - Nem láttatok tegnap este a falon az Ötperces Románcot? Egy asszonyról szólt, aki...

Montag nem szólt semmit, csak az asszonyok arcát nézte, úgy, ahogy valaha, gyerekkorában a szentek képét egy különös templomban, ahová belépett. A zománcozott arcok semmit sem mondtak neki, holott beszélt hozzájuk, és sokáig állt ott a templomban.

Megpróbálta elképzelni, hogy annak a vallásnak a híve, törte a fejét: miféle hit lehet, tudóre szívta a templom nyers tömjénszagát, furcsa porát, hogy onnan vérebe jutva hozzásegítse ahhoz, hogy megfejtse a porcelán szemű, rubinvörös ajkú, színes férfiak és nők titkát. Ám ez nem sikerült neki. Mintha egy olyan áruházba került volna, ahol az ő pénze nem érvényes, nem váltják be semmire. Nem sikerült hitet ébreszteni magában még azzal sem, amikor megérintette a fát, a vakolatot, az agyagot. Ugyanezt érezte most a saját társalgójában ezekkel az asszonyokkal, akik itt a szeme előtt a székekben tekerőztek, cigarettára gyújtottak, füstöt eregettek, napszíta hajukat simogatták, s úgy vizsgálták vérvörös körmeiket, mintha az ő szűrős tekintetétől tüzet fogtak volna. Hallgatásuk kísérteties volt. Előrehajoltak, amikor hallották, hogy Montag lenyeli az utolsó falatot. A férfi lázas lélegzését hallgatták. A három üres fal melyről eltűntek az álmok -, olyan volt, mint alvó óriások sápadt homloka. Montag úgy érezte, ha megérinti ezt a három rámeredő üres homlokot, finom, sós izzadság tapadna az ujjára. Az izzadság elvegyült a csenddel s a feszültséggel telített asszonyok kisugárzó, alig hallható remegésével. Minden pillanatban várható volt, hogy kiszakad belőlük egyetlen sercegő sziszegés - és felrobbannak.

Montag megszólalt:

- Beszéljünk!

Az asszonyok megrándultak, s reá meredtek.

- Hogy vannak a gyermekei, Mrs. Phelps? - kérdezte a férfi.

- De hiszen jól tudja: nincsenek gyermekeim. Az Isten szerelmére: egyetlen épeszű ember se akar ma gyereket! - mondta Mrs. Phelps mérgesen, bár maga sem tudta egészen pontosan, miért is dühös.

- Ezt nem mondanám - szólt közbe Mrs. Bowles.

- Én kétszer szültem császármetszéssel. Semmi értelme annyit kínlódni a gyerekért. A világnak persze szaporodnia kell, a fajt fenn kell tartani. Egyébként néha reánk hasonlítanak a gyerekek, s ez oly kedves. Két császármetszés megoldotta a problémát. Az orvosom azt mondta: nincs szükség császármetszésre, minden rendben van, elég széles a medencém. ...De én ragaszkodtam hozzá...

- Császármetszéssel vagy anélkül: a gyerekek tönkreteszik az embert. Nem vagy ésnél - mondta Mrs. Phelps.

- Én legnagyobbreszt intézetbe dugom a gyerekeket. Havonta három napra jönnek haza, és ez nem is olyan rossz. A társalgóba viszem őket, és felcsavarom a tévét. Mintha ruhát mosnék! Beindítom a gépet, és rácsapom a tetejét. - Mrs. Bowles kuncogott. - Tudom, legszívesebben belém rúgnának néha. Még szerencse, hogy vissza tudok rúgni.

Az asszonyok az oldalukat fogták neveltükben. Mildred egy ideig csendben ült, aztán látta, hogy Montag még mindig ott áll az ajtóban, hát tapsolni kezdett.

- Beszéljünk politikáról, hogy kedvében járjunk Guynak!

- Nagyon helyes - mondta Mrs. Bowles. - A legutóbbi választáson én is arra a jelöltre szavaztam, aki végül befutott. Szerintem Noble a legcsinosabb férfi, akiből valaha is elnök lett!

- És az ellenjelölt?

- Egy napon nem lehet őket említeni. Jelentéktelen kis ember volt, nem is borotválkozott rendszeren, még a haját sem fésülte meg.

- Érthetetlen, az ellenzék mért éppen őt jelölte? Nem lehet egy ilyen kis embert egy magas férfi ellen elindítani. Hozzá még motyogott is. A felét sem hallottam meg, amit mondott. Amit pedig meghallottam, azt nem értettem.

- Kövér is volt, és nagyon előnytelenül öltözködött. Nem csoda, ha Winston Noble elsőprő győzelmet aratott. Már a nevükön is múlt. Hasonlítsa csak össze a Winston Noble nevet Hubert Hoaggal, akkor már tudja is, mi lesz a választás eredménye.

- Az istenfáját! - kiáltotta Montag. - Ennyit tudnak Hoagról és Noble-ról?

- Mindketten megjelentek a tv-falon fél évvel ezelőtt. Hoag folyton az orrát piszkálta; borzasztóan idegesített.

- Miért, Mr. Montag - kérdezte Mrs. Phelps -, csak nem kívánja tőlünk, hogy egy ilyen emberre szavazzunk?

Mildred szeme villogott. - Menj már, Guy, és ne zavarj minket!

Montag elment, de egy perc múlva már ott volt megint, kezében egy könyvvel.

- Guy!

- Az Isten verje meg... az Isten verje meg... - Mi az a kezében? Könyv? Azt hittem, manapság a különleges kiképzést filmmel csinálják. - Mrs. Phelps pislogni kezdett. - Továbbképzzi magát tűzörségi elméletből?

- Pokolba az elmélettel! Ez verskötet.

- Montag - suttogás hallatszott.

- Hagyjon békén! - Montag úgy érezte, hogy a fejében minden zümmög, ordít és morajlik.

- Montag, várjon, ne...

- Nem hallotta őket? Ezeket a szörnyeket, ahogyan szörnyekről beszéltek? Ahogyan emberekről, tulajdon gyermekeikről, férjükről, a háborúról csacsogtak? Az Isten verje meg, itt állok, és nem hiszek a saját fülemnek!

- Egy szót sem szóltam semmiféle háborúról, vegye tudomásul! - mondta Mrs. Phelps.

- Ami a költészetet illeti, én szívből utálok! - kiáltotta Mrs. Bowles.

- Hallott-e már életében verset?

- Montag! - Faber hangja a fülét hasogatta. Mindent tönkretesz. Fogja be a száját, maga hülye! A három nő felállt.

Üljenek le!

Leültek.

- Én hazamegyek...! - csicseregte Mrs. Bowles.

- Montag, Montag, az Isten szerelmére, mit csinál?

- Miért nem olvas fel egy verset abból a kis könyvből? Azt hiszem roppant érdekes lesz!

- Ez nem lenne helyes - siránkozott Mrs. Bowles. - Ezt nem tehetjük meg!

- Nézz csak Mr. Montagra: annyira szeretné! Tudom, hogy szeretné! S ha szépen meghallgatjuk, akkor Mr. Montag boldog lesz, és aztán talán majd szórakozhatunk tovább.

Mrs. Phelps idegesen nézett az őket körülzáró falak ürességére.

- Jól van, Montag, csak folytassa; én megszakítom magával a kapcsolatot, s elhagyom magát. Mire jó ez, mit akar ezzel bizonyítani?!

- Jól rájuk ijesztek, attól talán észre térnek!

Mildred a levegőbe bámult.

- Kihez beszélsz most, Guy?

Ezüst tű fúródott agyába.

- Ide figyeljen, Montag! Egyetlen kiút van: hitesse el velük, hogy csak tréfál, csak színlelte a haragot. Aztán sétáljon oda a szemétegetőhöz, és dobja bele a könyvet!

Mildred szemmel láthatóan ugyanazt várta tőle. Reszkető hangon szólalt meg:

- Tudjátok, drágáim, a tűzőröknek évente egyszer szabad hazahozni egy régi időkből megmaradt könyvet. Azért, hogy megmutassák a családjuknak, milyen ostobaságok voltak bennük, és hogy az ilyesmi hogy felidegesíti, felzaklatja az embert. Guy azzal akar minket meglepni ma este, hogy felolvasson valamit a könyvből. Meg fogja mutatni, milyen összevisszaságok vannak benne, hogy ezentúl a mi kis fejünkben meg se forduljon a gondolat, hogy ilyen szeméttel foglalkozzunk. Ugye, így van, drágám?

Montag öklébe szorította a könyvet.

- Mondja, hogy igen!

Montag szája úgy mozgott, mint Faberé:

- Igen.

Mildred nevetve a könyvhöz kapott.

- Na, nézzük csak, melyiket? Ezt? Nem, inkább a másikat. Azt a vicceset, amit már olvastál délben! Édeseim, egy szót se fogtok megérteni belőle! Tiszta trallala az egész. Kezdd el ezen az oldalon, Guy, drágám!

A férfi arra az oldalra nézett, ahol a könyv kinyílt. Fülében halk légyzümmögést hallott.

- Olvassa!

- Mi is a címe, drágám?

- Doveri part. - A szája megdermedt.

- Szépen, érthetően, lassan olvasd.

Pokoli meleg volt a szobában. Montag úgy érezte, lángban ég, s azt is, hogy megfagy. Az asszonyok kopár sivatag közepén ültek három székben, ő is ott állt, ott lebegett; arra várt, hogy Mrs. Phelps megigazítsa ruháját, s hogy Mrs. Bowles elvegye kezét a hajáról. Aztán halkán, akadozva olvasni kezdett; ahogy sorról sorra haladt, hangja egyre erőteljesebbé vált. Szava a sivatagon keresztül elérte a falat, s betöltötte a három ülő asszony körül tátongó forró ürességet.

... A hűség tengere

tetőzött egykor éppen így; a part

mint borító fényes öv vonala ing;

de nem hallok arra mást,

csak messzeségbe bágyadó morajt,

amelyet űz az éj szele

a partszegélyről lefele,

a világ vad, csupasz kavicsain.

A három asszony alatt megreccsent a szék. Montag befejezte:

Legyünk, szívem, hűségesek

egymáshoz, mert e torz világ,

melyet szemünk álommal szöve lát,

bár tarka, friss és élveteg,

ma fényt, szerelmet, örömet nem ont,

se biztonságot, békét, bajra írt;

s mi csúf mezőn nyögünk homályban itt,

mert riadókkal hajszol, űz a front,

ahol az ostobák hada éjente összeront.

Mrs. Phelps sírt.

A másik kettő ott a sivatagban csak bámulta, hogyan zokog egyre hangosabban, hogyan torzul el az arca. Ott ültek, nézték, de hozzáérni nem mertek. Megijesztette őket a szokatlan látvány, hogy barátnőjük mennyire kijött a sodrából. Egyre féktelenebbül zokogott. Maga Montag is elképedt és megrendült.

- No, igazán... - szólalt meg Mildred. - Nincs semmi baj, Clara! Hagyd már abba! Mi a baj, Clara?

- Én... én nem is tudtam - zokogott Mrs. Phelps -, nem tudtam... nem tudtam...

Mrs. Bowles felállt, és Montagra meredt:

- Látja? Tudtam, hogy ez lesz belőle, de végig akartam csinálni ezt a komédiát! Tudtam, hogy ez következik. Tudtam, hogy ez lesz a vége! A költészet öl, butít, nyomorba dönt! Most aztán a saját szememmel láthattam. Maga, Montag, egy utálatos alak!... Igazán utálatos.

Faber megszólalt:

- Most...

Montag alvajáróként fordult meg, odament a falhoz, s a könyvet a sárgaréz kürtön át bedobta a várakozó lángok martalékául.

- Csupa szó, szó, ostoba szó, és szörnyű fájdalmat okoz - mondta Mrs. Bowles. - Miért akarunk embertársainknak fájdalmat okozni? Nincs elég baj a világban? Minek még ezzel a butasággal is kínozni az embereket?

- Clara, Clara - kérlelte Mildred Mrs. Phelpsét, és megfogta a karját. - Hagyd már abba, fel a fejjel, nézzük tovább a műsort! Rajta! Nevezzünk! Legyünk boldogok! Na, ne sírj! Meglátod, milyen jól fogunk mulatni!

- Azt már nem - mondta Mrs. Bowles. - Én már itt sem vagyok. Ha meglátogatsz, nálam nézed a műsort, nagyon örülök majd neked. De én soha életemben be nem teszem többé a lábamat ebbe a bolondokházába!

- Menjen csak haza - szólott Montag, Mrs. Bowleson pihentetve nyugodt tekintetét. - Menjen haza, gondoljon az első férjére, akitől elvált, a másodikra, aki lezuhant egy lökhajtásos repülőgéppel, a harmadikra, aki főbe lőtte magát. Menjen haza, és gondoljon a tizenkét abortuszára, meg a nyavalyás császármetszéseire, és a gyerekeire, akik utálják. Menjen haza, gondoljon arra, hogyan történt mindez, s arra is, mit tett annak érdekében, hogy megelőzze. Takarodjék... takarodjék - üvöltötte -, mielőtt kirúgom az ajtón!

Ajtók csapódtak, üres lett a ház. Montag egyedül állt a dermesztő nappaliban. A falaknak olyan színe volt, mint a piszkos hó.

A fürdőszobában folyt a víz. Hallotta, ahogy Mildred markába önti az altatótablettákat.

- Montag, maga örült! Istenem, micsoda idióta!

- Fogja be a száját! - Kivette a zöld golyót a füléből, és zsebre vágta.

A készülék halkán zizegett: -... örült... örült... idióta...!

Beleturkált a ventilátor üregébe, s megtalálta a könyveket úgy, ahogyan Mildred összedobálta. Néhány hiányzott, és Montag tudta, hogy Mildred a maga lassú módján hozzákezdett ahhoz, hogy a dinamitot darabonként eltüntesse. De most nem haragudott, csak kimerült volt és zavarodott. Kivitte a könyveket a hátsó udvarba, s a bokrok közé rejtette őket, közel a sövényhez. Csak ma éjszakára - gondolta -, arra az esetre, ha kedve támadna elégetni még egynéhányat.

Visszament a házba.

- Mildred! - kiáltotta a sötét hálószoba küszöbén. Nem kapott választ.

Kint, amikor munkába menet átvágott a gyepen, azon igyekezett, hogy ne vegye észre: milyen sötét és elhagyatott Clarisse MacClellanék háza...

A város felé vezető úton annyira egyedül érezte magát szörnyű ballépésével, hogy szükségét érezte annak a különös melegségnek és jósnak, amelyet az ismerős és gyengéd hang közvetített az éjszakában. Néhány rövid óra után úgy tűnt, mintha világéletében ismerte volna Fabert. Most már tudta: két ember lakik benne. Elsősorban is Montag, aki nem tudott semmit,

még azt sem, hogy milyen ostoba, csupán gyanította. De tudta, hogy ő az öregember is, aki beszél hozzá, míg a vonat egyetlen hosszú, betegesen ziháló ütemre az alvó város egyik végéből a másikba szívódik. Az elkövetkező napokon és éjszakákon akár holdtalanok lesznek, akár ragyogó hold kel fel az égen - az öregember beszélni fog, beszélni, cseppenként, pelyhenként, szemenként megtölti agyát szóval, míg végül - hiszen ezt is megígérte neki az öregember - túl nem csordul, s akkor ő nem lesz többé Montag, hanem Montag és Faber egy személyben: tűz és víz. Aztán egy nap, miután az elemek így csendben összekeveredtek, megerjedtek benne: akkor nem lesz sem tűz, sem víz. csak kiforrott bor. Két különböző és ellentétes anyagból egy harmadik. Egy napon pedig visszanez majd a régi, ostoba fajankóra, s tudni fogja: ez ő volt. Már most érezte, hogy hosszú út kezdetén áll, vakációra indul, eltávolodik régi énjétől.

Jó volt a bogár zümmögését hallgatni, az álmos szúnyogdöngést, az öregember finoman kimunkált hangjának mormogását, ahogyan előbb korholta, majd vigasztalta, miközben a késő éji órán a gőzölgő, föld alatti aknából kifelé jövet a tűzörség felé tartott:

- Egy kis belátást, Montag, szánalmat! Ne legyen türelmetlen! Nemrég még maga is olyan volt. mint ezek. Szentül hiszik, hogy ez így megy a világ végezetéig - pedig nem tart örökké! Nem tudják, hogy óriási, lángoló meteoron laknak, amely ugyan ma még ragyogóan ég, de egy napon aztán felrobban. Ők csak a lángot látják, a ragyogó tüzet. Úgy, ahogy nemrég még maga is látta.

- Montag, az ilyen öreg embernek, aki reszketve ül otthon, és ápolgatja csontjait, amelyek törékenyek, akár a pörkölt mogyoró héja, nincs joga másokat bírálni! De maga már induláskor csaknem tönkretett mindent. Figyeljen! Ne feledje: magával vagyok. Megértem azt, ami történt. Be kell ismernem: vak dühe új erőt öntött belém. Istenem, mily fiatalnak éreztem magam! De most azt szeretném, ha maga érezné öregnek magát. Szeretnék ma éjszaka a gyávaságomból egy kicsit magába csöpögtetni. Az elkövetkezendő néhány órában, mikor újra találkozok Beatty kapitánnyal, legyen óvatos, hagyja, hogy én szóljak hozzá maga helyett. Bízsa rám a helyzet felmérését. Túlélni - ez a célunk. Feledje azokat a szegény, ostoba asszonyokat...

- Azt hiszem, boldogtalanabbá tettem őket, mint amilyenek évek óta voltak - mondta Montag. Megindított, amikor Mrs. Phelpsét sírni láttam. Talán igazuk van. Talán az a legjobb, ha nem nézünk szembe a dolgokkal, hanem a szórakozást hajszoljuk. Nem tudom. Bűnösnek érzem magam.

- Nem szabad bűnösnek éreznie magát! Ha nem lenne háború, ha béke uralkodna a földtekén, azt mondanám, helyes: szórakozzanak. Montag, magának nem szabad többé beérnie azzal, hogy csak tűzör. Nincs minden rendben a világon.

Montagot előntötte a veríték. - Hall engem, Montag?

- A lábam... - szólt Montag. - Nem tudom megmozdítani! Átkozottul ostobán érzem magam! A lábam nem akar moccani.

- Figyeljen. Ne izgassa magát... - mondta az öregember szelíden. - Értem én ezt. Attól fél, hogy hibákat követ el. Ne féljen. A hibák gyümölcsözőek is lehetnek. Fiatal koromban én is gyanútlanul mindent az emberek szemébe vágtam. Ütöttek is érte eleget. Az idők során, mire negyvenéves lettem, élesebb lett a fegyverem. Ha elrejtí tudatlanságát, nem ütnek a fejére. De nem is tanul semmit. Na, szedje a lábát, hogy eljusson a tűzörségre. Ikrek vagyunk, soha többé nem válunk el. Nem vagyunk két elszigetelt társalgóban, elválasztva egymástól. Ha segítségre lesz szüksége, amikor Beatty elkezd kíváncsiskodni, itt vagyok a dobhártyájában, és mindent hallok.

Montag úgy érezte, hogy először a jobb, majd a bal lába mozdul meg.

- Öregember - mondotta -, maradj velem!

A Kutya nem volt a helyén. Ólja üresen tátongott. A tűzörség falaiból csend áradt, a narancssárga szalamandra petróleummal telt gyomorral szendergett, a lángvetők lapultak.

Montag behatolt a csendbe, megérintette a sárgaréz rudat, felhúzódkodott a sötétben. Miközben vissza-visszanézett az üres ólra, szívverése is elállt egy-egy percre. Faber eközben úgy aludt fülében, akár egy szunnyadó, színtelen lepke.

Beatty ott állt a kijáratú akna nyílásánál, várta őt, de háttal feléje, mintha nem is várná.

- Na - szólt a kártyázókhöz -, itt jön egy fura bogár, akit a világ minden nyelvén bolondnak neveznek.

Tenyérével felfelé fordított kezét odatartotta, mintha alamizsnát kérne. Montag beletette a könyvet, Beatty a címét sem nézte meg, úgy hajította a szemétkosárba, s rágyújtott egy cigarettára.

- Nincs nagyobb bolond a félműveltnél! Isten hozta, Montag. Remélem, velünk marad, láza elmúlt, túl van a betegségen. Nem ülne le egy játszma pókerre?

Leült. Osztottak. Montag kiolvashatta Beatty tekintetéből, hogy kezét bűnösnek tartják. A rossz lelkiismeret hatására ujjai, mint a kalickába zárt mókusok, ide-oda ugráltak, kapkodtak, s Beatty alkoholfényű tekintete elől élettelenül zsebekbe rejtőztek. Montag úgy érezte, ha Beatty csak rálehelne - elszáradna a keze, lehullana, és soha többé nem lehetne életre kelteni. Elfeledve, eltemetve nyugodna kabátujjában, míg csak ő is utána nem hal. Ez a kéz saját elgondolása alapján cselekszik, nem tartozik őhozzá. A két kézbe költözött Montag lelkiismerete, ennek megnyilvánulásaként kaptak a könyvek után; és szöktek meg Jóbbal és Ruthtal és Willy Shakespeare-rel. Most, a tűzőrségen úgy tűnt: vér borítja a kezét.

Montag egy félóra során kétszer állt fel a játszmatól, kiment kezét mosni, s amikor visszajött, az asztal alá rejtette.

- Mutassa csak a kezét - nevetett Beatty -, nem azért, hisz érti, mintha nem bíznánk magában, de... valamennyien nevettek.

- Nos - mondta Beatty -, a válságon túl vagyunk, minden rendben; az elveszett bárány visszatért az akolba. Mindenki tévedett egyszer; mi is fennen hangoztattuk: az igazság igazság marad az idők végezetéig. Sohasem magányos, kit nemes gondolatok kísérnek, ezt mondtuk mi is magunkban. "A felismerés édes éték", mondotta Sir Philip Sidney. Másrészt azonban: "Hol legsűrűbb a szavak levéltakarója, kevés gyümölcs kerül ki alóla", mondotta Alexandre Pope. Mi a véleménye erről?

- Nem tudom.

- Óvatosan - suttogta Faber a messze, másik világból.

- Avagy erről: "A kis-tudás veszélyes, hosszan idd, Vagy ne is idd Múzsák forrásait: Kortyolgatástól kótyagos leszel, De húzd meg jól, s kijózanít e szer." - Pope. Ugyanaz az esszé. Ehhez mit szól?

Montag ajkába harapott.

- Elmondom - szólt Beatty, miközben kártyáira nevetett. - Kezdetben berúg. Elolvas néhány sort, s máris a fellegekben érzi magát. Piff-puff, és máris kész arra, hogy felrobbantsa a világot, fejeket törjön be, asszonyokat és gyerekeket kaszaboljon le, leromboljon minden tekintélyt. Én tudom, mert magam is keresztülmentem mindezen.

- Már jól érzem magam - szólt Montag idegesen.

- Ne piruljon. Higgycs el, nem akarom magát ugratni. Tudja, néhány órával ezelőtt álmodtam valamit. Kissé elszunnyadtam, s álmomban mi ketten dühödt vitát folytattunk a könyvekről. Maga szenvedélyesen idézetekkel vagdalkozott. Én nyugodtan elhárítottam minden dőfést. "Hatalom" - mondtam én. Mire maga Dr. Johnsont idézte: "A tudás minden hatalom fölött áll." Én így szóltam: "Helyes", de Dr. Johnson azt is mondta, kedves fiam: "Nem bölcs az, aki otthagya egy bizonyosságot egy bizonytalanság kedvéért."

- Ne hallgassa! - suttogta Faber. - Össze akarja zavarni. Kisiklik a markából, mint egy angolna. Vigyázzon!

Beatty kuncogott.

- S maga azt idézte: "Az igazság napfényre kerül, a gyilkosságot nem lehet sokáig eltitkolni." Én erre kedélyesen így válaszoltam: "Hiszen egyebet se tesz, csak a lováról beszél", és: "Az ördög néha Szentírást idéz." Maga azt ordítottan "Kopott, bölcs szentre fittyet hány e kor: Aranyhímet tisztel, ha mégolyan botor!" Én csendesen suttoztam: "Sok tiltakozás megöli az igazság méltóságát." Maga erre azt ordította: "A gyilkos láttán vérezni kezd a holttest!" Én a vállára veregetve így szóltam: "Hát nem találtam magánál helyeslésre?" Maga így üvöltött: "A tudás hatalom!" és "Egy törpe, óriás hátán, az, aki kettőjük közül messzebb lát!" Én pedig kivételes higgadsággal summáztam a magam álláspontját ezzel a Valéry-idézettel: "A metaforát összetéveszteni a bizonyítékkal, a szóáradatot az alapigazságok forrásával, önmagunkat pedig a bölcsesség netovábbjával - velünk született ostobaság."

Montag fejében örvény támadt. Úgy érezte, mintha kegyetlenül végigverték volna a fejét, szemét, orrát, állát, vállát, lehanyatló karját. Ordítani szeretett volna: "Fogja be a száját, összekavarja a dolgokat, hagyja abba!" Beatty kedveskedő mozdulattal fogta meg a csuklóját.

- Jóisten, micsoda pulzus! Felizgattam, Montag? Úgy ver az ütőere, akár a vészharang. Ne mondjam tovább? Milyen rémült a tekintete! Szuahéli, hindi, angol irodalom... valamennyiben jártas vagyok. Jólesik az ilyen kis néma beszélgetés néha, igaz?

- Tartson ki, Montag - zümmögött a hang Montag fülében -, hiszen csak iszapot kever fel.

- Bolondul megijedt - mondotta Beatty -, mert én halálra rémítettem, hogy éppen azokból a könyvekből idéztem, amelyekbe maga belelapozott, hogy minden állításukat, minden pontjukat megcáfoljam. Micsoda árulókká válhatnak a könyvek! Azt hiszi, támogatják, holott maga ellen fordulnak. Más is felhasználhatja őket, s akkor maga elvész a mocsár közepén, főnevek, igék, jelzők fortyogó iszapjában. Álmom végén megérkeztem a szalamandrámval, s megkérdeztem magától: - Egy irányba tartunk? - Mire maga beült mellém, és visszahajtottunk a tűzörségre. Üdvözítő csend volt, minden feloldódott a békében. - Beatty eleresztette Montag csuklóját. A férfi keze ernyedten hullott az asztalra. - Minden jó, ha vége jó.

Csend. Montag úgy ült, mintha kővé dermedt volna. A koponyájára sújtó utolsó kalapácsütés visszhangja lassan elhalt abban a fekete pincében, ahol Faber csak arra várt, hogy minden elcsendesedjék. S mikor a felvert por leülepedett Montag lelkében, Faber csendesen megszólalt:

- Rendben van. Elmondotta a magáét. Meg kellett hallgatnia. Én is elmondom majd az elkövetkezendő néhány órában a magamét. És azt is meg fogja hallgatni. Aztán majd eldöntheti: erre vagy amarra. De azt akarom: maga döntsön, ne én vagy a kapitány. Azt azonban ne feledje, hogy a kapitány az igazság és szabadság legveszélyesebb ellenségeihez tartozik; a többség megbízható, mozdulatlan csordájához. Ó, Istenem, a többség szörnyű zsarnoksága! Szóval most ki-ki megpendítette lantját, s maga dönti el, melyikünk zenéjét hallgatja szívesebben.

Montag kinyitotta száját, hogy válaszoljon Fabernek. Nem volt egyedül, hát ez szarvas hiba lett volna, de szerencséjére megkondult a vészharang. A mennyezeten megszólalt a riadó éneklő hangja. Ketyegés hallatszott a szobában, miközben a riadót jelentő távirógép legépelte a címet. Beatty kapitány rózsaszínű kezében tartotta a kártyákat, míg eltűzött lassúsággal oda sétált a géphez, s mikor a jelentés befejeződött, kitépte a címet. Hanyagul ránézett, és zsebre dugta, majd visszajött, s leült. A többiek ránéztek.

- Van még negyven másodperc, hogy megkopasszam magukat - mondta vidáman Beatty.

Montag letette a kártyáit.

- Fáradt, Montag? Kilép a játszmából?

- Ki.

- Csakugyan. Most jut eszembe: később is befejezhetjük ezt a játszmát. Borítsák le a kártyáikat, és jegyezzék meg, hol tartunk. Aztán megkettőzzük a tétet.

Beatty újra felállt.

- Valami baja van, Montag? Nem szeretném, ha megint belázasodna...

- Mindjárt jobban leszek.

- Nagyszerűen fogja magát érezni. Ez egy különleges eset. No, indulás! Ugorjon.

A levegőbe ugorva úgy ragadták meg a sárgaréz rudat, mintha az volna az utolsó biztos pont az alattuk tornyosuló hullámok fölött; s mintha a sárgaréz rúd legnagyobb réműletükre lecsúsztatná őket a sötétbe, a hörgő, ziháló, gázfelhőket eregető, falánk sárkány gyomrába.

- Hajrá!

Bömbölve, szirénázva fordultak be a sarkon. Kerékcsikorgás; az abroncs sivítva súrolta az úttestet. A frissen tankolt petróleum vadul lötyögött a sárgaréz tankban, akár a lé egy óriás gyomrában. Montag ujjai lecsúsztak az ezüst karfáról, s a hideg levegőt markolták. Haját hátrafelé fújta a szél, s sziszegve hatolt be fogai közé. A nőkre gondolt, a társalgóban, a semmiháziakra, akiknek a belsejét neon szél szikkasztotta ki, s az istenverte, ostoba felolvasásra. Éppolyan értelmetlen örültség volt ez, mint tüzet oltani vízpisztollyal. Az egyik fajta dühöt másik váltotta fel. Az egyik harag helyébe másik lépett. Mikor csillapul már a tébolya, mikor lesz nyugodt, egészen nyugodt?

- Erre megyünk!

Montag felpillantott. Beatty sohasem vezetett; de ma éjszaka mégis ő ült a volánnál. Vad iramban fordult be az utcasarkokon, előrehajolt a magas sofőrülésen. Nehéz, fekete esőköpenye úgy lebegett, mintha egy nagy fekete denevér repült volna a szélesebb szárnyán a gép, a sárgaréz számok felett.

- Ez az út vezet a boldogsághoz, Montag!

Beatty vörös arca halványan foszforeszkált a sötétben. Vadul vigyorgott.

- Itt vagyunk!

A szalamandra nagy robajjal megállt, az emberek nehézkesen ugráltak le róla. Montag állt, s égő szemmel a hideg, fénylő karfára meredt. Ujjai szorosra kulcsolódtak a fémrúdon.

“Nem tudom megtenni - gondolta. - Hogyan kezdhethék az új feladathoz, hogyan foghatok hozzá a gyűjtögetáshoz? Nem tudok bemenni ebbe a házba.”

Beatty még a vad vágatás széláramában állt Montag mögött.

- Minden rendben, Montag?

Az emberek esetlen csizmájukban úgy botladoztak, akár a nyomorékok, olyan hangtalanul, akár a pókok. Végül Montag felemelte a tekintetét, és megfordult. Beatty az arcát kémlelte.

- Akar valamit mondani, Montag?

- De hiszen az az én házam! - szólt Montag vontatottan.

Harmadik rész

Sárga láng

A házakban kigyúlt a fény, a készülő látványosság jeleire kinyíltak a kapuk. Montag és Beatty a házra meredtek; a porondra, ahol nemsokára fáklyákkal fognak bűvészkedni, s tüzet okádni - az egyik nyugodt meglepéssel, a másik hitetlenül.

- No - mondta Beatty -, hát most maga is kifogta. A kis Montag fel akart repülni a naphoz, s most, hogy megégette szárnyacskáit, azon töpreng: hogy történt ez. Nem figyelmeztettem eléggé, mikor körülszaglásztattam a házat a Kutyaival?

Montag arca merev és kifejezéstelen volt; feje mintha kőből volna, önkéntelenül a vidám virágszegéllyel kerített sötét szomszéd ház felé fordult: Beatty felhorkant:

- Csak nem annak a lánynak a sületlenségei vették el az eszét? Virágok, pillangók, falevelek, naplemente: a kartotékjában mind benne van. Akármi legyen, ha nem találtam el! Csak a maga beteg tekintetét kell látni! Virág és holdfény! Micsoda giccs! Kinek használ az ilyesmi? Montag a kocsni lökhárítóján ült. Fejét félarasznyira előbb bal, majd jobb felé fordította.

Balra... jobbra... balra... jobbra... balra...

- Csak nyitva tartotta a szemét, de senkit sem bántott. Egyszerűen békén hagyta az embereket.

- Békén? Ugyan! Behálózta magát! Afféle nyavalyás jótét lélek volt, akik egyetlen tudományukkal. ijedt, szenteskedő hallgatásukkal mindenkit rákényszerítenek arra, hogy bűnösnek érezze magát! Az Isten verné meg valamennyit; mint éjféltkor a telehold, megizzasztják az embert még álmában is!

A kapu kinyílt. Mildred futva jött le a lépcsőn. Keze egy alvajáró merevségével szorongatta bőröndjét. Egy bogárhátú taxi suhant a járdához.

- Mildred!

Merev test, fehérre púderezett arc, festetlen, hullaszínű ajak. Futott.

- Mildred, csak nem te jelentettél fel!

Az asszony a várakozó autóra lökte táskáját, majd beszállt. Ott ült és motyogott:

- Szegény családom, szegény, szegény családom, mindennek vége, most már mindennek vége... Beatty megragadta Montag vállát, miközben a taxi óránként hetven mérföldes sebességgel eltűnt az utca végén.

Csörömpölés, mintha egy üvegből, kristályból, tükörből felépített álom hullt volna darabjaira. Egy újabb, megmagyarázhatatlan forgószeél hatására Montag megperdült a sarka körül, meglátta Stonemant és Blacket, akik csákányukat forgatva szétverték az ablaküvegeket, hogy keresztuzatot támasszanak.

A halálfejes pillangó nekirepült a hideg, fekete lámpaernyőnek.

- Montag, itt Faber. Hall engem? Mi történik?

- Ez aztán a meglepetés - mondotta Beatty. Manapság mindenki halálos biztonsággal tudja, hogy vele nem történhetik semmi. Mások meghalnak, ő él. Nincs következmény, nincs felelősség. De persze van. No de ne beszéljünk erről. Amikor a következmények megmarkolják az embert, akkor már késő, igaz, Montag?

- Nem tud elmenekülni, elfutni, Montag? - kérdezte Faber.

Montag elindult, de nem érezte sem a betont, sem a hűvös, nedves éjszakai gyepet a lába alatt. Beatty mellette felcsattantotta az öngyújtóját, kis narancsszínű fénye maga felé fordította Montag megigézett tekintetét.

- Miért tartjuk elragadónak a tüzet, gyerekfejjel, férfikorban, mindig? Mi vonz hozzá? - Beatty kioltotta, majd újra meggyújtotta a lángot. - Az örökmozgás, amit az ember hiába akar feltalálni. Mi a tűz? Rejtély. A tudósok súrlódásról, molekulákról halandzsáztak. Mélyebb

valóját azonban nem tudták megfejteni. Igazi szépsége abban rejlik, hogy megsemmisíti a felelősséget és a következményeket. Ha egy probléma terhessé válik - tűzbe vele! Maga, Montag, az én vállamra nehezedő teher. De a tűz leveszi róla. Tiszta, gyors, biztos, nem marad vissza utána olyasmi, ami később elrothadhat. Antibiotikus, esztétikus, praktikus.

Montag a házra meredt, amely ebben az éjszakai órában oly idegennek tűnt. A szomszédban hangok mormoltak. A borítékukból kitépett, hattyútollként szétszóró könyvek a padlón - merő ostobaság, nem érdemes vele törődni, hiszen nem más, mint megannyi fekete betű, sárga papírlap, gyűrött fedél.

Persze Mildred... biztos figyelte, hogyan rejti el a könyveket a kertben, s visszahozta őket... Mildred... Mildred...

- Azt akarom, Montag, hogy ezt a munkát egyedül végezze el. Nem petróleummal, öngyújtóval, darabonként! Lángszórával! A maga portája: maga szedje rendbe!

- Montag, nem tud elfutni, eltűnni?

- Nem! - kiáltotta kétségbeesetten Montag. A Kutya... a Kutya!

Faber is hallotta, de Beatty is, aki azt gondolta, hozzá szólt.

- Igen, a Kutya itt van valahol a közelben; így tehát ne csináljon semmi ostobaságot... Kész?

Montag felkattintotta a lángszóró biztosító zárját.

- Kész.

- Tűz!

Tűzfolyam szökött ki a készülékből, ormányával a falig taszítva a könyveket. Montag belépett a hálószobába, kétszer tüzelt. A kettős ágy sístergő suttogással lángolt fel, több melegséggel, szenvedéllyel, nagyobb fényt árasztva, mint amennyit valaha is tartalmazhatott. Felgyújtotta a hálószoba falait, a toalettasztalkót. A székeket, az asztalt; az ebédlőben az ezüstöt és a plasztik csészéket. Mindent, ami arra vallott, hogy ő itt élt ebben az üres házban egy idegen asszonnyal, aki holnapra elfelejti őt; aki elment, s félig már el is felejtette, míg a "tengeri kagyló" folytonos zümmögésére rohangál a városban egyedül. Mint régen - most is gyönyörűség volt égetni. Úgy érezte: ő maga is része lesz a tűznek, a mindenbe belekapó, tépő, szakító lángoknak, és megsemmisíti az egész értelmetlenséget. Ha nincs megoldás, nos, akkor probléma se legyen! A tűz mindenre orvosság!

- A könyvek, Montag!

A könyvek felszökelltek, táncra perdültek, akár a megperzselt madarak, tolluk vörössárga lánggal égett.

Aztán a társalgó következett, ahol az otromba szörnyetegek aludtak hamvas gondolataikkal, hófehér álmaikkal. Mind a három falra külön-külön tüzelt. A vákuumba sívítva tört be a levegő. Az ürességben ez az üres sívítás, mint értelmetlen sikoltás visszhangzott. "Mi is ez az úr - gondolta magában -, amelyben a semmi lejátszódik?" De hiába akart gondolkodni. Visszatartotta lélegzetét, hogy a légüresség ne hatoljon a tüdejébe. Elszakította magát a szörnyű ürességtől, hátralépett, s megajándékozta az egész szobát egy hatalmas, gyönyörű sárga tűzvirággal. A mindent beborító tűzbiztos plasztik huzaton hatalmas hasadék tátongott, s a ház megremegett a lángok ölelésében.

- Amint befejezte - szólalt meg Beatty a háta mögött -, letartóztatom.

A ház vörös szén s fekete hamuvá vált. A rózsaszínű és szürke hamvak leülepedtek, a füst zászlóként lengett, hullámozott az égen. Hajnali három óra harminc perc. A szomszédok visszahúzódtak házukba. A nagy cirkuszi sátor behullt a szén- és kötőmelékbe. Az előadás véget ért.

Montag ott állt, erőtlen kezében a lángszóróvas. Hónalján izzadságfolt terjedt szét, arcát ellepte a korom. A többi tűz a háta mögött állt a sötétben; arcukat halványan világította meg a ház izzó alapzata.

Montag kétszer is megpróbálta, amíg vére össze tudta szedni gondolatait.

- A feleségem jelentette?

Beatty bólintott.

- A barátnői már korábban megszólaltatták a vészcsengőt, de azt még elengedtem a fülem mellett! Így vagy úgy: mindenképpen horogra került volna. óriási ostobaság volt csak úgy könnyelműen. minden megfontolás nélkül verseket felolvasni. Istenverte, hülye, sznob dolog volt. Adj az embernek egy pár verssort, s azt hiszi: ő a teremtés koronája. Azt hiszi: könyveivel száraz lábbal át tud kelni a tengeren. Pedig a világ egészen jól megvan nélkük. Nézze csak, hová juttatták magát: az iszap a szájáig ér, s ha én a kisujjammal megpiszkálom az iszapot... maga belefulladás.

Montag moccanni sem tudott. A tűzvész nyomában földrengés támadt, s a föld színével tette egyenlővé a házát. Mildredet is eltemette, meg az ő egész életét - de még mindig nem tudott moccanni. A föld tovább remegett, rázkódott, reszketett benne, s ő ott állt, miközben a fáradság, ijedtség és gyalázat roppant terhe alatt megroggyant a térde. Védtelenül tűrte Beatty csapásait.

- Montag, maga idióta, maga átkozott bolond... mondja meg őszintén, miért tette ezt?

Montag nem hallotta; távol járt, eltűnt gondolataival együtt, ott hagyta pernyével lepelt testét, amely itt imbolyog a többi őrjöngő bolond között.

- Tűnjön el, Montag - szólalt meg Faber. Montag felfigyelt.

Beatty akkorát ütött a fejére, hogy hanyatt esett. A zöld golyó, Faber suttogása, a járdára esett. Beatty vigyorogva felkapta füléhez tartotta a golyót, majd beledugta.

Montag hallotta, amint a távolból egy hang szólítja:

- Mi történt, Montag?

Beatty kikapcsolta a zöld golyót, és zsebébe süllyesztette.

- Többről van szó, mint sejtettem. Fel is tűnt, hogy milyen ferdén tartja a fejét. Először azt hittem: "tengeri kagyló"-ja van. Kinyomozzuk, és elkapjuk a barátját.

- Nem! - mondotta Montag.

Visszakattintotta a lángszóró biztonsági zárát. Beatty azon nyomban Montag ujjára nézett; szeme kitágult. Montag látta a szemében a meglepetés felvillanását; maga is lenézett a kezeire - vajon mit csinálnak megint? Később nem tudta eldönteni, amikor visszagondolt minderre, vajon kezei adták meg a végső lökést a gyilkossághoz, avagy az, ahogyan Beatty a kezére nézett. A görgeteg utolsó moraja elhalt a fülében, s nem jutott el tudatáig.

Beatty legbűbájosabb mosolyával mondotta:

- Ez is egy módja annak, hogy hallgatóságot szerezzünk: Rá kell fogni a revolvert valakire, és kényszeríteni, hogy meghallgassa. No, ki vele! Ezúttal mi lesz a műsor? Mért nem köpi az arcomba, maga istenverte, kétbalkezes marha, a Brutus szavait! "Fenyegetésed nem rémít, Cassius; Mert oly erősen fegyverzett vagyok. Becsületemben, hogy mellettem elszáll, Mint lenge szél, mellyel nem gondolok." Na, mi van? Rajta, maga széplélek, kékharisnya! Kattintsa el a ravaszt! - Egy lépést tett Montag felé.

Montag csak annyit mondott:

- Voltaképpen sohasem égettünk el semmit igazán...

- Adja ide, Guy - mondotta Beatty dermedt mosollyal.

Aztán egy pillanat leforgása alatt nem volt többé gondolkodó emberi lény, hanem üvöltő, makogó, ugráló, hempergő, a gyepen lángokban vonagló bábu, miután Montag egyetlen, folyamatosan lüktető tűzfolyamot lövellt rá. Aztán olyan sistergés hallatszott, mint amikor köpés csattan a vörösen izzó kályhán, majd bugyborékolás, fortyogás, mintha sőt hintenének egy szörnyű nagy fekete csigára, hogy sárga tajtékká olvasszák. Montag lehunyta szemét, és ordított. Nagy nehézségbe kerül, hogy befogja fülét, és kikapcsolja a zajt. Beatty egyre jobban összezsugorodott, mint egy olvadó viaszba, s ott hevert hangtalanul.

A másik két tűzör meg se moccant,

Montag még időben leküzdötte undorát, s rájuk szegezte a lángszórót:

- Hátra arc!

Azok megfordultak, halálsápadt arcukról patakzott az izzadság. Montag a fejükre célzott, és leseperte őket a lábukról. Lezuhantak, és mozdulatlanul feküdtek.

Egyetlen őszi levél hullott alá.

Montag megfordult. Meglátta a Kuttyát.

Félúton volt a gyepen keresztül, az árnyékból bújt elő, s oly gyors és hangtalan áramlással tört elő, mintha fekete-szürke füstfelhőt fújna rá valaki.

A kutya felszökött; jó háromlábnyi magasságból zuhant le Montagra. Póklábait kinyújtotta, a prokainos tüt, akár a méregfogat, meregette. Montag bombát lövellt rá, egyetlen csodálatos virágot, amelynek sárga, kék s narancsszínű szirmai a fémállat felé göndörödtek, s új páncélburokba öltöztették. A szörnyeteg lecsapott Montagra, és lángszóróstul egy fatörzsnek taszította vagy tízlábnyira. Érezte, amint a Kutya megragadja, s megmarja lábát, beleszúrja a tüt, mielőtt még a tűz feldobta volna az állatot a levegőbe, szétpattintva fémcsontjait, s vörösre izzítva fémzsigereit, akár a tűzijáték. Montag figyelte, hogyan zümmög a levegőben, s hogyan döglük meg az élő-élettelen gép. Még akkor is úgy tűnt, vissza akar térni hozzá, hogy csontig döfje az injekciót, amelynek hatását már érezte a lábában. Megkönnyebbüléssel vegyes borzalom futott rajta végig, mintha a térdét súrolta volna egy kilencven mérföldes sebességgel rohanó autó sárhányója. Nem mert feltápászkodni; attól tartott, hogy elhalt lábával nem tud majd talpra állni. Elhalt lábával, elhalt testével, elhalt életével... És most...?

Az utca üres, a háza leégett, mint valami ócska színpadi díszlet, a többi ház sötét, a Kutya itt hever. Beatty ott; amott a két másik tűzör. És a szalamandra...? A hatalmas szörnyetegre nézett. Azt is el kell pusztítania.

“Magaddal törődj - gondolta -, meg ezzel a kutyaszorítóval. Most szépen fel kell állni. Úgy, úgy, csak nyugodtan...”

Állt, de csak fél lába volt. A másik akár az elszenesedett fatuskó, amelyet valami förtelmes bűn vezekléseként magával kell vonszolnia. Amikor teljes súllyal ránehezedett, milliányi tűszúrás nyilallt a lábszárába. Elsírta magát. Gyerünk, gyerünk - itt nem maradhatsz!

Az utca egynéhány házában kigyúlt a világosság, talán az iménti lármára, vagy éppenséggel a harcot követő szokatlan csendre - Montag nem tudta. A romok között bicegett, megragadta rossz lábát, amikor az lemaradt, nyögve, sóhajtva, szitkozódva közölte vele: merre menjen. Perelt vele, átkozta: éppen akkor mondja fel a szolgálatot, amikor élet vagy halál a tét. Háta mögött kiáltoztak, ordítoztak a sötétben. Elérte a hátsó udvart, és kilépett a faszorba. “Beatty, nem vagy probléma többé - gondolta. - Te mondtad mindig: ha egy probléma terhevé válik: tűzre vele. Hát én megfogadtam a szavadat. Isten veled, kapitány!”

A sötétben végigbotorkált a faszoron.

Valahányszor rossz lábára lépett, úgy érezte, mintha sörétet eresztettek volna belé. “Bolond vagy, eszeveszett bolond - gondolta -, szörnyűséges bolond; hülye, szörnyűséges hülye, istenverte hülye, bolond, istenverte bolond: nézd csak, mit főztél magadnak! Az átkozott gőg és az átkozott indulat sodort ebbe: azt okádtad kezdettől fogva másokra és önmagadra. Most aztán minden egyszerre szakadt a nyakadba: Beatty, az asszonyok, Mildred, Clarisse. De ez sem mentség. Bolond vagy, istenverte bolond: most eredj, és jelentkezz a rendőrségen.”

Nem; mentsük csak, ami menthető; tegyük meg, amit még megtehetünk. Ha már benne vagyunk, nem adjuk olcsón a bőrünket.

Eszébe jutottak a könyvek. Visszafordult. A valószínűség rendkívül csekély volt.

Néhány könyvet talált ott, ahová eldugta: a sövény alatt. Mildred, szegény feje, egypárat nem talált meg. Négy könyv hevert a rejtekhelyen. Üvöltözés hallatszott az éjszakában, fénynyalábok pásztázták egymást. Távolról motorzúgást hallott. Rendőrökocsik szirénáztak végig a városon.

Montag magával vitte a megmaradt négy könyvet. Bukdácsolt, nagy zökkenéssel megállt, újra tovább bukdácsolt a faszorban. Hirtelen egy benső hang megálljt parancsolt, s arra készítette, hogy leroskadjon. Ott maradt fekve, ahová esett. Zokogott. Lábát maga alá húzta, s behunyt szemmel feküdt a kavicson.

Beatty meg akart halni.

A sírás közepette Montag rádöbbsent a valóságra. Beatty meg akart halni. Amikor ott állt, valójában nem akart megmenekülni, csak állt, tréfált, csipkelődött - gondolta Montag. E gondolat elegendő volt ahhoz, hogy elfojtsa zokogását, és lélegzetnyi szünetet tartson. Milyen különös, hogy valakiben olyan erős legyen a halálvágy, hogy túri, hogy egy felfegyverzett ember szabadon járkáljon, s ahelyett, hogy hallgatna - és mentené a bőrét -, inkább ráordít arra az emberre, kigúnyolja, kergeti, amíg meg nem vadítja, és aztán...

A távolból rohanó lábak dobogását hallotta. Montag felállt. Gyerünk innen! Gyerünk, felállni, felállni - nem maradhatsz ülve. De még mindig sírt, s ennek véget kell vetnie. Senkit sem akart megölni, még Beattyt sem. Sajgó húsa összehúzódott, mintha savba merítették volna. Émelygett a gyomra. Beattyt látta fáklyaként lobogva, mozdulatlanul a fűvön. Ujjába harapott. Sajnálom, sajnálom, Istenem, mennyire sajnálom...

Megpróbálta, hogy összeállítsa darabokból az egészet; visszatérjen a néhány nappal ezelőtti megszokott életmenetéhez, a homok és a szita, a Denham fogkrém, a zümmögő hernyók előtti, a tűzmadarak, riadók, ~ szalamandra előtti időhöz. Sok volt ez néhány napra, sok egy egész életre.

Lábdobogás hallatszott a faszor túlsó végén.

- Állj fel! - mondta magának. - Állj fel, az Isten verjen meg! - mondta a lábának, s felállt. A fájdalom olyan volt, mintha ácszög verődött volna térdkalácsába, aztán már csak zsákvarró tű, s végül csupán közönséges biztosítótű. Majd amikor ötven bicegő lépésnyire tovabotorkált - közben a deszkakerítés szálkái belefúródtak a tenyerébe -, a szúrás csak olyan volt, mintha forró vizet permeteztek volna fájós lábára. Aztán végre a láb az ő lába volt újra. Attól tartott, hogy futás közben eltörheti megereszkedett bokáját. Mélyet, igen mélyet lélegzett az éji levegőből, s helyette halálsápadtan kieresztette a bensőjében levő sötétséget. Merev, zötyögő léptekkel, a könyveket kezében szorongatva haladt tovább.

Faberre gondolt.

Faber ott van az alaktalan, megnevezhetetlen füstölgő kátránygödörben: őt is elégette. Megrendülésében úgy érezte, Faber valóban halott. Ő is megégett abban a zöld tokban, a zümmögő kis bogárkával együtt, annak az embernek a zsebében, akiből csak az aszfaltra olvadt, ingveszett csontkéz maradt meg!

Ez járt a fejében: vagy te égeted el őket, vagy ők téged. Pofonegyszerű.

Zsebeiben kutatott. Az egyikben megtalálta pénzét, egy másikban pedig a szabvány "tengeri kagyló"-t, amelyen át a város önmagához beszélt e hideg, fekete reggelen.

"Rendőrségi körözés! Gyilkossággal és államellenes bűncselekményekkel vádolt szökevényt keresnek a városban. Neve: Guy Montag. Foglalkozása: tűzör. Utoljára látták..."

Kitartó futással hat utcasarkot hagyott maga után, amíg csak a faszor végén egy tíz nyomtávnyi széles, de teljesen üres főútra nem ért, amely az ívlámpák nyers fényében olyannak tűnt, mint egy hajótlan, befagyott tó. Szinte attól félt az ember, hogy belefulladás, ha megpróbálja átúszni, annyira széles volt.

A hatalmas, nyílt kulisszatlan színpad hívogatta, fusson rajta keresztül: de tudta, könnyen meglátják a tündöklő kivilágításban, könnyen elfogják, könnyen lelőhetik.

A "tengeri kagyló" zümmögött a fülében. "Figyeljünk egy rohanó emberre... figyeljünk a rohanó emberekre... figyeljünk egy emberre, aki egyedül fut... gyalog... figyelni..."

Montag visszahúzódott az árnyékok közé. Vele szemben benzinkút tornyosodott; hatalmas, hófehér porcelán alkotmány, két bogárhátú kocsni éppen akkor állt meg előtte. Neki pedig tiszta, elfogadható külsőt kell öltetnie, ha nyugodt léptekkel - hiszen nem szabad rohannia - át

akar jutni a széles sugárúton. Fokozná biztonságát, ha meg tudna mosakodni, fésülni mielőtt folytatja útját, de... hová?!

“Ez az - gondolta -, hová loholok én?”

Semerre. Valójában nem volt hova mennie, nem volt barát, akihez fordulhatna. Kivéve Fabert. Aztán ráébredt, hogy valójában ösztönösen Faber háza felé tart. De Faber nem tudja elrejteni; a pusztá kísérlet egyértelmű lenne az öngyilkossággal. De tudta, hogy azért mégis felkeresi Fabert, ha csak néhány másodpercre is. Faber az a forrás, amelyből a fennmaradásába vetett, már-már elapadó hite új erőt merít. Csupán azt akarta tudni: van-e még a világon olyan ember, mint amilyen Faber. Élve akarta látni ezt az embert, nem pedig mint egy kiegészített testet egy másik test hüvelyében. Természetesen a pénz egy részét is ott kellene hagynia, hogy arra fordíthassák, amit megbeszéltek, miután ő elindul a maga útjára. Talán eljut vidékre: folyók, országutak közelében él majd, a mezőkön és a dombokon.

Magasan a feje fölött örvénylő süvöltés kelt az égen. Önkéntelenül felnézett.

A rendőrségi helikopterek oly magasra emelkedtek, mintha valaki egy pitypang száraz, szürke ernyőcskéit fújta volna az ég felé. Két tucat gép három mérföld magasságban ide-oda röpködött, ideges céltalansággal, akár a tétova őszi pillangók. Egymás után siklottak lefelé, ahol autóvá változva az utcára ereszkedtek, süvöltve száguldottak a sugárutakon, majd hirtelen újra a levegőbe emelkedve folytatták a kutatást.

A benzinkút személyzetét lefoglalták az autósok. Montag a hátsó ajtón belépett a férfimosdóba. Az alumínium falon átszűrődött a rádió hangja: “Hadüzenet!” Odakint benzint pumpáltak. Az autósok a kútkezelőkkel beszélgettek kocsikról, benzinről, az üzemanyag áráról. Montag megpróbálta tudatosítani magában a rádió nyugodt bejelentésének ijesztő jelentőségét. De valahogy kisiklott az agyából; a háború most még nem jelent számára semmit: egy vagy két óra múlva talán.

Halkan, óvatosan megmosta arcát, kezét s megtörülközött. Kilépett a mosdóból, gondosan becsukta maga mögött az ajtót, és eltűnt a sötétségben. Aztán újra ott állt az üres sugárút szélén.

Hatalmas kuglipálya terült el előtte a hideg hajnalon, ahol meg kell nyernie a játszmát. A sugárút sima volt, akár egy aréna porondja két perccel a névtelen áldozatok és ismeretlen gyilkosaik megjelenése előtt. A széles betonfolyó fölött csak Montag testének melege reszkettette meg a levegőt. Hihetetlennek tetszett, hogy a környező világ az ő hőmérsékletének ütemére vibrál. Foszforeszkáló célpont volt; érezte, tudta.

S most meg kell kezdenie kis sétáját.

Három sarokkal távolabb néhány fényoszlop égett. Montag mély lélegzetet vett. Tüdeje kohóként izzott mellkasában. Szája kiszáradt a rohanástól. Torkában véres vasízt érzett, lábát mintha rozsdás bilincs nehezítené.

És azok a fényoszlopok? Ha elindul, jól ki kell számítani, milyen gyorsan haladnak az autók. Milyen messze lehet a túlsó járda? Úgy tűnik: százyardnyira. Talán nem is száz yard, de tegyük fel, hogy annyi. Ha lassan megy, szép lassacskán ballag: harminc-negyven másodpercig is eltart, amíg odaér. És az autók? Ha elindulnak, három háztömböt is maguk mögött hagynak tizenöt másodperc alatt. Szóval, még ha a felén túl futásnak ered is...?

Jobb lábával kilépett, aztán a ballal, majd újra a jobbal. Az üres sudárúton sétált.

Még ha az út üres is, akkor sem lehet bizonyos abban, hogy biztonságban átkelhet, hiszen négy sarokkal odébb megjelenhetik egy kocsi, s beéri, mire egy tucatszor lélegzetet vehetne.

Elhatározta: nem számolja lépéseit. Nem nézett se jobbra, se balra. Feje fölött az utcai lámpák fénye úgy ragyogott, mint a delelő nap, s éppen úgy perzselte is.

Egy autó zaját hallotta két tömbel odébb, a jobb oldalon, amint fokozza sebességét. Mozgatható reflektora ide-oda cikázott, majd Montaggon állapodott meg.

Csak tovább!

Montag megbotlott, és reszketve magához szorította a könyveket. Igyekezett dermedtségéből szabadulni. Ösztönösen nekiiramodott, majd ráförmedt önmagára, s újra ballagni kezdett. Az úttest felét már maga mögött hagyta, de a motor zúgása egyre jobban erősödött, ahogy a kocsi rákapcsolt a sebességre.

A rendőrség, természetesen. Megláttak. Most lassan... lassan... nyugodtan... nem megfordulni... sehová se nézni. Nem szabad meglátszania, hogy bárkivel is törődik. Csak sétálni... sétálni...

Az autó száguldott. Egyre erősebb zúgással fokozta sebességét. Mennydörgésszerű robajjal közeledett. A föld fölött siklott. Füttyülve repült feléje, mintha láthatatlan ágyú lőtte volna ki röppályájára. Százhusz mérföldes sebességgel... százharminc mérföldes sebességgel. Montag összeszorította a fogát. A száguldó reflektorfény tüzeiben égett az arca, hunyorognia kellett az éles fényben, testét savanyú izzadság lepte el.

Zavarodottan csoszogni kezdett, motyogott magában, de aztán abbahagyta, s futásnak eredt. Olyan hosszúra nyújtotta lépését, amilyenre csak tudta, aztán rövidebbre, majd ismét hosszabbra. Elejtett egy könyvet, lassított, már-már visszafordult, de azután meggondolta magát, és tovább rohant. Beleüvöltött a beton sivatagba. Az autó üldözte menekülő zsákmányát... már csak kétszáz... száz... kilencven... nyolcvan, hetvenlábnyira volt. Montag zihált, dobálta kezét, lábát. A kocsi mind közelebb ért... dudálás... szemét elvakította a sugárzó fény, ahogy arra fordította a fejét. Az autó egyetlen süvítő fényfolt már csak, egyetlen fénycsóva, egyetlen trombitaharsogás. S már ott is volt, rárohant.

Montag megbotlott és elesett.

Végem van! Elütöttek!

Az esés közben azonban változott a helyzet. Egy szempillantással mielőtt elérte volna, a vad kocsi hirtelen lefékezett, elkanyarodott, és már ott se volt. Montag elterült; feje a földön nyugodott. A kocsi felől kék kipufogó gáz s nevetés foszlányai szálltak felé.

Jobb karja kinyújtva feküdt az úton. Amikor felemelte a kezét, észrevette, hogy ujjá hegyén egy kis fekete nyom látszik, ahol a kerék érintette. Hitetlenkedve nézte azt a kis fekete foltot, miközben feltápáskodott.

“Mégsem a rendőrség volt” - gondolta. Végigtekintett a sugárúton. Tizenöt-tizenhat éves kamaszok voltak, füttyülve, üvöltve, hurrázva hajtottak arra. Valami egészen rendkívülit, ritkaságot láttak: egy kényelmesen ballagó gyalogost, és elhatározták: - No, ezt elkapjuk! - nem is sejtve, hogy ez a járókelő Guy Montag, az üldözött szökevény. Csak néhány gyerek volt, akik kijöttek autókázni a holdsütötte éjszakába. Ide-oda száguldoztak öt-hatszáz mérföldet, szél csípte, hidegre fagyott arccal, hogy hajnalban hazatörjenek - ha életben maradnak -: ez volt a Kaland.

“Megölhettek volna - gondolta Montag. Körülötte zúgott, örvénylett a szél, s a felkavart port sérült arcába fújta. - Egész oktanul, céltalanul megölhettek volna.”

Lábát járásra noszogatva elérte a szemközti járdát. Valahogyan felvette az elpotyogtatott könyveket; egyik kezéből a másikba rakosgatta, mint a rossz lapokat a pókerpartiban.

- Nem csodálkoznék; ha ezek ölték volna meg Clarisse-t.

Megállt, s egy belső hang nyomatékosan megismételte:

- Nem csodálkoznék, ha ezek ölték volna meg Clarisse-t!

Legszívesebben üvöltve utánuk vetette volna magát.

Könny szökött a szemébe.

Az mentette meg, hogy esett. A kocsivezetőnek. amikor a földön meglátta Montagot, ösztönösen eszébe ötlött, hogyha ilyen sebességgel mennek keresztül egy testen, a kocsi felborulhat. De hogyha Montag történetesen álló helyzetben levő célpontként kínálkozik...?

Montag levegő után kapkodott.

Négy sarokkal odébb az autó lassított, két kerekén megfordult, és szabálytalanul, az úttest bal oldalán, teljes sebességgel visszafelé száguldott.

De Montag már nem volt ott; elrejtőzött, biztonságbot talált a sötét fasorban, amely felé egy órával vagy egy perccel? - előbb hosszú útjára indult. Vacogva állt az éjszakában, s nézte a száguldó autót, amely a sugárút közepén visszafelé farolt. Harsány röhögés gyűrűzött a levegőben - aztán eltűnt a kocsi.

Később, amikor Montag továbbhaladt a sötétben, távolról látta, hogy helikopterek ereszkednek le a földre, akár a közelgő hosszú tél első hópelyhei.

A ház néma volt.

Montag hátulról lopózott be, sárga nárciszok, rózsák és a harmatos fű nedves hajnali illatában. Megérintette a hátsó ajtót; nyitva találta, és besurrant. Fülelve lopózkodott végig a folyosón.

“Vajon Mrs. Black alszik odabent? - gondolta. Nem helyes, amit teszek, de kedves férje már megtette ezt másokkal, kérdés, gondolkodás és aggály nélkül. S mivel ön tűzör neje, s ez az ön háza, most magán a sor mindazon házakért, amelyeket férje felgyújtott, mindazon emberekért, akiket gondolkodás nélkül romlásba döntött.”

A ház nem válaszolt.

A konyhában elrejtette a könyveket, aztán kisurrant megint a fasorba. Visszanézett a csendes, sötét, nyugodt, alvó házra.

Folytatta útját a városon át, miközben a helikopterek úgy repkedtek az égen, akár a tépett papírdarabok. Egy utcai telefonfülkében riasztotta a tűzörséget. Aztán ott állt a hideg éjszakában, míg meg nem hallotta a közeledő szirénahangot, a motorzúgást, a szalamandrákat, amelyek felgyújtják a távollevő Mr. Black házát. A felesége pedig kinn reszket majd a hajnali hidegben, miközben a tető fellángol, és belezuhan a tűzbe. De most az asszony még aludt.

- Jó éjszakát, Mrs. Black - gondolta.

- Faber!

Újabb kopogás, suttogás, hosszú várakozás. Aztán egy perc múlva apró fény lobbant fel Faber kis házában. Újabb szünet után kinyílt a hátsó ajtó.

Faber és Montag úgy bámulták egymást a félhomályban, mintha egyikük sem hitt volna a másik létezésében. Aztán Faber megmozdult, kinyújtotta a kezét, megragadta Montagot, behúzta a szobába, leültette, majd visszament az ajtóhoz hallgatózni. A szirénahang lassan távolodott. Faber becsukta az ajtót.

- Csupa örültséget csináltam - szólalt meg Montag. - Nem maradhatok sokáig. Úton vagyok, Isten tudja, merre felé.

- Legalább jó cél érdekében követte el az örültségeket - válaszolta Faber. - Azt hittem: meghalt. A lehallgató kapszula, amit adtam magának...

- Elégett.

- Hallottam, amint a kapitány szólt magához, s aztán egyszerre semmit sem hallottam. Már-már azt a gondolatot forgattam az agyamban: kimegyek és megkeresem.

- A kapitány meghalt. Megtalálta a lehallgató kapszulát, meghallotta a maga hangját: nyomozni akart. A lángszórával öltem meg.

Faber leült, s egy ideig nem szólt egy szót sem. - Istenem, hogyan is történt ez? - sóhajtott Montag. - Az éjszaka már minden rendben volt, aztán hirtelen nyakig voltam a vízben. Hányszor merülhet alá egy ember... s maradhat élve? Nem jutok lélegzethez. Beatty, aki valamikor a barátom volt - halott. Millie, akiről valaha úgy tudtam, a feleségem, de most nem tudom... eltűnt. A házam porrá égett. Állásomat elvesztettem, én magam menekülök, s közben eldugtam egy könyvet egy tűzör házában. Krisztusom, mit tettem egyetlen hét alatt!

- Azt tette, amit tennie kellett. Régóta érlelődött már ez!

- Igen, ha semmi másban, de ebben hiszek. Sok minden felgyülemlett bennem, hosszú idő óta éreztem, hogy valami érlelődik: mindent fonáknak éreztem, amit tettem, ennyi volt az egész.

Valóságos csoda, hogy ez az érlelődés nem látszott meg rajtam. Most pedig itt vagyok, és elfuserálom a maga életét. Lehet, hogy már a nyomomban vannak.

- Évek óta most érzem először, hogy élek - szólt Faber. - Úgy érzem, azt teszem, amit kezdettől fogva tennem kellett volna. Egy kis ideje nem félek; talán azért, mert végül is azt teszem, ami helyes. Talán mert meggondolatlanul cselekedtem, s nem akarok a maga szemében gyávának látszani. Talán még erőszakosabb cselekedetekre kell elszánnom magam, hogy ne tudjak többé visszakozni, és ne gyávuljak el újra. Mi a terve?

- Menekülni.

- Tudja, hogy kitört a háború?

- Hallottam.

- Istenem, hát nem nevetséges? - kérdezte az öregember. - Oly távolinak tetszik, mivel el vagyunk foglalva a magunk bajával.

- Nem volt időm, hogy végiggondoljam. - Montag elővett egy százdollárost. - Ezt itt hagyom, használja fel, ahogy jónak látja.

- De...

- Délre már halott lehetek; használja fel.

Faber bólintott. - Az lesz a legjobb, ha a folyó felé indul, s a folyását követve eléri a vidékre vezető régi vasúti síneket, és azok mentén halad tovább. Napjaink közlekedése gyakorlatilag légi úton történik, a vasutakat nem használják, de a sínek ott rozsdásoknak, nem szedték fel őket. Hallottam, hogy vidéken akadnak még csavargótanyák, úgynevezett vándortanyák. Ha elég messzire megy, és közben nyitva tartja a szemét, a város és Los Angeles közt valahol összetalálkozhat jó néhány Harvardban végzett diplomással. A legtöbbjüket körözik a városokban, vadásznak rájuk. Azt hiszem, mégis túléltek. Nincs belőlük sok, s úgy vélem, a kormány szerint nem elég veszélyesek ahhoz, hogy üldöztesse őket. Egy időre elrejtőzködhetik közöttük. Aztán pedig érintkezésbe léphet velem St. Louisban; oda utazom a reggel ötórás busszal, hogy megkeressem ott egy visszavonult nyomdászt. Végül magam is kimerészkedem a szabadba. Ezt a pénzt jó célra fogjuk felhasználni. Köszönöm, s Isten áldja magát. Nem akar néhány percig aludni?

- Menekülnöm kell.

- Nézzük csak, mi a helyzet...

Gyorsan bevezette Montagot a hálószobába, ahol felemelt egy képrámát, amely alatt egy levelezőlap nagyságú tv-képernyő rejtőzött.

- Mindig valami kicsire vágytam, olyanra, amelyhez szólhatok, amelyet, ha szükséges, tenyeremmel eltakarhatok; nem olyanra, amely óriási, hatalmas, és reám mennydörög. Nézze csak... - S kinyitotta a készüléket.

- Montag - hallatszott a tv-készülékből, amely azután kigyúlt. - M... O... N... T... A... G... - Egy hang tagolta a nevet. - Még mindig szökésben. A rendőrségi helikopterek felszálltak. Új Gépkutyákat hoztak át egy másik kerületből...

Montag és Faber egymásra néztek.

-... A Gépkutya csalhatatlan. E csodálatos találmány még sohasem vétette el a célt, amióta a nyomozásban használják. Büszkék vagyunk, hogy helikopter kameránkkal követhetjük a Kuttyát nyomozás közben.

Faber whiskyt töltött két pohárba.

- Szükségünk lesz rá!

Ittak. -... a Kutya szimata oly érzékeny, hogy emlékezetében őrzi, majd felismeri tízezer ember tízezer szaglenyomatát anélkül, hogy újra be kellene állítani.

Faber hátán végigfutott a hideg, amikor körülnézett a házban. A falakat nézte, az ajtót, a kilincset és azt a széket, amelyen Montag ült. Montag elfogta a pillantását. Mindketten gyorsan körülnéztek. Montag úgy érezte: orrluka kitágul. Tudta, azon igyekszik, hogy maga is szimatoljon saját maga után. Orra hirtelen támadt éles szaglással megérezte a nyomot,

amelyet a levegőben hagyott, izzadó kezének szagát a kilincsen. Láthatatlanul ugyan, de megsokszorozódva itt is, ott is... mindenütt ott volt, akár egy kísértet, amely körül megdermed a levegő. Látta, amint Faber visszafojtja lélegzetét, mert attól tart, hogy magába szívja s megfertőzi magát az üldözött lebegő lélegzetével és illatával.

A Kutya éppen most ér földet a leégett ház telkén. A kis képernyőn megjelent a leégett ház és a tömeg. Az égből szárnyait csattogtatva leszállt a helikopter, akár egy groteszk virág.

El kell hát játszaniok kisdéd játékaikat, gondolta Montag. A cirkusznak meg kell lennie, még akkor is, ha a háború éppen ebben az órában kezdődik el...

Lenyűgözve figyelte a jelenetet; moccanni sem volt kedve. Távolinak látszott az egész, valaminek, aminek semmi köze. Játék csak, távoli játék, csodálatos, amelyet különös élvezet nézni. Mindez érterem történik, mindez csupán énmiattam...

Ha kedve tartja, akár itt is maradhat, és - rövid megszakításokkal az elengedhetetlen hirdetések számára - kényelmesen végigkövetheti az egész vadászat gyorsan pergő mozzanatait, végig a fasorokon, utcákon, üres sugárutakon, telkeken és játszótéren, aztán újabb fasorokon át, Blackék égő házához, végül ehhez a házhoz, ahol ő és Faber üldögélnek és isznak. A Kutya majd kiszimatolja az utolsó nyomokat, és hangtalanul, mint maga a halál, ide kúszik az ablak alá. És akkor, ha akarja, felkelhet, az ablakhoz léphet, fél szemmel a tv képernyőét figyelve, aztán kinyitja az ablakot, kihajol, visszanéz, s ott látja önmagát dramatizálva, megvilágítva, beállítva, mint képet a kis tv-lépernyőn. Ha gyorsan forgatja szemét: megláthatja majd egy pillanattal az elmúlás előtt önmagát, mielőtt számtalan tv-néző szórakoztatására, akiket néhány pillanattal előbb ébresztett lakószobájuk szirénája, hogy figyeljék a nagy vadászatot, az egyszemélyes drámát - lemészárolnák.

Lesz-e ideje ahhoz, hogy valamit mondjon? Ha a Kutya tíz, húsz vagy harminc millió ember szeme láttára megragadja majd, vajon nem kellene egyetlen mondatba vagy akár szóba sűrítve közölni, mit élt az utolsó héten, ami megragad és tovább él ezekben az embereken az után is, hogy a Kutya fémállkapcsainak harapófogójával megragadja, és elüget vele az éjszakába? Az álló kamera nyomon követi az egyre kisebbedő bestiát, amíg el nem tűnik. Hatásos befejezés! Mit tudna nekik mondani, egy vagy több szóval, amitől arcuk elsápadna, és feleszmélnének?

- Odanézzen! - suttogta Faber.

A helikopterből előmászott valami sem gép, sem állat, sem élettelen, sem élő. Halványzöld fényben parázslott. Ott állt Montag házának füstölgő romai előtt. Az emberek odavitték Montag eldobott lángszóróját, s a Kutya elé tették. Halk berregés, ketyegés, zümmögés hallatszott.

Montag a fejét csóválta, felkelt, s kiürítette poharát. - Itt az idő... nagyon sajnálom...

- Mit sajnál? Engem? A házamat? Én mindent megérdemlek. Meneküljön, az Isten szerelmére. Talán fel tudom őket tartóztatni...

- Várjon csak. Semmi értelme annak, hogy magát is elkapják. Ha elmegyek, égesse el ezt az ágytakarót, amelyet megérintettem. Égesse el ezt a széket a szeméttetőben. Mossa le alkohollal a bútort, a kilincseket. Égesse el a társalgó szőnyegét. Indítsa el valamennyi szoba légszabályozóját, s permetezze be, ha van, molyirtóval. Azután eressze meg a pázsitfecskendő csapját, amennyire csak lehet, s mossa le a járdát. Kis szerencsével legalább itt megsemmisíthetünk minden nyomot.

Faber megrázta Montag kezét.

- Majd elintézem. Sok szerencsét. Ha életben maradunk, akkor próbáljunk meg a jövő héten vagy a rákövetkező héten találkozni. Keressen a következő címen: St. Louis, postahivatal, poste restante. Igazán kár, hogy ezúttal nem maradhatunk kapcsolatban. Nagyon jó lett volna mindkettőnknek, de a felszerelésem korlátozott. Tudja, soha nem gondoltam arra, hogy felhasználom majd. Ostoba vénember vagyok. Nem gondolok semmire. Ezért most nincs még egy olyan zöld golyóm, amit a fülébe dughatna. Induljon!

- Utoljára még valamit, gyorsan. Adjon egy bőröndöt, rakja bele a legpiszkosabb ruháját, a legócskábbat, minél mocskosabb, annál jobb; egy inget, régi tornacipőt és zoknit kérek. Faber jött-ment egy perc alatt. A papírtáskát ragasztópapírral lezárták. - Természetesen azért, hogy jól elzárjuk Mr. Faber régi szagát - magyarázta a munkába beleizzadó öregember. Montag whiskyvel öntözte le a bőröndöt.

- Nem akarom, hogy a Kutya egyszerre két szagot érezzen. Elvihetem a whiskyt? Később szükségem lehet rá. Krisztusom, remélem, ez használ!

Újra kezét fogtak, s miközben az ajtó felé indultak. a tv-re pillantottak. A Kutya a fölötté szállongó helikopter kamerák kíséretében útjára indult. Csendesen, nagyon csendesen szaglászta, szaglászta az erős éjszakai szelet. Nekiiramodott a fasornak. Montag könnyen kijutott a hátsó kapun, futva, kezében a féli teli táska. Háta mögött megindult a pázsitlocsoló, s gyengéd, de tartós esőt permetezett szét a sötét légből; lemosta a járdát, és behatolt a fasorba. Az esőnek néhány cseppjét magával vitte az arcán. Úgy hitte, az öregember "Isten vele!" kiáltását hallja, de nem volt ebben biztos.

Gyorsan távolodott a háztól, a folyó irányába.

Montag rohant.

Érezte, hogy a Kutya, akár az ősz, hidegen, szárazon s gyorsan közeledik, vagy mint a szél, amely meg sem rezenti a füvet, az ablakokat sem rázza meg, a kövezeten heverő faleveleket sem zörgeti. A Kutya nesztelenül, földet nem érintve haladt. Hozta magával a csendet, s a csend mint nyomasztó fenyegetés tornyosult a menekülő hátára, s rátelepedett az egész városra. Montag érezte, hogy erősödik a nyomás mögötte, s tovább rohant.

A folyó felé vezető útján megállt, hogy kifújja magát, és bepillantson a felébresztett házak halványan megvilágított ablakán. Az emberek árnyképeit látta, amint társalgójuk falát bámulják, azt a falat, amelyet most a neongózt lélegző Gépkutya tölt be, amint poklában szökdel erre-arra. Most éppen az Elm Terrace, majd a Lincoln utca utáni Park van soron, majd a fasoron át egyenesen Faber házának irányába tart!

"Kerüld el - könyörgött magában Montag. - Ne állj meg... ne menj be! Eredj tovább!"

A társalgó falán látszott Faber háza... az éjszakai levegőt permetező locsoló...

A Kutya remegve megállt.

Nem! Montag görcsösen az ablakpárkányba kapaszkodott. Nem oda!... erre... erre...

A prokainos tű kattant, kinyúlt, behúzódott. Egyetlen tisztán látható csepp hullott le, aztán a tű visszahúzódott a Kutya orrába.

Montag visszatartotta lélegzetét, tüdejét majd szétvetette a visszafojtott levegő.

A Kutya elfordult Faber házatól, s elrohant a fasor irányába.

Montag hirtelen az égre nézett. A helikopterek közeledtek, akár egy fényforrás körül nyüzsgő rovarraj. Montag némi erőfeszítéssel felrázta és figyelmeztette magát, hogy amit itt a folyó felé menekültében bámul, az nem valami kitalált történet: a tulajdon legszemélyesebb sakkjátszmáját látja, lépésről lépésre.

Felkiáltott, hogy megadja önmagának az elengedhetetlenül szükséges lökést ahhoz, hogy elszakadjon az utolsó ház ablakától s attól a lenyűgöző jelenettől, amelyet itt láthat. Hiszen menekülnie kell... a pokolba is! A fasor... az utca... a fasor... az utca... és a folyó szaga. Egyik lábát a másik elé, újra és újra. Ha a kamerák elkapták, akkor már húszmillió Montag menekül. Húszmillió Montag menekül, akár egy régi kalandorfilmben; rendőrök és rablók, üldözők és üldözöttek, vadászok s akikre vadásznak. Ezerszer is látott már ilyet. Mögötte húszmillió, ugatását visszafojtó Kutya pattan oda-vissza, jobbra-balra, egyik falról a másikra, gellert kapva a hármass biliárdasztalon.

Montag fülébe nyomta "tengeri kagyló"-ját.

“A rendőrség a következőket javasolja az Elm Terrace és környéke lakosságának: mindenki, minden utcában, minden házban nyissa ki az utcára nyíló ajtót, vagy nézzen ki az ablakon. A menekülő nem tud megszökni, ha a következő percekben mindenki kinéz a házából. Rajta!”

Hisz ez természetes! Miért nem tették meg eddig; miért nem próbálták meg ezt évek során egyszer sem? Mindenki talpra, mindenki az utcára! Nem menekülhet el az egyetlen ember az éjszakai városban, az egyetlen, aki talpon van, aki a lábát használja!

“Most pedig tízig számolunk! Egy! Kettő!”

Úgy érezte: az egész város felkel.

“Három!”

Gyorsabban: egyik lábát a másik elé, újra és újra.

“Négy!”

Eberek félálomban botorkálnak az előszobájukban.

“Öt.”

Érezte, hogy kezüket a kilincsre teszik.

A folyó illata hideg volt, akár a csendes esőé. A futástól mintha rozsdá égette volna torkát, szemét futás közben a könnyek kiszárították. Felüvöltött, mintha ez a kiáltás elég lendületet adna, hogy átröpítse az utolsó száz yardon.

“Hat, hét, nyolc!”

Ötezer kilincset nyomtak le.

“Kilenc!”

Az utolsó házsort is maga mögött hagyva egy domboldalon a csendesen hullámozó sötétség felé futott.

“Tíz!”

Az ajtók felpattantak.

Az arcok ezreit képzelte maga elé, amint az udvart, a fasort, az eget kémlelik; az éjszakától megfélemlített, függönyök mögé rejtőzött sápadt arcokat, elektromos barlangokból kileső szürke állatok arcát szürke, színtelen szemek, szürke nyelvek s szürke gondolatok tekintettek ki a dermedt arcokból.

De akkor már elérte a folyót.

Úgy érintette meg a vizet, mintha bizonyosságot akarna szerezni: valóban létezik-e. Belegázolt, és a sötétségben anyaszült meztelenre vetkőzött; lelocsolta törzsét, karját, lábát whiskyvel, a maradékot megitta, s orrával is felszippanzott néhány cseppet belőle. Aztán magára vette Faber régi ruháit, cipőjét, Saját ruháját a folyóba hajította. Figyelte, hogyan ragadja magával a víz. Aztán kezében a táskával belesétált a vízbe, egészen, amíg el nem tűnt a talaj a lába alatt, és a víz őt is magával ragadta a sötétbe.

Háromszáz yardot úszott a folyás irányában, amikor a Kutya a partra ért. Fölötte a helikopterek légcavarjainak zaja örvénylett. Fénycsónák özöne táncolt a folyón; Montag a vízbe bukott a nagy kivilágítás elől, amely olyan volt, akár a felhők közül előtörő napfény. Érezte, amint a folyó magával ragadja a sötétség felé vezető útján. Aztán a fénynyalábokat a szárazföld felé irányították, a helikopterek a város felé fordultak, mintha új nyomra bukkantak volna.

Eltűntek. A Kutya is. Nem maradt más, csak a hideg folyó és a hirtelen támadt béke, amelyben Montag elúszott; el a fényektől, a várostól, a hajszától, el mindentől.

Úgy tetszett, mintha egy óriási színpadot és rengeteg színészt hagyott volna maga mögött. Úgy tetszett, mintha maga mögött hagyta volna a nagy szellemidézést, valamennyi mormogó kísértettel együtt. Az ijesztő valóságérthetlenségből indult a valóság felé, amely - ismeretlen lévén - ugyancsak ijesztő volt.

Fekete mezők határolták a folyót; a férfi a hegyek között kiért a vidékre. Majd tizenhét év után először jelentek meg feje fölött a csillagok, a fények ünnepi díszmenete; a sok csillag

mint félelmetes istenség csüggött a feje fölött, azzal fenyegetve, hogy lehull az égből, s agyonüti.

Montag hátára feküdt a vízben, amikor a táskát megtelt vízzel, és elsüllyedt. A folyó szelíden és békésen elfelé igyekezett az emberektől, akik árnyakat reggeliztek, gőzt ebédeltek, s párát vacsoráztak. A folyó valóság volt, meghittén dajkálta, hosszú idő óta először volt ideje ahhoz, hogy elgondolkozzon ezen a hónapon, ezen az éven - egy emberöltőt kitevő éveken. Érezte, hogy szíve megnyugszik, vérével együtt gondolatainak a körforgása is lecsillapodik.

Látta: a hold alacsonyan száll az égen. Honnan kölcsönözte fényét a hold? Természetesen a naptól. S a napban mi ég? A saját tüze. A nap állandóan ég. Az idő és a nap. Az idő, a nap és az égés. Égés. A folyó lágyan sodorta magával. Égés. A nap s a földön valamennyi óra. Mindez egybeolvadt s egyetlen egésszé formálódott agyában. Miután olyan sokáig vitette magát a földön, s egy kis ideig a vízben: most értette meg, hogy miért nem szabad soha többé semmit elégetnie.

A nap szüntelen ég. Elégeti az időt. A világ kering és forog a tengelye körül; az idő maga is nagy buzgalommal égeti az éveket és az embereket, az ő közreműködése nélkül is. De ha a napon s az emésztő időn kívül még ő és a tűzörök is égetnek, akkor minden elég! Egyiküknek abba kell hagyni az égetést. A nap biztosan nem fogja. Tehát nekik kell abbahagyniuk, Montagnak s azoknak az embereknek, akikkel néhány órával ezelőtt még együtt dolgozott. Valahol újra kell kezdeni a mentést és megőrzést; akármilyen módon, könyvekben, irattárakban, az emberek agyában, meg kell kezdeni a mentést és az őrzést, úgyhogy ne férjen hozzá a moly, a szú, a rozsdá, a penész és az emberek gyufája. A világ teli van a gyújtogatás ezerféle módjával. Újra virágzó iparaggá kell fejleszteni az azbesztgyártást.

Sarka göröngyökbe, kavicsokba, sziklákba ütközött. A folyó a part felé sodorta.

A szárazföld olyannak tűnt fel előtte, akár egy óriási, fekete teremtmény, amelynek nincs szeme, nincsenek körvonalai, és akkora, hogy ezer mérföldnyi távolságban sem ér véget füves dombjaival s erdőivel, amelyek mintha mind reá várának.

Habozott: otthagyja-e a víz kényelmes sodrását. Attól tartott: a Kutya ütközik, s a fák csakhamar meghajolnak a helikopterek okozta hatalmas szélviharban.

De csupán az őszi szél száguldott arra, akár egy másik folyó. Miért nem rohan arra a Kutya? Miért fordult el a hajsza a szárazföld irányába? Montag hallgatózott, de semmit sem hallott.

Millie! - gondolta -, vidéken vagyunk; fülelj csak! Semmi nesz. Ekkora csend, Millie; vajon hogyan viselnéd el? Kiabálnál, hogy "Hallgass, hallgass!?" Millie... Millie... - Elszomorodott.

Nincs itt Millie, és nincs itt a Kutya sem. De a távoli földről a széna száraz szaga vonzotta Montagot.

Egy farmra emlékezett, amelyet kölyök korában meglátogatott. A ritka alkalmak egyike volt ez, amikor felfedezte, hogy valahol a valószínűtlenség hét fátyla mögött, a társalgók fala s a városok bádogsövénye mögött, füvet kérődznek a tehenek, meleg pocsolyában fetrengenek délben a disznók, s a dombokon fehér juhok után csaholnak a kutyák.

S most a széna száraz szaga, a víz mozgása felkeltette benne a vágyat, hogy a friss szénában aludjon, távol a zajos országúttól, egy csendes falusi ház mögött, egy elhagyott pajtában, ahol feje fölött szélmalom zúg, akár az elmúlt idő. Egész éjszaka a szénában heverve hallgatná az állatok, a rovarok, fák távoli hangjait, apró moccanásokat s neszeket.

Arra gondolt, hogy talán majd a padláson lépésekhez hasonló zajt hall majd. Akkor majd izgalom fogja el, és felül. A zaj eltűnik aztán. Akkor visszafekszik, s kinéz a padlásablakon a kései éjszakába. Látja, hogyan alszanak el a fények a tanyaházban. Egy szép, fiatal asszony kiül majd a sötét ablakba, és a haját fésüli. Alig lehet látni: de az arca olyan lesz, mint azé a lányé, aki már a rég elmúlt időkhöz, a múltjához tartozik; aki ismerte az időjárást, akit sohasem bántottak a szentjánosbogarak, s aki tudja, mi a jelentősége az állon szétdőrsölt pitypangnak. Aztán a nő feláll az ablakból, s újra megjelenik a földszinten, holdsütötte

szobájában. Aztán, akár a halál fuvallata, megjelennek a sugárhajtású gépek, és két fekete részre szabják a látóhatáron túl az eget; ő pedig ott fekszik majd a padláson, elrejtőzve, biztonságban, s a különös, új csillagokat figyelő az ég peremén, amint elvegyülnek a hajnal lágy színeiben.

Reggelre nem lesz álmos, hiszen egy igazi falusi éjszaka szagai és színei vele együtt pihentek és aludtak, míg szeme nyitva volt, s szája, miközben megízlelte, mosolyra nyílt.

És a lépcső alján csodálatos ajándék várja majd. Óvatosan lépdél lefelé a kora reggel rózsaszínű fényében, ahogy lassan ráébred a világra, s megriad, amikor megpillantja ezt a kis csodát. Lehajol, hogy megérintse.

Egy pohár hideg tej, néhány alma és körte lesz majd ott a lépcső tövében.

Ez volt most minden vágya, valami jel, hogy a hatalmas világ magába fogadja őt, és megadja mindazt az időt, amelyre szüksége van, hogy mindent végiggondoljon.

Egy pohár tej, egy alma, egy körte. Kilábalt a folyóból.

A föld úgy özönlött felé, akár a dagály hulláma. Maga alá temette a sötétség, a vidék, amelyet megpillantott, s a testét dermedt szél hozta milliányi szag. Visszahőkölt a föléje tornyosuló sötétségtől, hangoktól, szagoktól. Füle zúgott, elszédült. A csillagok úgy ragyogtak fölötte, mint megannyi lángoló meteor. Vissza akart lépni a folyóba, hogy lustán, biztonságban továbbsodortassa magát valamerre. Úgy emelkedett ki ez a hatalmas sötét föld, mint amikor gyermekkorában úszás közben soha nem látott óriás hullám zúdult le rá, sóval, sárral és zöld sötétséggel árasztotta el; a víz égette száját, orrát, öklendezni kezdett és visítani. Rengeteg víz!

Rengeteg föld!

Az előtte meredező sötét falból suttogás hallatszott, egy alak bontakozott ki, s az alaknak szeme volt. Az éjszaka meredt rá. Az erdő látta őt.

A Kutya!

Ennyi futás, hajsza, verejtékezés után, félig megfulladva, ily keserves küszködés után eljutott ideig, biztonságban érzi magát, fellelegezve partra szállt csak azért, hogy szemközt találja magát...

A Kutyával!

Montagból a végső kétségbeesés üvöltése szakadt ki; úgy érezte, vége, ezzel betelt a mérték.

Az alak szétfoslott; a szemek eltűntek. A levélhalmok felreppentek, mint valami száraz zápor.

Montag egyedül volt a vadonban.

Egy szarvas. Vérszaggal vegyült nehéz pézsmaillatot érzett, s az állat fojtott lélegzését hallotta; a rengeteg éjszaka kardamomun, mocsár és aggófü szagában rárohantak, majd visszahúzódtak, megint rohantak, s meghátráltak a fák. Szíve hevesen vert.

Milliárdnyi levél heverhetett a földön, belegázolt ebbe a száraz folyamba, ebbe a forró, szegfűszegillatú, porszagú, meleg áradatba. Mennyi szagot érzett! A holdfényben fehérlő, földből kiszedett nyers, hideg burgonya illatát. Aztán a vegyes savanyúság és a vagdalt petrezselyem szagát, mint otthon a konyhaasztalon. Meg a mustár halványsárga illatát. A szegfűket a szomszéd kertjében. Lelógó kezét dudvák simogatták. amelyek, mint a gyerekek, úgy nyúltak feléje. Ujjai átvették az édesgyökér szagát.

Ott állt, belélegezte a föld illatát; s egyre jobban megtelt a sok részlettel. Nem volt üres többé. Volt itt, ami eltöltse, több is volt itt a természet kimeríthetetlen tárházában, mint amennyire szüksége volt.

Botladozva gázolt a levelek sekély áradatában.

Az ismeretlen világban hirtelen ismerősre bukkant; megrúgott valamit, s az tompa hangot adott. Megtapogatta a földet, egy yardnyira jobbra-balra.

Vasúti sín volt.

A városból kivezető sín itt rozsdásodott a földeken, erdők és fák között, a folyó partján.

Itt van az ösvény, amely elvezeti a célhoz. Szüksége lesz egy darabig ennek az egyetlen ismerősnek mágikus erejére; arra, hogy a sánt tapodja s érzékelje, amíg a túskebokrokon keresztül vezet az útja az új illatok, érzések, tapintások tömkelegében, a hulló lombzizegés közben.

A sínek közt folytatta útját.

Hirtelen rádöbbsent egy bizonyíthatatlan bizonyosságra: arra, hogy egyszer, valamikor Clarisse is itt járt, ahol most ő.

Már egy félórája fázva, óvatosan haladt a sínek közt, egész testét, arcát, száját, szemét átitatta a sötétség, füle megtelt zajjal, lábát böködték a tüskék, csalánok, amikor egyszerre csak fellángolt előtte a tűz.

A tűz eltűnt, majd újra felvillant, akár a hunyorító szem. Attól tartott, hogy egyetlen lélegzettel elfújja a tüzet, hát megállt. De a tűz ott volt; s ő vigyázva megindult feléje. Kis hája negyedóra telt bele, amíg a közelébe ért; akkor megállt, és rejtőzködve figyelte. Furcsa tűz volt, a lángok fehér és vörös játéka most valami egészen mást jelentett Montag számára.

Ez a tűz nem égetett, hanem melegített.

Kezeket látott kinyúlni a tűz melege fölé: kezeket, karok nélkül, mert azokat elrejtette a sötétség. A kezek fölött mozdulatlan arcok, csak a láng visszfénye lopott rájuk valami mozgást. Montag sohasem gondolt arra, hogy ilyen is lehet a tűz; sohasem tudta elképzelni, hogy nemcsak elvehet - adhat is. Még a szaga is egészen más volt.

Nem tudta, mennyi ideig állt ott, de az az ostoba s mégis kellemes érzése támadt, amit egy erdei állat érezhet, amikor a tűz kicsalogatja az erdőből. Nedves szemű állat volt, prémmel borított, patás, szarvas állat, amelynek a vére az ősz illatát árasztaná, ha kiömlene a földre. Hosszú, hosszú ideig állt ott, és hallgatta a lángok meleg lobbanását.

Csend honolt a tűz körül; rátelepedett az emberek arcára. Látszott, bővében vannak az időnek, van idejük, hogy itt üldögéljenek a fák alatt, a rozsdás sínek mentén, hogy belebámuljanak a világba, s úgy nézzék és figyeljék, mintha csak egy darab vasat forgatnának a lángokban. Nemcsak a tűz volt más - a csend is. Montagot vonzotta ez a különleges csend, amely mintha magába szívta volna a környező világ minden gondját.

Aztán megeredt a szavuk, s beszélgetni kezdtek. Semmit sem hallott abból, amit mondtak, de a hangok felszálltak, majd nyugodtan leereszkedtek. A szavak megforgatták, megszemlélték a világot. Ismerték a vidéket, a fákat, és ismerték a várost, amely a folyó mentén lerakta a síneket. A hangok mindenről beszéltek, semmi sem létezett, amiről ne tudtak volna beszélni. Ismerték a szó ritmusát, mozgását, csodáját és örömét.

Aztán az egyik felnézett, s meglátta őt, először-e, vagy már hetedszer, és megszólította:

- Jól van, előbújhat már.

Montag visszalépett az árnyékba.

- Jöjjön nyugodtan - mondta a hang -, szívesen látjuk.

Montag lassan elindult a tűz felé. Őt idős ember ült körülötte, durva sötétkék vászonöltönyben, sötét ingben. Montag nem tudta, hogyan szólítsa meg őket.

- Üljön le - mondta az a férfi, aki a kis csoport vezetőjének látszott. - Inna egy kis kávé?

Figyelte, hogy folyik a gőzölgő sötét keverék egy kis összecsukható bádoggpohárba, amelyet tüstént átnyújtottak neki. Óvatosan kortyolgatta, s közben érezte, hogy a többiek kíváncsian nézik. Megégette ajkát, de még ez is jó volt. Szakállas arcok vették körül, de a szakállak tiszták, ápoltak voltak. Kezüik is tiszta volt. Felálltak, mint ahogy vendéget szokás üdvözölni, majd újra leültek. Montag hörpintett egyet.

- Köszönöm - mondotta -, nagyon szépen köszönöm.

- Örömmel üdvözöljük, Montag. Granger a nevem. - Egy színtelen folyadékkal telt kis üveget nyújtott át: - Igya ki ezt is. Megváltoztatja izzadságának kémiai indexét. Félóra múlva

ugyanolyan szaga lesz, mint két másik embernek. Ha az embert üldözik a kopók, nincs ennél jobb szer.

Montag megitta a keserű folyadékot.

- Búzleni fog, akár a görény, de nem baj - mondotta Granger.

- Maga ismeri a nevemet? - nézett rá Montag. Granger a tűz mellett elhelyezett hordozható, telespes tv-készülék felé intett.

- Figyeltük a hajszát. Kiszámítottuk: dél felé fog menekülni a folyó mentén. Amikor hallottuk, hogy úgy botorkál az erdőben, akár egy részeg antilop, nem rejtőztünk el, mint máskor. Azt is kiszámítottuk: a folyóban volt, amikor a helikopter kamerák visszatértek a város fölé. Különös dolog: a hajszá még egyre tart. Más módszerrel, azt hiszem.

- Más módszerrel? - Nézte csak.

Granger felkattintotta a hordozható készüléket. Mint egy kicsinyített lidérces álom, olyan volt a kép, amint itt az erdőben kézzel kézzel járt. Búgás, színek forgataga és menekülés.

“A hajszá a város északi negyedében folytatódik. A rendőrségi helikopterek körülzárták a 87. H. Avenu-t, és az Elm Grove Parkot.”

Granger bólintott:

- Szélhámoskodnak. A folyónál lerázta őket magáról. De ezt nem ismerhetik el. Tudják viszont jól, hogy közönségüket nem tarthatják vég nélkül a tv-falak előtt. Az előadásnak gyors csattanóval kell végződnie. Ha végigkutatnák az egész istenverte folyót, rámenne az egész éjszaka. Így tehát bűnbak után szaglászni, hogy remek csattanóval fejezzék be az egészet. Figyelje csak! Öt percen belül elkapják Montagot.

- De hogyan?

- Figyelje.

Az egyik lebegő helikopter kamerája most végigpásztázott egy elhagyott utcát.

- Látja? - suttogta Granger. - Ott lesz maga: az utca legvégén, ott lesz a mi áldozatunk. Látja, hogyan közelít a kameránk? Előkészíti a jelenetet. Különleges, nagyfokú feszültség. Totál kép. Pont most sétálgat az utcán egy szerencsétlen flótás. Egy különc; ritka példány. Ne higgye, hogy a rendőrség nem ismeri az ilyen csodabogarak szokásait, akik reggelig járkálnak, mert valami kínozza őket, vagy csak egyszerűen álmatlanságban szenvednek. A rendőrség minden eshetőségre felkészülve hónapok, évek óta számon tartja. Sohasem lehet tudni, mire jó az ilyen információ; ma este aztán valóban hasznosnak bizonyul. Megmenti a látszatot. Istenem, nézzetek csak ide!

A tűznél ülő emberek előrehajoltak.

A képernyőn egy férfi befordult a sarkon. Rögtön feltűnt az előrerohanó Kutya. A fölöttük lebegő helikopterekről tucatnyi ragyogó fénynyalábot is irányítottak a földre, amelyek valósággal ketrecbe fogták a férfit.

Egy hang felüvöltött:

“Montag! Itt van Montag! A kutatás véget ért!”

Az ártatlan ember ijedten állt ott; kezében cigaretta égett. A Kutyára meredt. Nem tudta, mi az; talán soha életében sem hallott róla. A szirénák üvöltésére felnézett az égre. A kamerák lefelé siklottak. A Kutya olyan ritmussal, az időzítésnek olyan pontosságával szökkent a magasba, hogy szinte elképzelhetetlenül szépnek tűnt. Kiöltötte túnyelvét. A közvetítés szándékosan fokozta a feszültséget, húzta az időt, hogy a nagyközönség kellőképpen érzékelhessen minden árnyalatot: az áldozat rémült tekintetét, az üres utcát, a célpontba becsapódó golyót - az acél állatot.

“Ne mocsanj, Montag!” - szólalt a hang az égből. A kamera éppen úgy az áldozatra támadt, akár a Kutya. Egyszerre értek el, egyszerre fogta szorításába a Kutya és a kamera, akár két pók. Az ember üvöltött. Üvöltött. Üvöltött!

A képernyő elsötétült.

Csend.

Sötétség.

Montag beleordított a csendbe, aztán elfordult.

Csend.

A férfiak merev arccal ültek a tűz mellett. Egy idő múlva megszólalt egy bemondó a sötét Lépernyőn: "A nyomozás véget ért, Montag halott; a társadalom ellen elkövetett bűncselekményt megtoroltuk."

Sötétség.

"Most a Lux Szálló tetőteraszára visszük önöket: megkezdjük félórás hajnali műsorunkat."

Granger lecsavarta a készüléket.

- Nem vette észre, hogy annak az embernek sohasem mutatták az arcát éles beállításban? Még a legjobb barátai sem tudják, hogy nem maga volt az. Vigyáztak, nehogy túl éles legyen a kép. Inkább a képzeletre bízta a dolgot. Pokoli! - suttogta. - Pokoli.

Montag nem felelt semmit, csak újra feléjük fordult, és szótlánul meredt az üres képernyőre.

Granger megérintette Montag karját:

- Üdv a halálból visszatérőnek! - Montag bólintott; Granger folytatta.

- Hadd mutassam be a többieket. Ez itt Fred Clement. Valamikor a Cambridge-i Thomas Hardy-tanszék tanára, amelyen azóta atomkutatókat képeznek. Dr. Simmons filozófus, Ortega y Gassetel foglalkozik, a Los Angeles-i egyetem volt tanára; West professzor valamikor, évekkel ezelőtt a Columbia Egyetemen oktatta az etikát, ez ma már elavult tudomány. Padover tisztelendő úr néhány szentbeszédet tartott harminc esztendővel ezelőtt, s nézeteiért két vasárnap között elvesztette híveit. Jó ideje velünk csavarog. Magamról szólván: egy könyvet írtam, amelynek címe Ujjak a kesztyűben; avagy az egyén és a társadalom viszonya. Így kerültem ide. Üdvözljük, Montag!

- Nem illek maguk közé - mondta nagy sokára Montag. - Világéletemben tudatlan fajankó voltam.

- Mi is. Mindnyájan sok jó szándékkal hibáztunk.

Különbem nem lennénk itt. Mikor egyedül voltunk, nem volt egyebünk a dühnél. Én leütöttem egy tűzört, amikor évekkel ezelőtt fel akarta gyújtani a könyvtáramat. Azóta bujkálok. Akar hozzánk csatlakozni, Montag?

- Igen.

- Mit tud felajánlani?

- Semmit. Megvolt nekem a Prédikátor könyve és a János könyve a Jelenésekről. De most már azok sincsenek meg.

- A Prédikátor könyve? Remek volna. Hol van?

- Itt - felelt Montag, és a fejére mutatott.

- Aha - bólintott mosolyogva Granger.

- Mi a baj? Nem jó? - kérdezte Montag.

- Több mint jó: tökéletes! - Granger a pap felé fordult. - Van példányunk a Prédikátor könyvéből?

- Egy. Youngstownban. Egy Harris nevű ember.

- Montag! - Granger megmarkolta Montag vállát. - Óvatosan járjon. Vigyázzon az egészségére. Ha Harrissal valami történne: magán kívül nem lesz több példány a Prédikátor könyvéből. Láthatja, végül is milyen fontos személy lett magából.

- De elfelejtettem.

- Semmi nem vész el soha. Vannak módszereink, amelyekkel fel tudjuk rázni emlékezetet.

- Megpróbáltam emlékezni.

- Ne próbáljon. Ha szükségünk lesz rá, majd előkerül. Valamennyiünknek fényképező memóriája van; de egy életet töltöttünk el azzal, hogy megtanuljuk: hogyan lehet a fejünkben megtartani olyan dolgokat, amelyek amúgy is benne vannak. Simmons húsz év alatt

kidolgozta azt a módszert, amelynek segítségével bármit újra felidézhetünk, amit valaha olvastunk. Volna kedve egyszer elolvasni Plátón Köztársaság-át?

- Természetesen.

- Én vagyok Plátón Köztársasága. Szeretné olvasni Marcus Aureliust? Mr. Simmons: Marcus Aurelius.

- Üdvözlöm - mondta Mr. Simmons.

- Helló - felelte Montag.

- Szeretném, ha megismerkedne Jonathan Swifttel, a Gulliver utazásai című gonosz politikai gúnyirat szerzőjével. Ez a barátunk Charles Darwin, ez itt Schopenhauer, az ott Einstein, tőlem jobbra Mr. Albert Schweitzer ül, egy valóban emberszerető filozófus. Hát ezek volnánk, Montag! Arisztophanész és Mahatma Gandhi, Gautama Buddha és Konfucius, Thomas Love Peacock és Thomas Jefferson, és ha tetszik, Mr. Lincoln. Azonfelül mi vagyunk Máté, Márk, Lukács és János.

Valamennyien csendesen nevettek.

- De hiszen ez lehetetlen! - szölt Montag.

- Pedig így van! - felelte mosolyogva Granger. - Mi is könyvégetők vagyunk. Ha elolvastunk egy könyvet, elégetjük, nehogy rajtakapjanak bennünket. A mikrofilmzés sem lett volna célravezető; nem akartuk elásni a filmeket, hogy később visszatérjünk értük, mivel állandóan fenyegetne bennünket a leleplezés lehetősége. Ezért jobb, ha vén fejünkben őrizzük a dolgokat, ahol senki sem találhatja meg, sőt még csak nem is sejtí. Mi valamennyien a történelemnek, az irodalomnak, a nemzetközi jognak egy-egy töredékét őrizzük. Byron, Tom Paine, Machiavelli vagy Krisztus is megvan. És ütött a tizenkettedik óra. A háború kitört. Mi itt vagyunk kint, amott a város tarka, ezerszínű köntösében. Min gondolkodik, Montag?

- Arra gondolok, milyen ostoba voltam, amikor a magam szakállára akartam működni, amikor elhatároztam, hogy könyveket dugok el a tűzőrök házában, és feljelenem őket.

- Azt tette, amit tennie kellett. Országos viszonylatban talán nagy hatása lehetett volna. De a mi módszerünk egyszerűbb, és úgy vélem: jobb. Csak annyit akarunk elérni. hogy érintetlenül, biztonságban őrizzük azt a tudást, amelyre később szükség lehet. Egyelőre nem törekszünk arra, hogy felbujtsuk, fellázítsuk az embereket. Mert ha megsemmisítenek minket, a tudomány meghalt, talán örökre. A magunk sajátos módján mintapolgárok vagyunk; elhagyott utakon járunk, éjszakánként a hegyekben alszunk, s a városiak nem törődnek velünk. Néha feltartóztatnak, megmotoznak, de nincs nálunk semmi, ami gyanúba keverhet. A szervezet rugalmas, laza és szétszórt. Közülünk néhányan plasztikai műtéttel megváltoztatták arcukat és ujjlenyomatukat. Most szörnyű feladatunk van: várjuk, hogy a háború megkezdődjék, és mielőbb véget érjen. Nem valami derűs feladat, de mit tehetünk, nem szólhatunk bele. Főlöszleges kisebbség, pusztába kiáltó szó vagyunk. Ha a háború véget ér, talán hasznára lehetünk a világnak.

- Valóban azt gondolják, hogy akkor hallgatni fognak magukra?

- Ha nem: tovább várunk. Átadjuk a fejünkben őrzött könyveket gyermekeinknek, s majd ők várnak tovább, amíg át nem adhatják tudásukat a világnak. A tudás egy része természetesen így elvész. De nem kényszeríthetjük az embereket arra, hogy meghallgassanak. Maguknak kell rájönniük, ha majd egyszer elkezdenek gondolkodni, s kérdéseket tesznek fel: miért is robbant fel a világ alattuk? Egyszer csak eljön ennek az ideje.

- Hányan vannak maguk?

- Sok ezren az elhagyott utak és sínek mentén. kívül csavargók, belül könyvtárak. Eleinte nem volt ebben semmi tervszerűség. Minden embernek volt egy könyve, amelyre emlékezni akart, s emlékezett is. Aztán húsz-egynéhány év alatt, ahogy ide-oda vándoroltunk, találkoztunk egymással; s laza hálózatot létesítettünk, és terveket szööttünk. A legfontosabb az volt - s ezt jól bele kellett vésní a fejünkbe: hogy nem vagyunk nagy emberek, nem vagyunk senkinél értékesebbek. Hiszen nem vagyunk egyebek, mint a könyvek borítólapjai; ezen kívül nincs is

semmi jelentőségünk. Közülünk néhányan kis városokban élnek. Thoreau Walden-jének első fejezete Green Riverben, a második fejezet a Maine-beli Willow Farmban. Van egy városka Marylandben, amelynek mindössze huszonzét lakosa van, ezt nem fenyegeti a bomba. Ott él egy Bertrand Russell nevű embernek összes tanulmánya. Ha fellapozza a várost, meglátja, milyen sok oldal esik egy személyre. S ha véget ér a háború, eljön az a nap, talán csak évek múlva, amikor újra lehet írni majd a könyveket, csak egymás után be kell hívni az embereket, hogy felmondják, amit tudnak, és újra kinyomtathatjuk az egész tudást mindaddig, amíg el nem jő az újabb középkor, s akkor kezdetük előlről az egész istenverte folyamatot. Az a nagyszerű az emberben, hogy soha nem veszti el a bátorságát és a kedvét; újra és újra kezdi, mert tudja, hogy fontos és érdemes újakezdenie.

- Mit csinálunk ma éjszaka? - kérdezte Montag. - Várunk - mondotta Granger. – Mindenesetre elindulunk a vízfolyás irányában.

Port és szemetet kezdett dobálni a tűzre.

A többiek is segítettek, Montag is. Most, íme, itt a vadonban, az emberek közös erővel oltották a tüzet.

Csillagfényben álltak a folyó partján.

Montag vízhatlan órájának fénylő mutatójára nézett. Öt óra. Egyetlen. óra alatt egy esztendő múlt el, a folyó távoli, túlsó partján a hajnal várakozik.

- Miért bíznak bennem? - kérdezte Montag.

Az emberek a sötétben vonultak.

- Elég volt egy pillantást vetni magára. Az utóbbi időben nem nézett tükörbe? Egyébként is: a város sohasem törődött velünk annyira, hogy hajtóvadászatot szervezzen kézre kerítésünkre. Nem zavarhatja őket néhány ütődött, fejükben versekkel. Ezt tudják ők, tudjuk mi, tudja mindenki. Amíg az egész nép fel nem kerekedik, a Magna Charta és az Alkotmány szavait mormolva, addig nincs baj. Apró dolgok elfojtásához elég a tűzörség. Velünk a város nem törődik; de maga úgy fest, mintha most jött volna a pokolból.

Dél felé haladtak a folyó mentén. Montag az emberek öreg, fáradt, ráncos arcát kémlelte. Vidámságot, határozottságot, a holnapi diadal tudatát kereste - s nem találta rajtuk. Talán azt várta, hogy az a tudás, amelynek hordozói, sugározzék az arcukról, izzón, akár a lámpafény. De csak a tábortűz világította meg őket nemrég; ezeken az embereken az látszott csupán, hogy régóta bujkálnak, és régóta keresik őket; maguk előtt látták a Jó pusztulását, s most, a tizenkettedik órában, összegyűltek, hogy megvárják a játszma végét, a zárórát. Nem voltak biztosak abban, hogy a fejükben őrzött tudástól a jövő hajnala tisztább fényben ragyog majd fel. Semmiben sem voltak biztosak, csak abban, hogy a könyvek ott sorakoznak nyugodt homlokuk mögött, felvágatlanul várnak az eljövendő idők tiszta vagy piszkos kezű olvasóira.

Montag menet közben a mellette haladó arcára sandított.

- Ne ítélj meg a könyvet borítólapjáról - mondta valamelyikük. S miközben a folyó irányában haladtak, valamennyien csendesesen nevettek.

Süvöltés hallatszott. A város felől közeledő lökhajtásos gépek már rég eltűntek, mire felkapták a fejüket. Montag visszatekintett a városra, amely távol a folyótól már csak halvány fényben csillogott.

- A feleségem ott maradt.

- Igazán sajnálom. Az elkövetkezendő napokban nem lesz valami jó a városokban tartózkodni.

- Furcsa, hogy nem hiányzik, s egyáltalán nem érzek semmit - mondta Montag. - Egy perccel ezelőtt rádöbentem: nem hinném, hogy akár a halála is elszomorítana. Ez így nincsen rendben; valami baj van velem.

- Ide figyeljen - mondta Granger, miközben karon fogta, s elhárította útjából a bokrokat. - Fiatal voltam, amikor meghalt a nagyapám. Szobrász volt. Jó ember volt, s nagyon szerette az

embereket. Részt vett a nyomortanyák eltüntetésében. Játékokat is csinált nekünk. Élete folyamán millió dolgot alkotott; sohasem volt tétlen a keze. Amikor meghalt, hirtelen rádöbentem: nem őt siratom, hanem mindazt, amit alkotott. Azért sírtam, mert soha többé nem csinál már semmit, nem farag egy darab fát, nem segít nekünk galambot nevelni a hátsó udvaron; sohasem fog hegedülni, sohasem fog többé velünk tréfálkozni, ahogy csak ő tudott. Hozzánk tartozott, s amikor lefogta a kezét a halál, nem volt senki, aki a munkáját folytatta volna. Egyéniség volt; jelentős ember. Halálát sohasem tudtam feledni. Sokszor gondolkodom arra, hogy mennyi gyönyörű faragvány nem készült el soha csak azért, mert meghalt. Hány tréfa hiányzik a világból, s hány szelíd galambot nem simogatott meg a keze. Alakította a világot, cselekedett az érdekében. Azon az éjszakán, amikor meghalt, a világ tízmillió szép cselekedettel lett szegényebb.

Montag tovább sétált a csendben. - Millie... suttogta - Millie... Millie...

- Micsoda?

- A feleségem, szegény Millie. Semmire sem emlékszem. A kezére gondolkodom, amellyel soha nem csinált semmit. Vagy lógatta, vagy az ölében tartotta. Esetleg cigaretta volt benne. Ez minden.

Montag megfordult és visszanézett. Mit adtál te a városnak, Montag?

Hamut.

Mit adtak a többiek egymásnak?

Semmit.

Granger Montag mellett állt, és ő is visszanézett. - Mindenkinél, aki meghal, hagynia kell maga után valamit, mondta a nagyapám. Gyerekei vagy könyvet, festményt, házat vagy egy falat, amelyet felépített, egy pár cipőt, amit csinált. Vagy egy kert, amelyet beültetett. Valamit, amit a kezünk megérintett, hogy lelkünknek legyen hova költöznie halálunk után, hogy ha az emberek egy fára vagy egy virágra néznek, amit mi ültettünk - minket lássanak abban. Egyre megy, mit csináltunk. csak az a lényeges, hogy ha valamihez hozzányúlunk, azt változtassuk meg úgy, hogy ránk emlékeztessen akkor is, ha már levettük róla a kezünket. A hozzányúlás módjában különbözik az igazi kertész attól, aki csak nyírja a fűvet. A fűnyíró tevékenysége olyan, mintha soha nem is lett volna, a kertész egy életen át jelen van a munkájában.

Nagyapám egyszer, ötven esztendővel ezelőtt meg mutatott nekem egy V2 rakétáról készített filmet. Látott-e már atombomba gombafelhőt kétezer mérföld magasságból? Semmiségek tűnik a körülötte elterülő nagy rengetegben.

Nagyapám egy tucatszor lepergette a V2-filmet. Abban reménykedett, hogy városaink egyszer mégiscsak megnyílnak, s beengedik a zöld mezőket, a vidéket és a rengeteget, hadd lássák: a föld milyen kicsiny részét hódítottuk meg, hogy kicsiny életünket ebben a rengetegben töltsük, amely oly könnyen visszaveszi tőlünk, amit elhódítottunk tőle, mint ahogy reánk küldi szeleit, vagy a tengert; hogy lássák: milyen törpék vagyunk. Amikor feledjük, éjszakánként, mily közel van hozzánk a vadon, mondotta nagyapám, egyszer csak eljön, és elnyel bennünket, mert feledni mertük borzalmas valóságát. Érti? - Granger Montag felé fordult. - Nagyapám réges-régen halott, de ha maga most belenézne a koponyámba, agyam tekervényeiben megtalálná hüvelykujjának összes lenyomatát. Megérintett engem. Amint mondtam: szobrász volt. "Hogy gyűlölök egy Status Quo nevű rómat! - mondta nekem. - Lakasd jól a szemed csodával - mondta -, élj úgy, mintha tíz másodperc múlva holtan esnél össze. Nézz körül a világban. Sokkal fantasztikusabb, mint amit az álmogyárakban gyártanak. Ne kérj biztosítékot, ne kérj biztonságot; ilyen állat sohasem létezett. S ha létezne is: a lajhárok családjába tartozna, akik a fán függeszkedve átalusszák életüket. A pokolba velük! Rázd meg a fát, hogy a lajhár lezuhanjon!"

- Odanézzen! - kiáltott Montag.

A háború ugyanabban a pillanatban, amikor megkezdődött, már véget is ért.

A Montag pörül állók később nem állíthatták azt, hogy valójában láttak valamit; legfeljebb alig érzékelhető fényt és mozgást az égen. Lehet, hogy bombák voltak, amelyeket a sugárhajtású gépek tíz... öt... egy mérföld magasságból szórtak le óriás kezükkel, akár a magvető a szemeket. Azok pedig előbb ijesztő gyorsasággal, majd hirtelen lelassulva hulltak a reggeli városra, amelyet a gépek maguk mögött hagytak. A tervet már akkor megvalósították, amikor az óránként ötezer mérföldes sebességgel száguldó gépek meglátták célpontjukat, és a bombavető kioldották terhüket. Egy kaszasuhintásnyi idő alatt ért véget a háború; abban a pillanatban, amikor a bomba hullni kezdett. Három másodperccel a robbanás előtt - nekik egy örökkévalóság - a gépek már maguk mögött hagyták a látóhatár felét, akár a puszkagolyók, amelyeknek létezésében a vad szigetlakók nem hisznek, hisz láthatatlanok; s mégis egyszerre szétzúzza a vadember szívét, teste darabokra hullik, vére ámulatlan fröccsen ki belőle, agya szétszórja néhány kedves emlékét, s mit sem értve az egészből, kimúlik.

Hihetetlennek tűnt, olyan gyorsnak, akár egy kézmozdulat. Montag látta, hogyan zuhan az óriási vasököl a távoli városra. Tudta azt is, mit mond a repülőgépek vijjogása: "Porladj el, kő kövön ne maradjon, pusztulj el, halál read!"

Montag egyetlen pillanatra láthatta csak az égről lehulló bombákat. Keze gyámoltalanul nyúlt feléjük. "Menekülj!" - kiáltotta Fabernek, Clarisse-nak; Mildrednek: "Fuss el onnan!" De rádöbbsent: Clarisse halott. Faber pedig kijutott a városból, az ötórás busz már valahol a vidék mély völgyeit járja, úton van az egyik romvárostól a másikig. Bár a pusztulás még nem következett be, még a levegőben lóg: már elháríthatatlan - minden emberi számítás szerint. Mielőtt még a busz ötvenyardnyi utat megtenne az országúton: már nem is lesz úti célja. Városból indult romhalmaz felé.

És Mildred...

Fuss el! Menekülj!

Annak a másodpercnek töredékében látta az asszonyt egy szállodai szobában, mikor a bomba egy yardnyira, egy lábnyira, egy arasznyira volt az épületről. Látta őt a fal felé fordulni a csillogó, mozgó, színekben pompázó fal felé, ahol a "család" egyre csak gagyogott, locsogott mosolyogva, a nevéen szólította Mildredet, de semmit sem szólt a bombáról, amely most már csak egy arasznyira, félarasznyira, negyedarasznyira volt a szálloda tetejétől. Az asszony úgy előrehajolt, hogy csaknem belebújt a falba, mintha álmatlan szorongásának titkát akarná ott megtalálni; mintha bele akarná vetni magát a mindent elárasztó színekbe, hogy elsüllyedjen örömet sugárzó fényükben:

Az első bomba robbant. - Mildred!

Talán a színt, világosságot, beszédet és gügyögést sugárzó televíziós adókat adta át először a bomba a feledésnek.

Montag elvágódott, s miközben feküdt a földön, látta és érzékelte, vagy csak képzelte, hogy látja és érzékeli, hogyan tükröződik a tv-falak elsötétülése Mildred arcán; mintha felesége sikoltását is hallotta volna, aki a még hátralevő milliomodrésnyi perctöredékben meglátta a kristálygolyóból tükörré változott falban eszelősen üres arcát. Borzasztó lehetett az a felismerés, hogy az a semmiben lebegő, magányos, kiéhezett, önmagát emésztő arc az övé. Mildred felkapta tekintetét a mennyezetre, mintha a tető és az egész épület most szakadna le, és ő sok millió fontnyi téglá, vakolat, vas és fa áradatával a földszinten nyüzsgő tömeg közé hullana, hogy együtt folytassák zuhanásukat a pincébe, ahol a robbanás a maga esztelen módján végez velük.

"Emlékszem - gondolta Montag a földre kapaszkodva -, emlékszem! Chicago! Chicago... nagyon régen. Millie és én. Ott találkoztunk: most már emlékszem, Chicagóban, nagyon régen."

A megrázkódtatás felkavarta a levegőt a folyó mentén, úgy döntötte fel az embereket, akár a sorban álló dominóköveket, magasba emelte és szanaszét permetezte a vizet, felkavarta a port. A heves déli szélben a fölöttük magasodó fák úgy hajoltak meg, mintha gyászoltak volna.

Montag a földre vetette magát, a lehető legkisebbre összehúzódkodott, még a szemét is összeszorította. Csak egy pillanatra nyitotta ki a szemét. És ebben a pillanatban a bombák helyett a várost látta a levegőben. Helyet cseréltek. Egyetlen elképesztő pillanatig ott lebegett a város, újjáépítve, de felismerhetetlenül, nagyobb volt, mint amekkora nagyságra valaha is törekedett volna, nagyobb volt, mint amekkorának az ember építette. Széthulló betondarabok és meggörbült, szikrázó vasak emelkedtek a levegőbe. Olyan volt az egész, mint egy feje tetejére állított falfestmény, fordított kőbe írva... Millió szín, millió képtelenség, ajtó az ablak helyén, a ház teteje lent, alapja meg fent, a hátsó traktus elöl, az elülső pedig hátul. A város aztán összecsuklott, s holtan terült el a földön.

Halálhörgése csak később hallatszott.

Montag a földön hevert, csukott szemét, száját eltömte a por, a nedves, cementszerű homok. Alig kapott levegőt, a sírás is fojtogatta, s közben újra meg újra azt gondolta: emlékszem, emlékszem, de valami másra emlékszem. De mire? Igen, igen. A Próféták és a Jelenések könyvének egy részére. Emlékszem a könyv egy részére, egy részére, gyorsan, gyorsan, mielőtt elillan, mielőtt a megrázkódtatás lecsillapodik, mielőtt a szél elül. A Prédikátor könyve. Megvan. A föld még remegett alatta, ahogy ott feküdt, és halkán felmondta és elismételte magának a felidézett szavakat; s azok egyszerre, minden nehézség nélkül eszébe jutottak. A visszaemlékezést nem zavarta meg semmiféle fogkrém reklámja, csak a Prédikátor maga volt ott az agyában, személyesen, s reá tekintett...

- Itt vagyok - mondta a hang.

Az emberek úgy kapkodtak levegő után, akár a partra vetett halak. Úgy kapaszkodtak a földre, mint ahogy a gyermek ragaszkodik megszokott tárgyaihoz. Mindegy volt már, hogy hideg vagy halott a föld; mindegy, hogy mi történik, vagy mi fog történni. Ujjaik a sarat markolászták. Tátott szájjal ordítottak, nehogy megrepedjen a dobhártyájuk, hogy éppen megőrizték magukat. Montag velük kiabált, hogy szembeszálljon a széllel, amely arcukat tépte, felszaggatta az ajkukat és megindította orruk véréit.

Montag figyelte, hogy ülepedik le a homokvihar, hogyan terül rá világukra a nagy csend. Miközben feküdt, úgy hitte, külön-külön lát minden egyes porszemet, fűszálat, és meghall minden kiáltást, sírást és suttogást, amely most a világba szakad. Csend telepedett a megszitált homokra, s eljött az idő, hogy körülnézzenek, hogy végre felfogják érzékeikkel ennek a napnak a teljes valóságát.

Montag a folyóra nézett. A folyón megyünk tovább. A vasúti sínekre nézett: vagy ezek mentén. Vagy esetleg az országúton, és lesz időnk, hogy megemésszük a dolgokat. Aztán egy napon, mikor a dolgok már jó ideje leülepedtek bennünk, előjövünk, és szájunk és kezünk kiadja azt, amit eddig féltve őriztünk magunkban. Amit mondunk, annak egy része nem lesz helyes, de lesz benne éppen elég igazság is. Most csak elindulunk, hogy meglássuk a világot, hogy lássuk, hogy mennek a dolgok a világban, mit mondanak az emberek, és milyenek is a dolgok valójában. Most mindent látni szeretnék! Amit magamba szívok, még idegen lesz tőlem, de egy idő után, ahogy a dolgok lassan felgyülemlelenek bennem, minden a véremmé válik. Istenem, Istenem, nézz a világra, amely itt látható körülöttem. A világ valódi megismerésének. úgy látszik, nincs más módja, mint ha azt, amit látok, annyira be tudom fogadni magamba, hogy a véremmé váljon, és itt keringjen az ereimben. Akkor végérvényesen az enyém, többé nem fogom elveszteni. Mindenesetre jó úton vagyok, bár ez még csak a kezdet.

A szél elhalt.

A többiek még egy ideig félálomban heverték. Még nem voltak készen arra, hogy felkeljenek, s hozzálássanak napi teendőikhez: az ezer apró kötelességhez, a tűzrakáshoz, az ennivaló megszerzéséhez, hogy ide-oda menjenek, hogy a kezükkel serénykedjenek. Poros szempillájukkal pislogtak. Hallani letetett gyors, majd egyre lassuló lélegzetüket.

Montag felült.

Azután ő sem moccan, akár a többiek. A nap halványpiros vonalat rajzolt a fekete látóhatárra. A levegő hideg volt. Közelgő eső szaga érzett.

Granger csendesen felállt; megbizonyosodott, vajon ép-e karja, lába. Aztán káromkodott. Káromkodott szünet nélkül, bár még alig kapott levegőt, és arcát elöntötték a könnyek. Végül lebotorkált a folyóhoz, s folyásával ellentétes irányban kémlelni kezdte a tájat.

- Lapálljá változott - mondta hosszú idő után. - Olyan a város, mint egy halom sütopor. Vége. Majd, hosszú hallgatás után: - Azon tűnődöm. vajon hányan tudták, hogy ez következik? Azon tűnődöm, hány embert lepett meg a dolog?

S hány város pusztult el még a földkerekségen, gondolta Montag. Hány pusztult el csak ebben az országban? Száz? Ezer?

Valaki meggyújtott egy szál gyufát, s vele egy darab papírt, melyet a zsebéből vett elő. Egy csomó fű és falevél közé dugta, aztán kis gallyakat dobott rá, amelyek vizesek voltak, s nehezen gyulladtak meg, de végül mégis lángra kaptak. A kora reggelen, napkeltekor mind nagyobb lánggal égett a tűz. Az emberek nem néztek többé a folyóra s a tűz felé fordultak, de nyakszirtjüket nem színezte meg a nap fénye, ahogy lehajoltak.

Granger egy vízhatlan vászondarabból kigöngyölt egy kevés szalonnát.

- Eszünk valamit. Aztán megfordulunk, s felfelé megyünk a folyó mentén. Ott bizonyára nagy szükség lesz ránk.

Valaki egy kis serpenyőt vett elő, beletették a szalonnát, majd a tűz fölé tartották. Egy pillanat múlva a szalonna reszketni, táncolni kezdett a serpenyőben. A sercegő zsír szaga betöltötte a reggeli levegőt. A férfiak csendesen figyelték a szertartást.

Granger a tűzbe bámult:

- Főnix.

- Micsoda?

- Valamikor réges-régen élt egy átkozottul fura madár. Főnixnek hívták. Néhány száz évenként máglyát rakott, s azon elégette önmagát. Első unokatestvére lehetett az embernek. De valahányszor elégette magát, hamvaiból újjászületett. Úgy látszik, mintha ugyanezt csinálnánk mi is, újra meg újra. De mi tudjuk, amit a főnix nem tudott. Azt ugyanis, hogy istenverte ostobaságot cselekszünk. Minden istenverte ostobaságról tudunk, amelyet sok ezer év óta véghezvittünk. Amíg pedig tudunk róla, hisz itt van körülöttünk, láthatjuk, addig van remény arra, hogy egyszer abbahagyjuk ezt az átkozott máglyarakást, s azt, hogy a közepébe ugrunk. Minden nemzedékben akad néhány ember, aki visszaemlékszik ezekre az ostobaságokra.

Leemelte a serpenyőt a tűzről, megvárta, amíg a szalonna kihűl, aztán lassan, gondolatokba merülve megették.

- Nos, induljunk el a víz folyásával ellenkező irányba - mondotta Granger. - Egyre gondolatok csak: nem vagyunk fontosak. Semmik vagyunk. Az a szállítmány, amelyet magunkkal viszünk, egyszer majd segítségére lesz valakinek. Bár amikor régen a könyvek még a kezeinkben voltak, akkor nem éltünk a belőlük merített tudással. Megbántottuk a halottakat, meggyaláztuk azoknak a szegény embereknek a sírját, akik előttünk haltak meg. A következő hetekben, hónapokban, években sok magányos emberrel fogunk találkozni. S ha megkérdik majd tőlünk, mit csinálunk, azt felelhetitek nekik: emlékezünk. Hosszú távon csak ez segíthet rajtunk. Egyszer aztán annyi mindenre emlékezünk majd, hogy megszerkesztjük a legnagyobb istenverte gőz exkavátort, megássuk vele a világ legnagyobb sírját, belétemetjük a háborút, és elföldeljük. Induljunk el, kezdjük hozzá először egy tükörgyár felépítéséhez; az elkövetkezendő években ne gyártsunk mást, csak csupa tükröt, és jó alaposan nézzük meg magunkat.

Befejezték az evést, s kioltották a tüzet. A nap világosodni kezdett körülöttük, mintha egy pislákoló lámpa kanócát feljebb csavarták volna. A madarak visszatértek, és letelepedtek a fákra.

Montag elindult, s rövid idő múltán észrevette, hogy a többiek is felsorakoztak mögé. Elindultak észak felé. Montag félreállt, hogy Grangert előreengedje. De Granger ránézett, s intett neki. Montag erre újra elindult. A folyóra nézett, az égre s a rozsdás sínekre, amelyek visszafelé vezettek, arra, amerre farmok voltak és csűrök, tele szénával, s amerre sok ember járt az éjjel, akik erre haladtak el a városból kivezető útjuk során.

Később, egy hónap vagy fél év múlva. de még egy éven belül, újra visszatér ide, egyedül, és addig jár-ke, amíg össze nem ismerkedik az idevalósi emberekkel.

De most ezen a reggelen még hosszú gyaloglás vár rájuk, egészen délig. S ha mind hallgatnak, ez azért van így, mert sok mindent át kell gondolniuk, és sok mindenre kell emlékezniük. De talán, majd ha a nap magasabbra emelkedik, s felmelegíti őket, beszélgetni kezdenek, vagy legalábbis elmondják, amire emlékeznek, hogy biztosak legyenek abban, hogy a tanultakat jól megőrizték, és semmit sem vesztek el belőle. Montag érezte, hogyan formálódnak, fortyognak benne a szavak. S amikor majd reá kerül a sor, mit ad hozzá egy ilyen napon ahhoz, hogy megkönnyítse az utat? Mindennek rendelt ideje van. Igen. Ideje a rontásnak, és ideje az építésnek. Igen. Ideje a hallgatásnak, és ideje a szólásnak. Igen - ez minden. De mi más tud még, mi más? Még valamit...

“... és a folyóvízen innen és túl életnek fája vala, mely tizenkét gyümölcsöt terem vala: minden hónapban meghozván gyümölcsét, és levelei a népek gyógyítására valók.”

Igen, gondolta Montag, ezt őrzöm magamban délig, délig...

Amikorra a városba érünk.

Forrás/Source:

Ez a(z) http://grin.hu/funtxt/scifi/fahrenheit_451.html Google által tárolt változata. Ez egy pillanatfelvétel, ahogyan az oldal megjelent a következő időpontban: 2012. jún. 25. 19:10:57 GMT. Az [aktuális oldal](#) azóta meg is változhatott.

[További információ](#)

[Szöveges változat](#)

(Pdf formátumban rögzítve: 2012.07.01. szgá)

Ray Bradbury (Forrás: Wikimedia Commons / Alan Light / CC BY 2.0)